

Algemeen Veiligheidsbeeld

Eenheid Den Haag

2024

Trends en ontwikkelingen op het gebied van veiligheid en criminaliteit
in de Eenheid Den Haag

DRIO

<Rubricering
extern>

Het Algemeen Veiligheidsbeeld Eenheid Den Haag 2024 schetst de belangrijkste trends en ontwikkelingen op het gebied van criminaliteit, openbare orde en veiligheid. Het beeld is samengesteld op basis van analyse van diverse (cijfermatige) politiebronnen, veiligheidsbeelden op specifieke onderwerpen, mediaberichten en extern (wetenschappelijk) onderzoek. Het beeld is opge maakt in het voorjaar van 2024 en bouwt voort op eerdere edities.

Veel van de crises in 2022 hebben zich in het jaar 2023 doorgezet. Nationaal is er nog steeds sprake van woningnood, klimaatverandering, hoge inflatie, asielcrisis en stikstofproblematiek. Daarnaast is het kabinet Rutte-IV in de zomer van 2023 gevallen, zijn er in november 2023 Tweede Kamer verkiezingen gehouden en loopt de formatie van een nieuwe regering nu nog. Internationaal woedt er momenteel niet alleen een oorlog in Oekraïne, maar er vallen ook veel dodelijke slachtoffers door het gewelddadige conflict tussen Israël en Hamas. Deze ontwikkelingen in de samenleving raken allemaal direct of indirect het werk van de politie.

Een aantal opvallende incidenten sinds het opmaken van het vorige Algemeen Veiligheidsbeeld:

- In januari 2023 overleed een 39-jarige snackbarhouder uit Den Haag na een steekpartij op straat voor zijn zaak. Een dag na het incident werden drie minderjarige verdachten aangehouden. De eigenaren van de snackbar hadden al langer onenigheid met de jongeren in de wijk.
- In april 2023 vond op het treintraject tussen Leiden en Den Haag een ongeval plaats, waarbij een goederentrein en intercity ontspoorde na een botsing met een bouwkraan op het spoor ter hoogte van station Voorschoten. De bestuurder van de bouwkraan kwam hierbij om het leven, onder de reizigers in de treinen vielen meerdere gewonden.
- In juli 2023 vond een steekpartij plaats in diaconaal centrum De Bakkerij in Leiden, waarbij een 66-jarige medewerker om het leven kwam en twee anderen verwondingen opliepen. De 38-jarige Leidenaar Tariq S. is aangehouden, hij was zelf cliënt bij een van de hulpinstanties in het centrum. De strafzaak is begin 2024 gestart.

- Klimaatactivisten van Extinction Rebellion (XR) besloten vanaf 9 september 2023 de A12 in Den Haag dagelijks te blokkeren. Dit om hun oproep aan de politiek om te stoppen met subsidies op fossiele brandstoffen kracht bij te zetten. De acties werden op 6 oktober opgeschort.
- In november 2023 vond een ontvoering van een 27-jarige Hagenaar plaats. Uiteindelijk wist hij na 10 dagen vanuit een Belgische woning aan zijn ontvoerders te ontsnappen. Een conflict over een grote gestolen partij cocaïne van criminelen zou het motief voor de ontvoering zijn.

Dit zijn incidenten, maar wat is het grotere plaatje, wat zijn de belangrijkste trends? Welke ontwikkelingen zien we en welke verwachten we? Door één keer per jaar de belangrijkste ontwikkelingen op een rij te zetten proberen we politiemensen, veiligheidspartners en andere geïnteresseerden te informeren over welke ontwikkelingen wij vanuit de politie zien. Het betreft een document waarin de ontwikkelingen slechts op hoofdlijnen worden beschreven. In veel gevallen ligt er een verdiepende analyse met meer details aan ten grondslag. Soms is de constatering dat onze informatiepositie over bepaalde ontwikkelingen voor verbetering vatbaar is en kan dit aanleiding zijn voor een intern gesprek over vervolgonderzoek.

Bij de interpretatie/duiding van de (cijfermatige) ontwikkelingen dient rekening te worden gehouden met de effecten van de coronaperiode in 2020 en 2021. In sommige gevallen heeft deze periode een dempend effect gehad op de overlast en criminaliteit, zoals bij uitgaansgerelateerde overlast en de meeste vormen van vermogenscriminaliteit. Daarentegen heeft deze periode in andere gevallen juist tot extra overlast en criminaliteit geleid, onder meer zichtbaar bij jeugdoverlast en online fraude. De ontwikkeling van criminaliteit en overlast in 2022 en 2023 kan deels als een ‘normalisering’ worden beschouwd tot op of rond het niveau van voor corona, maar er zijn ook voorbeelden dat bepaalde ontwikkelingen die rond de coronaperiode (of daarvoor) zichtbaar waren juist verder zijn doorgezet. Daarom wordt 2019 (het jaar voor de coronaperiode) als referentiejaar gebruikt om de ontwikkelingen na de coronaperiode beter in perspectief te kunnen plaatsen.

Leeswijzer

Het AVB is opgemaakt als digitaal document. U kunt eenvoudig door dit document heen navigeren door middel van de navigatiebalk onderaan elke pagina. Deze balk helpt u om gemakkelijk en snel de juiste pagina te vinden.

In de inhoudsopgave (volgende pagina) kunt u op alle hoofdstukken klikken en zo direct lezen wat u interessant vindt. Door op dit menu-icoon te klikken navigeert u weer terug naar de inhoudsopgave.

Door op een icoon te klikken navigeert u snel naar de startpagina van het desbetreffende hoofdstuk.

Door op deze pijltjes te klikken gaat u naar de vorige of volgende pagina.

Politie*

In de tekst kunt u een asterisk vinden. Dit teken staat voor een extra toelichting op de tekst. Ga met uw muis over de asterisk om de pop-up met de toelichting te laten verschijnen. De pop-up verdwijnt als u de uw muis van de asterisk haalt.

Politie¹

In de tekst kunt u een cijfer in superscript vinden. Dit cijfer staat voor een bronverwijzing. Klik op het cijfer om naar de bronnenlijst aan het einde van dit document te navigeren. Door op de bron te klikken keert u weer terug naar het desbetreffende hoofdstuk.

Inhoudsopgave

	01	Aangiftecriminaliteit en overlast	8		06	Stelsel Bewaken en Beveiligen	37
	02	Jeugdcriminaliteit	13		07	Drugs	45
	03	Openbare orde / Contra-terrorisme, extremisme en radicalisering	20		08	Financieel-economische criminaliteit	51
	04	Demonstraties	29		09	Mensenhandel en mensensmokkel	54
	05	Excessief geweld	33		10	Online criminaliteit	58

Belangrijkste bevindingen

Het Algemeen Veiligheidsbeeld Eenheid Den Haag 2024 schetst de belangrijkste trends en ontwikkelingen op het gebied van criminaliteit, openbare orde en veiligheid. Het beeld is samengesteld op basis van analyse van diverse (cijfermatige) politiebronnen, veiligheidsbeelden op specifieke onderwerpen, mediaberichten en extern (wetenschappelijk) onderzoek. Het beeld is opgemaakt in het voorjaar van 2024 en bouwt voort op eerdere edities. De belangrijkste ontwikkelingen zijn hieronder geschetst.

Fietsdiefstal toegenomen en high impact crimes afgenomen

De totale aangiftecriminaliteit is de laatste jaren redelijk stabiel gebleven maar daarbinnen zien we wel verschuivingen. Zo is er in de periode 2019-2023 een forse toename van het aantal fietsdiefstallen van (+35%) en ook van onderdelen van (elektrische) fietsen. Aan de andere kant zijn de high impact crimes diefstal uit woning, straatroof en overvallen – na de forse daling in de coronaperiode – in de meeste gevallen op hetzelfde lage niveau gebleven of zelfs verder gedaald. Het aantal aangiften van geweldsdelicten laat (in de breedte) ook een daling zien in 2023. We zien echter wel een relatief hoog aantal voltooide moorden en doodslagen. De stijging zit in verschillende contexten, maar het aantal (ex)partnerdodingen is al meerdere jaren op een hoog niveau. Bij geweld tegen de politie is er een stijging van het aantal (zware) mishandelingen.

Toename overlast kwetsbare personen, verdere daling jeugdoverlast

Bij kwetsbare personen zien we een (verdere) toename van het aantal overlastincidenten. De grootste stijging is zichtbaar bij overlast van daklozen waarbij we inmiddels op een verdubbeling zitten ten opzichte van 2019. Wat betreft overlast door personen met verward of onbegrepen gedrag is de jarenlange toename enigszins afgevlakt in

2023 (+4% ten opzichte van 2022). Met betrekking tot jeugdoverlast is na een forse daling in 2022 het aantal incidenten nog wat verder gedaald in 2023 (-9%).

Daling meeste vormen van jeugdcriminaliteit, maar ook zorgpunten

Wat betreft de geregistreerde jeugdcriminaliteit zien we bij de meeste vormen een daling in 2023. Dit is het meest zichtbaar bij jongvolwassenen (18-24 jaar). Wel is een zorgpunt dat het aandeel minderjarige verdachten (en slachtoffers) de afgelopen jaren is toegenomen bij straatroof en openlijk geweld. Verder gaat het bij het plaatsen van explosieven relatief vaak om jeugdige verdachten (zowel minderjarigen als jongvolwassenen). Wat betreft jongvolwassenen is er al meerdere jaren sprake van een hoger aandeel bij de handel in harddrugs, zien we ook veel uithalers van drugs uit deze leeftijdscategorie en blijft de betrokkenheid bij online fraude onverminderd hoog.

Vanuit rivaliserende jeugdgroepen is het aantal geregistreerde incidenten van excessief geweld afgelopen jaar afgenomen. De onderliggende problematiek en onderlinge rivaliteit zijn echter nog steeds gaande. Heftige incidenten kunnen daarbij het komende jaar zeker niet worden uitgesloten wat kan leiden tot verdere escalatie.

Terroristische dreiging jihadisme toegenomen en stijging activisme vanuit verschillende hoeken

De terroristische dreiging in Nederland die voortkomt uit het islamitisch extremisme of jihadisme is in 2023 toegenomen. Ook in de Eenheid Den Haag waren er signalen van jihadisme en/of islamitisch extremisme. Op het vlak van activisme is er vooral een stijging vanuit de klimaatbeweging, maar was er ook sprake van een groeiende activiteit en zichtbaarheid van extreemrechtse actiegroepen in 2023. Het activisme vanuit de anti-institutionele beweging is duidelijk gedaald, maar er blijft een risico op extremisme. Er zijn zorgen over soevereinen en er is een vermenging met extreemrechts. Verder komen gebeurte-

Belangrijkste bevindingen

nissen in de wereld vaak ook in de stad Den Haag (en daarbuiten) tot uiting in de vorm van spanningen tussen gemeenschappen en acties bij regeringscentra, het parlement, ambassades of andere internationale instellingen. In 2023 zagen we dit vooral in het kader van de oorlog tussen Israël en Hamas en binnen de Eritrese gemeenschap, waarbij er ook meerdere (ernstige) ordeverstoringen zijn geweest.

Demonstraties afgenomen, XR blokkades veel impact

In 2023 hebben ongeveer 2.000 demonstraties plaatsgevonden, gemiddeld meer dan vijf per dag. Dat is een daling ten opzichte van 2022. Zonder de dagelijkse Oekraïense vlaggenwacht in 2022/2023 is het aantal demonstraties zelfs weer op het niveau van 2019 (vlak voor de coronaperiode). Verder is een opvallende ontwikkeling dat het aantal niet-aangemelde (spontane) demonstraties in 2023 is afgenomen en - in het verlengde daarvan - ook het aantal demonstraties dat politiebegeleiding kreeg is gedaald. In 2021 en 2022 zagen we een duidelijke toename hierin. Echter heeft Extinction Rebellion (XR) 31 maal de A12 geblokkeerd in 2023 met in enkele gevallen massale aantallen demonstranten, waarbij in veel gevallen grootschalig politieoptreden nodig was en vele aanhoudingen zijn verricht.

Meer explosies in 2023, betrokkenheid van (zeer) jonge uitvoerders

In de Eenheid Den Haag zijn in 2023, naast 5 ontvoeringen en 1 liquidatie, in totaal 15 beschietingen en 89 explosies geweest, welke met name in de gemeente Den Haag plaatsvonden. Bijna de helft van de explosies kan worden herleid naar conflicten binnen het criminele milieu en bij zes van deze explosies was er sprake van een vergissing in de locatie. Explosies in de sociale sfeer (ruzies tussen burens of binnen romantische of zakelijke relaties) laten het afgelopen jaar een opvallende stijging zien, mogelijk als gevolg van copycat-gedrag. De explosies worden regelmatig uitgevoerd door (zeer) jonge uitvoerders: van de aangehouden verdachten voor de incidenten in 2023 blijkt zo'n 20% minderjarig en 38% jongvolwassen (18-24 jaar). Deze uitvoerders worden, vergelijkbaar met uithalers van cocaïne, geron-

seld door een tussenpersoon of broker in groepen op social media. In 2023 werd veelal gebruik gemaakt van explosieven gemaakt uit zwaar vuurwerk, met name de Cobra 6 was hierbij populair.

Meer en complexere casussen in het stelsel Bewaken en Beveiligen

Het stelsel Bewaken en Beveiligen is, onder andere door het rapport van de Onderzoeksraad voor Veiligheid in 2023, sterk in ontwikkeling. Hoewel een daadwerkelijke inschatting van de ingezette politiecapaciteit op het vlak van Bewaken en Beveiligen lastig blijkt, is de verwachting dat dit komende jaren nog meer druk op de capaciteit zal geven. Als eerste verkenning is er in het AVB gekeken naar een aantal van de werkzaamheden die de Eenheid Den Haag binnen het stelsel uitvoert, zoals de binnengekomen dreigingsmeldingen en de intelligenceproducten die binnen casussen worden opgesteld (zoals dreigingsinschattingen). De aantallen casussen in de eenheid zijn in de periode 2020-2022 gedaald, maar lopen in 2023 weer op, mogelijk als gevolg van de toegenomen aandacht voor het stelsel. Daarnaast blijkt dat casussen steeds complexer worden door verschillende vormen van problematiek in een casus en afgeleide dreiging richting familieleden. In een groot deel van de casussen gaat het om een dreiging uit de hoek van het crimineel circuit. Het aandeel casussen rondom gezagsdragers en werkgerelateerde dreigingen is de afgelopen jaren afgenomen, mogelijk doordat werkgevers meer verantwoordelijkheid nemen voor de beveiliging van hun personeel.

Toename aantal jeugdige uithalers van cocaïne

Nederland vormt al jaren een belangrijke schakel in de wereldwijde drugsmarkt, zowel als productieland van cannabis en synthetische drugs en als belangrijk doorvoerland van cocaïne en heroïne. De Eenheid Den Haag werkt continu aan de informatiepositie met betrekking tot de personen en netwerken die actief zijn op de verschillende drugsmarkten. In 2023 zijn meerdere uithalers uit de eenheid aangehouden in de Rotterdamse haven. Deze veelal jeugdige uithalers worden geronseld in groepen op social media. Daarnaast zijn er in

Belangrijkste bevindingen

2023 ook verschillende productielocaties aangetroffen en ontmanteld. In 2023 zijn in de Eenheid Den Haag dertien productielocaties voor synthetische drugs ontmanteld, welke regelmatig in woningen worden gevonden en daarmee een gevaar voor de veiligheid vormen. Daarnaast zijn er zo'n 26 dumpingen van synthetisch drugsafval geregistreerd. Met betrekking tot het aantal ontmantelde hennepkwekerijen in de Eenheid Den Haag wordt al jaren een daling gezien, welke in 2023 heeft doorgezet.

Witwassen via vastgoed blijft veelvoorkomend

Nederland is als land kwetsbaar voor verschillende vormen van witwassen en veel vormen van criminaliteit gaan gepaard met criminele geldstromen. Van alle verdachten uit de Eenheid Den Haag die zich in 2020-2023 bezighielden met de import van en handel in drugs, blijkt dat slechts 4% voorkomt in de FIU-data over verdachte transacties. Voor criminelen blijft de vastgoedsector geliefd om (crimineel) vermogen in te investeren. In een aantal opsporingsonderzoeken binnen de Eenheid Den Haag in 2023 werd zichtbaar dat in korte tijd aanzienlijke vastgoedportefeuilles kunnen worden verworven, veelal zonder substantieel (eigen) inkomen of vermogen. Zo werd er gebruik gemaakt van vermogende particulieren die criminelen faciliteren bij de aanschaf van vastgoed of van fictieve dienstverbanden om zich op papier een inkomen te verschaffen en zo een lening of hypotheek te krijgen. Tot slot blijkt dat het witwassen via de koop en verkoop van sloopgoud steeds vaker voorkomt.

Seksuele uitbuiting meest voorkomende vorm van mensenhandel, meer aandacht voor criminele uitbuiting

Mensenhandel is een vorm van criminaliteit, waarbij de persoonlijke en/of de lichamelijke integriteit van slachtoffers ernstig wordt geschaad. Mede door het internationale karakter van het delict blijkt het complex om zicht te krijgen op slachtoffers en daders. Bij de signalen en registraties in 2023 in de Eenheid Den Haag ging het in de meeste gevallen om slachtoffers van seksuele uitbuiting, met name vrouwelijke slachtoffers die worden uitgebuit in de (onvergonde) thuisprosti-

tutie. Ook het faciliteren van illegale Zuid-Amerikaanse sekswerkers (mensensmokkel) komt regelmatig voor. De afgelopen jaren is er in toenemende mate aandacht voor criminele uitbuiting. Hoewel het nog om kleine aantallen gaat, blijkt dat veelal gaat om het gedwongen plegen van diefstallen of vermogensdelicten of feiten gerelateerd aan verdovende middelen. Hiernaast zijn er recentelijk ook signalen van personen die gedwongen worden tot het laten afgaan van explosieven bij woningen. Tot slot zorgt de grote druk op de asielketen in Nederland de afgelopen jaren regelmatig voor maatschappelijke onrust. Tot op heden zijn de onrust en spanningen in de Eenheid Den Haag met betrekking tot de asielcrisis echter vrij marginaal geweest.

Online fraude blijft omvangrijk, ransomware grootste digitale dreiging

Online criminaliteit waarvan burgers melding of aangifte doen bij de politie betreft voornamelijk online fraude. Al jaren vindt online fraude op grote schaal plaats in Nederland. Na de piek in de coronaperiode is het aantal registraties over online fraude zowel landelijk als in de Eenheid Den Haag gedaald in 2022 en vervolgens redelijk stabiel gebleven in 2023. Ransomware in Nederland wordt nog steeds gezien als de grootste bedreiging voor de digitale veiligheid. Ransomware-groepen vallen vaker gericht grote, vermogende (publieke) organisaties aan wat een maatschappelijk ontwrichtend karakter kan hebben. Verder vergroot de geopolitieke dreiging het risico op cyberaanvallen en vormt de snelle ontwikkeling op het gebied van kunstmatige intelligentie eveneens een risico voor het digitale domein.

BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN

Fietsdiefstal toegenomen en high impact crimes afgenomen

De totale aangiftecriminaliteit is de laatste jaren redelijk stabiel gebleven maar daarbinnen zien we wel verschuivingen. Zo is er in de periode 2019-2023 een forse toename van het aantal fietsdiefstallen van (+35%) en ook van onderdelen van (elektrische) fietsen. Aan de andere kant zijn de high impact crimes diefstal uit woning, straatroof en overvallen – na de forse daling in de coronaperiode – in de meeste gevallen op hetzelfde lage niveau gebleven of zelfs verder gedaald. Het aantal aangiften van geweldsdelicten laat (in de breedte) ook een daling zien in 2023. We zien echter wel een relatief hoog aantal voltooide moorden en doodslagen. De stijging zit in verschillende contexten, maar het aantal (ex-)partnerdodingen is al meerdere jaren op een hoog niveau. Bij geweld tegen de politie is er een stijging van het aantal (zware) mishandelingen.

Toename overlast kwetsbare personen, verdere daling jeugdoverlast

Bij kwetsbare personen zien we een (verdere) toename van het aantal overlastincidenten. De grootste stijging is zichtbaar bij overlast van daklozen waarbij we inmiddels op een verdubbeling zitten ten opzichte van 2019. Wat betreft overlast door personen met verward of onbegrepen gedrag is de jarenlange toename enigszins afgevlakt in 2023 (+4% ten opzichte van 2022). Met betrekking tot jeugdoverlast is na een forse daling in 2022 het aantal incidenten nog wat verder gedaald in 2023 (-9%).

Aangiftecriminaliteit en overlast

De afgelopen jaren hebben we - op lichte schommelingen na - een relatief stabiel beeld wat betreft de aangiftecriminaliteit. In 2023 zijn er ruim 73.150 misdrijven in het kader van het Wetboek van Strafrecht geregistreerd. Dit betreft aangiften van burgers en organisaties (zogenoemde 'brengcriminaliteit').* Dit aantal is een fractie hoger dan in 2022 (+1%).

Diefstal en online fraude

Stijging fietsdiefstal, (woning)inbraken blijven op laag niveau

Het totaal aantal diefstallen zonder geweld is toegenomen van ruim 39.600 in 2022 naar bijna 41.200 in 2023 (+4%) en komt daarmee iets boven het niveau van 2018/2019 uit (pre-corona). Ook op basis van de Veiligheidsmonitor - een grootschalige enquête onder de Nederlandse bevolking van 15 jaar en ouder - blijkt dat het (zelfgerapporteerde) slachtofferschap met betrekking tot diefstal dezelfde ontwikkeling laat zien. Ruim 12% van de inwoners in de Eenheid Den Haag geeft aan in 2023 slachtoffer te zijn geweest van diefstallen en dat wijkt niet significant af van 2019.¹

Echter de verschillende vormen van diefstal laten een uiteenlopend beeld zien. Zo is er een forse toename van het aantal fietsdiefstallen van 8.238 in 2019 naar 11.089 in 2023 (+35%). Ook is er een stijging bij diefstal af/

uit/van overige voertuigen' waarbij het vaak gaat om onderdelen van (elektrische) fietsen (+44%). Door deze ontwikkelingen is in 2023 het aandeel van fietsdiefstal en aanverwant op het totaal aantal aangiften gegroeid tot 20% (14% in 2019). Ook op basis van de Veiligheidsmonitor blijkt dat zelfgerapporteerd slachtofferschap met betrekking tot fietsdiefstal sterk is gestegen. In 2023 geeft 6% van de inwoners binnen de Eenheid Den Haag aan in de afgelopen 12 maanden slachtoffer te zijn geweest van fietsdiefstal (t.o.v. 4,5% in 2021). De gemiddelde schade is daarbij duidelijk toegenomen (een steeds groter aandeel betreft elektrische fietsen) en tevens zijn er gevolgen op psychologisch/emotioneel vlak en met betrekking vertrouwen en veiligheidsbeleving. Zo heeft een kleine 52% van de slachtoffers aangegeven door het delict minder vertrouwen te hebben in mensen en voelt 24% zich hierdoor minder veilig.²

Aan de andere kant blijft het aantal (woning)inbraken op een laag niveau. Bij diefstal uit woning is er in 2023 weliswaar een lichte toename ten opzichte van 2022 (4%; van 2.404 naar 2.489), maar is het aantal aanzienlijk lager dan in 2019 (-40%). Bij diefstal/inbraak uit bedrijven en instellingen is het aantal gedaald in 2023 (van 1.441 naar 1.312; -9%) en ook hiervoor geldt dat het aantal substantieel lager is dan in 2019 (-44%). Wel is het aantal aangiften van diefstal/inbraak uit box/garage/schuur/tuinhuis toegenomen (van 1.111 in 2022 naar 1.270 in 2023) en komt daarmee iets onder het niveau van 2019.*

Wat betreft andere veelvoorkomende diefstallen - diefstal uit/vanaf voertuigen, diefstal van motorvoertuigen en zakkenrollerij - is het aantal aangiften weinig veranderd ten opzichte van 2022. Het aantal aangiften van zakkenrollerij blijft daarmee laag vergeleken met voor corona (-21% ten opzichte van 2019). Bij winkeldiefstal is in 2023 - evenals in 2022 - een toename zichtbaar (van 5.127 naar 5.633; 10%).

De genoemde trends zijn overwegend ook op landelijk niveau zichtbaar, waarbij de stijging van fietsdiefstal in de Eenheid Den Haag wel wat groter is dan gemiddeld in het land. Verder is het aantal diefstallen uit woning landelijk in 2023 afgenomen. In de Eenheid Den Haag lijkt de daling - zoals hierboven beschreven - gestagneerd in 2023.

Stabilisering online fraude

Het aantal registraties van online fraude is in 2023 ongeveer gelijk gebleven aan het aantal registraties in 2022 (in de Eenheid Den Haag ruim 10.000 registraties in 2022 en 2023). In de coronaperiode was het aantal registraties van online fraude nog aanzienlijk hoger (met een piek van bijna 15.000 registraties in 2020). We zitten in 2023 iets boven het niveau van vlak voor corona (+5% t.o.v. 2019) maar nog wel duidelijk hoger dan in de jaren daarvoor (zie verder hoofdstuk over online criminaliteit).*

Geweld

In het algemeen verbaal en fysiek geweld afgenomen

Ten opzichte van 2022 is zowel het aantal registraties van verbaal als fysiek geweld afgenomen. De grootste dalingen zijn zichtbaar met betrekking tot verbaal geweld. Zo is het aantal registraties van bedreiging afgenomen van 3.390 naar 2.919 (-14%) en het aantal registraties van belediging van 1.542 naar 1.280 (-17%). In de coronaperiode hebben we een tijdelijke toename gezien bij deze delicten, maar in 2022 zagen we al een daling naar het niveau van 2019 (vlak voor corona) en in 2023 komen we hier dus duidelijk onder.

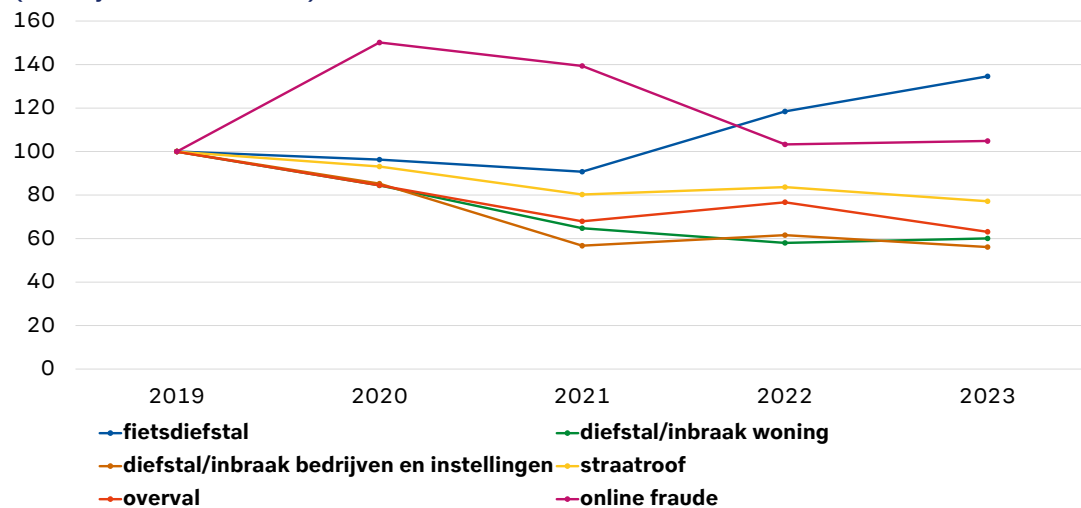
Bij mishandeling is ook een (kleinere) daling zichtbaar: van 5.017 registraties in 2022 naar 4.640 in 2023 (-8%). Het aantal registraties van mishandeling is daarmee zelfs iets lager dan in de coronajaren. In deze jaren was het aantal mishandelingen al relatief laag (vooral mishandelingen op straat). De daling in 2023 is vooral zichtbaar bij mishandelingen in de woning (-9%) hetgeen samenhangt/overlapt met de daling die zichtbaar is op het vlak van huiselijk geweld (zie hieronder). Echter ook bij mishandeling op straat is er een daling (-5%).

Een nuancering bij deze ontwikkelingen is dat er bij de aan geweld grenzende categorie ruzie/twist in 2023 een toename is te zien en dan met name ruzie/twist op straat (van 8.372 naar 9.209 incidenten; +10%). Hoewel het een lichtere categorie betreft dan de hierboven genoemde categorieën, komt bij een deel ook voor dat er verbaal en/of fysiek geweld is gepleegd (maar geen aangifte is gedaan/ geen strafbare feiten zijn vastgesteld).

Landelijk zijn ongeveer dezelfde ontwikkelingen zichtbaar met betrekking tot het aantal registraties van geweld (met wel een wat grotere daling in Eenheid Den Haag bij belediging).

De Veiligheidsmonitor laat een wat ander beeld zien. Vergelijkingen zijn wat lastiger te maken voor de afzonderlijke typen delicten, maar wel blijkt voor

Grafiek 1.
Ontwikkeling fietsdiefstal, high impact crimes en online fraude in de Eenheid Den Haag (indexcijfers met 2019=100)

Afname straatroof en overvallen

Het aantal straatroven is gedaald van 293 in 2022 naar 270 in 2023. De daling ten opzichte van de periode 2017-2020 is nog groter (aantallen tussen 326 en 389). Ook als we 'overige diefstallen met geweld' (hetgeen vaak in het verlengde ligt van straatroof of eigenlijk straatroof betreft maar niet goed is geregistreerd) meenemen komt ongeveer hetzelfde beeld naar voren. Het profiel van zowel verdachten als slachtoffers is echter wel sterk veranderd; het aandeel minderjarigen is (in beide rollen) sterk toegenomen (zie hoofdstuk jeugdcriminaliteit). Wat betreft overvallen zien we een afname van 79 in 2022 naar 65 in 2023. Dit aantal is ook aanzienlijk lager dan in de jaren voor corona (tussen de 92 en 103 overvallen). Vooral het aantal overvallen op woning is gedaald (van 37 in 2022 naar 14 in 2023).

Deze ontwikkelingen passen in een landelijke ontwikkeling waarbij de gemiddelde daling in de afgelopen jaren voor heel Nederland nog groter is dan in de Eenheid Den Haag.

geweld in zijn totaliteit dat het aandeel inwoners dat hiervan slachtoffer is geweest binnen de Eenheid Den Haag in 2023 ongeveer op hetzelfde niveau is als in 2019. Op de langere termijn is er - zowel landelijk als binnen de eenheid* - een daling zichtbaar.¹

Daling zwaar geweld in het algemeen maar stijging voltooide moorden en doodslagen

Wat betreft zwaar geweld in het algemeen - (poging) zware mishandeling en (poging) doodslag - is er een daling te zien van 823 in 2022 naar 781 registraties in 2023 na jaren redelijk gelijk te zijn gebleven. Echter we zien in 2023 19 voltooide moorden/doodslagen. Dat is een hoger aantal dan in de voorgaande jaren zichtbaar (10 in 2022, 15 in 2021 en 14 in 2020). Daarbij is niet een of meer duidelijke contexten aan te wijzen waarin de stijging heeft plaatsgevonden. Wel heeft bijna de helft van de zaken (9 incidenten) in de familiesfeer plaatsgevonden, waaronder zeven (ex)partnerdodingen en twee kinderdodingen (hieronder verder toegelicht). Verder zijn de contexten uiteenlopend. Er zijn voor het eerst sinds 2020 (weer) twee gevallen van moorden/doodslagen in het criminele milieu, er zijn twee gevallen (buiten de familiesfeer) waarin er bij de dader sprake was van een psychose (waaronder het steekincident in de Albert Heijn aan de Turfmarkt in Den Haag) en in enkele gevallen betrof het ruzies. Bij een van deze ruzies ging het om het neersteken van een snackbareigenaar door drie minderjarigen.

Afname huiselijk geweld, wel relatief veel (ex)partnerdodingen

Het aantal huiselijk geweldsmisdrijven is gedaald van 2.241 in 2022 naar 1.870 in 2023 (-17%). In 2022 was er een tijdelijke toename maar met de

afname in 2023 wordt de dalende trend die op langere termijn zichtbaar is verder doorgezet.* De afname is het sterkst zichtbaar bij stalking (-30%) en bedreiging (-23%). Toch zien we ook bij fysiek geweld een afname (-14%) en dit geldt zowel voor eenvoudige mishandeling als voor zwaarder fysiek geweld.*

Met zeven gevallen van (ex)partnerdoding is het aantal voor het vierde jaar op rij relatief hoog. In 2019-2023 zijn er 24 (ex)partnerdodingen tegenover 11 in de vier jaar daarvoor (2016-2019). Uit een verdiepende analyse is gebleken (waarin de 21 zaken zijn bekeken vanaf januari 2020 t/m juni 2023) dat het in de meeste gevallen leek te gaan om bestaande relaties en in de overige gevallen de relaties in meerdere gevallen vrij kort voor de moord/doodslag waren verbroken; kortom meestal was er geen langlopende ex-partnerproblematiek. Verder was er slechts bij een beperkt deel van de casussen enige (geregistreerde) voorinformatie bij politie over een conflictsituatie tussen de (ex)partners. Bij de verdachten was opvallend dat er vaak sprake was van een psychische stoornis die invloed heeft gehad op het plegen van het delict. Het merendeel van de verdachten was niet bekend bij justitie (geen anteceden-ten).

Naast (ex)partnerdodingen waren er in 2023 zoals vermeld ook twee kinderdodingen. In een geval was de dader daarbij in een psychose. Het zijn de eerste kinderdodingen sinds 2016 (1 incident). Hierbij kan worden aangetekend dat bij kinderdoding nog weleens is voorgekomen dat uiteindelijk 'dood door schuld' ten laste is gelegd (en zodoende niet in het overzicht moord en doodslagen komen of eruit worden gehaald).

Daling (verbaal) geweld tegen de politie, echter vaker sprake van mishandeling

Het aantal registraties van geweld tegen de politie (GTPA) is in 2023 gedaald met 13% ten opzichte van 2022 (van 1.287 naar 1.105 registraties).* Daarmee komt het aantal GTPA-registraties - na enkele jaren rond de 1.300 te hebben gelegen - op hetzelfde (lage) niveau van 2019. Eerder was er een forse afname van het aantal GTPA-incidenten vanaf 2014 tot en met 2019 (-37%).³

De daling in 2023 heeft vooral plaatsgevonden met betrekking tot verbaal geweld. De sterkste daling - ten opzichte van 2022 - is hierbij zichtbaar bij belediging (-25%) gevolgd door bedreiging (-15%).* Het beeld met betrekking tot fysiek geweld is minder positief. Het totaal aantal slachtoffers van fysiek geweld is in 2023 weliswaar wat lager dan in 2022 maar het aantal is duidelijk hoger dan in 2019. Verder lijkt er binnen de categorie fysiek geweld

een stijging van mishandeling zichtbaar (wederspanning is juist wat afgenomen).^{*} Daarbij gaat het ook om een toename van zwaar fysiek geweld: (poging) tot zware mishandeling en (poging) tot doodslag.^{*} Er zijn in 2023 99 slachtoffers geregistreerd van zwaar fysiek geweld ten opzichte van 76 in 2022 en 77 in 2021.^{*}

Wat betreft de context van GTPA zagen we in 2022 nog een duidelijke stijging van GTPA gerelateerd aan uitgaansgeweld, waarbij het aantal GTPA-incidenten uitkwam boven het niveau van 2019. In 2023 is het aantal incidenten binnen deze context weer duidelijk gedaald tot zelfs wat onder het aantal van 2019. Een andere opvallende daling is te zien met betrekking tot GTPA-incidenten gepleegd door personen met verward gedrag. Landelijk zijn er ook dalingen te zien met betrekking tot deze contexten.

Overlast

Toename overlast kwetsbare personen, verdere daling jeugdoverlast

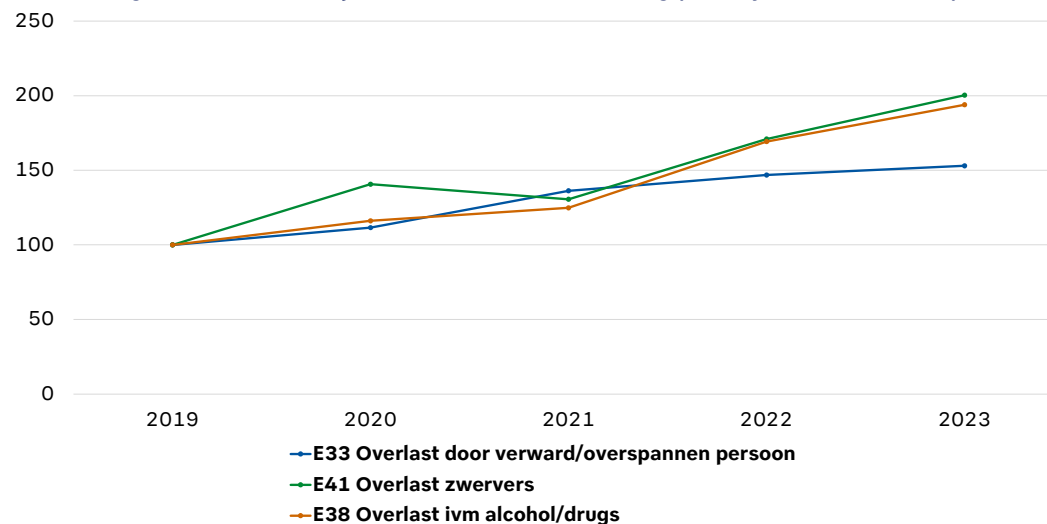
We zien een (verdere) toename van het aantal overlastincidenten met betrekking tot kwetsbare personen, waaronder daklozen en personen met verward of onbegrepen gedrag. De grootste stijging is zichtbaar bij overlast van daklozen; van 5.685 incidenten in 2022 naar 6.661 incidenten in 2023 (+17%). Voorgaande jaren was er ook al een grote stijging van deze categorie en er is er een verdubbeling ten opzichte van het aantal in 2019. Wat betreft overlast door personen met verward of onbegrepen gedrag is de jarenlange toename enigszins afgevlakt in 2023. Het aantal incidenten is toegenomen tot 17.806 incidenten (+4%). Het aantal incidenten is ruim 50% hoger dan in 2019. Daarbij kan deze stijging deels worden toegeschreven aan de toegenomen aandacht voor de betreffende problematiek (zowel vanuit meldende burgers, partnerorganisaties en de politie zelf) en veranderingen in de werkwijze (meer afhandeling vanuit het Regionaal Service Centrum). De Veiligheidsmonitor^{*} laat wel zien dat inwoners in de Eenheid Den Haag in 2023 vaker aangaven overlast te ervaren van personen met verward gedrag dan in 2021.²

Ook overlast van personen in verband met drank en drugs is - met 9.047 incidenten in 2023 - toegenomen met 15% ten opzichte van 2022. De voorgaande jaren zagen we ook een stijging bij deze categorieën. Deze vorm van overlast kan deels in verband worden gebracht met daklozen en/of drugsverslaafden maar kan onder meer ook worden veroorzaakt door uitgaanspubliek.

Het is vooralsnog niet bekend aan welke doelgroep(en) de stijging kan worden gerelateerd.

Met betrekking tot jeugdoverlast is na een forse daling in 2022 het aantal incidenten nog wat verder gedaald in 2023 tot 9.790 (-9% ten opzichte van 2022). Dit aantal is nog wat hoger dan in 2019 maar daarbij lijkt er sprake van een registratie-effect.^{*}

Grafiek 2.
Ontwikkeling overlast kwetsbare personen in de Eenheid Den Haag (indexcijfers met 2019=100)

Daling meeste vormen van jeugdcriminaliteit, maar ook zorgpunten

Wat betreft de registreerde jeugdcriminaliteit zien we bij de meeste vormen een daling in 2023. Dit is het meest zichtbaar bij jongvolwassenen (18-24 jaar). Wel is een zorgpunt dat het aandeel minderjarige verdachten (en slachtoffers) de afgelopen jaren is toegenomen bij straatroof en openlijk geweld. Verder gaat het bij het plaatsen van explosieven relatief vaak om jeugdige verdachten (zowel minderjarigen als jongvolwassenen). Wat betreft jongvolwassenen is er al meerdere jaren sprake van een hoger aandeel bij de handel in harddrugs, zien we ook veel uithalers van drugs uit deze leeftijdscategorie en blijft de betrokkenheid bij online fraude onverminderd hoog.

Vanuit rivaliserende jeugdgroepen is het aantal geregistreerde incidenten van excessief geweld afgelopen jaar afgenomen. De onderliggende problematiek en onderlinge rivaliteit zijn echter nog steeds gaande. Heftige incidenten kunnen daarbij het komende jaar zeker niet worden uitgesloten wat kan leiden tot verdere escalatie.

Jeugdcriminaliteit

Jeugdcriminaliteit is een breed thema dat veel overlap heeft met de andere hoofdstukken (zoals de hoofdstukken drugs, excessief geweld en online criminaliteit). Doordat een (beperkt) deel van de jeugdige delinquenten als volwassene doorgaat met het plegen van criminaliteit zijn ontwikkelingen in de jeugdcriminaliteit nog jaren van invloed op de veiligheidscijfers. In dit hoofdstuk wordt in eerste instantie ingegaan op de ontwikkeling van het aantal jeugdige verdachten in onze eenheid en wordt gekeken naar de verschillende vormen van criminaliteit waarvoor ze in beeld komen. Vervolgens wordt stilgestaan bij de problematische jeugdgroepen binnen de eenheid die voor een (substantieel) deel van de jeugdoverlast- en criminaliteit verantwoordelijk zijn en een opstap kunnen vormen naar de georganiseerde criminaliteit. Hierbij ligt de nadruk op de rivaliserende jeugdgroepen. Sinds enkele jaren zijn deze onder de aandacht van politie en gemeenten binnen de Eenheid Den Haag vanwege verschillende incidenten van excessief geweld, soms met dodelijke afloop.

Ontwikkeling jeugdcriminaliteit

Ontwikkeling aantal jeugdige verdachten

De ontwikkeling van de jeugdcriminaliteit in de Eenheid Den Haag is globaal

in beeld gebracht.* In grafiek 3 is de ontwikkeling van de jeugdcriminaliteit weergegeven door uit te gaan van het aantal jeugdige verdachten woonachtig in de Eenheid Den Haag rekening houdend met het aantal inwoners. Het vormt een indicatie van de mate waarin de jeugd die ingeschreven staat in een gemeente binnen de Eenheid Den Haag, betrokken is bij het plegen van misdrijven. Daarbij is een onderscheid gemaakt tussen minderjarigen (t/m 17 jaar) en jongvolwassenen (18 t/m 24 jaar).

Uit de grafiek blijkt dat er in 2023 ten opzichte van 2022 een relatief sterke afname is van het aantal (jongvolwassen) verdachten in de leeftijdscategorie van 18 t/m 24 jaar van 17,6 naar 15,2 verdachten per 1.000 inwoners (-14%). Deze daling zit vooral bij 18-, 19- en 20-jarigen (niet afzonderlijk in de grafiek opgenomen). Dit past in een meerjarig dalende trend waarbij er vooral een sterke afname was tussen 2013 en 2018. Vervolgens is het aantal verdachten in 2018-2022 relatief stabiel gebleven op een kleine daling in de coronaperiode (2021) na. Uiteindelijk is het aantal jongvolwassen verdachten in 2023 gehalveerd ten opzichte van 2013.

Bij minderjarige verdachten is er ten opzichte van 2022 een kleinere daling te zien: van 17,5 naar 16 verdachten per 1.000 inwoners (-8%). In 2022 was er nog een opvallende stijging van het aantal minderjarige verdachten waarbij het aantal - na een daling in de coronaperiode - uitkwam boven het niveau van 2019. In 2023 komen we op iets onder het aantal van 2019 uit. Tussen 2013 en 2018 zagen we ook in deze leeftijdscategorie een forse daling. Doordat deze daling vervolgens is gestopt, is de afname in 2023 ten opzichte van 2013 - in vergelijking met de jongvolwassenen en ook de leeftijdscategorie van 25 jaar en ouder - kleiner (-37%).

Type criminaliteit minderjarige verdachten

Een tweede manier om naar de ontwikkeling van de jeugdcriminaliteit te kijken is door uit te gaan van het aantal misdrijf-/verdachte registraties waarbij het delict is gepleegd binnen de Eenheid Den Haag. Zodoende kan worden gekeken naar de verschillende vormen van criminaliteit waaraan de jeugd zich schuldig maakt. Het betreft in deze cijfers zowel verdachten woonachtig in de eenheid als verdachten die elders woonachtig zijn. In 2023 is 86% van de minderjarige verdachten woonachtig in de Eenheid Den Haag en dat aandeel is de laatste jaren stabiel. Bij jongvolwassen verdachten gaat het minder vaak om personen uit de Eenheid Den Haag; dit aandeel is 68% in 2023 en ook redelijk gelijk gebleven in de laatste jaren.

Daling van diefstal zonder geweld na tijdelijke opleving in 2022

In 2023 is het aantal registraties van diefstal zonder geweld met een minderjarige verdachte - na een duidelijke toename in 2022 - gedaald tot op het niveau van 2019. De stijging in 2022 was volledig herleidbaar tot het delict winkeldiefstal en wat betreft dit delict zien we dat het aantal registraties met minderjarige verdachten in 2023 op hetzelfde hoge niveau is gebleven als in 2022 (nog steeds 28% hoger dan in 2019). De stijging van winkeldiefstal in 2019-2023 is groter bij minderjarigen dan bij de leeftijdscategorie van 25 jaar en ouder, waardoor het aandeel minderjarigen onder verdachten van winkeldiefstal is toegenomen van 15% naar 18%.

Anderzijds is er bij onder meer fietsdiefstal, bromfietsdiefstal en (het minder voorkomende) diefstal uit woning in 2023 een halvering zichtbaar van het aantal registraties met een minderjarige verdachte ten opzichte van 2019. Vooral bij fietsdiefstal is opvallend dat het aandeel minderjarigen binnen de totale verdachtenpopulatie sterk is afgenomen in deze periode (van 25% in 2019 naar 9% in 2023).

Geweld in breedte afgenomen, maar stijging bij openlijk geweld en straatroof

In 2023 is het aantal minderjarige verdachten van (expressief) geweld afgenomen van bijna 940 naar 830. In de periode 2018-2021 zagen we nog een duidelijke toename, maar nu zien we dat het aantal minderjarige verdachten weer is gedaald. Dit zien we vooral bij mishandeling en bedreiging (in 2023 weer op of wat onder het niveau van 2019). Echter bij openlijk geweld tegen personen zien we in 2023 nog een lichte stijging, terwijl er bij dit delict tussen 2018 en 2022 ook al een flinke toename was. Deze ontwikkeling is nog opvallender omdat het totaal aantal verdachten van openlijke geweldpleging (alle leeftijden) in 2023 - na een tijdelijke toename in 2021/2022 - lager is dan in 2019. Het aandeel minderjarigen is daardoor toegenomen van 32% in 2019 naar 56% in 2023.

Verder is het aantal minderjarige verdachten voor diefstal met geweld - met fluctuaties - toegenomen in de afgelopen jaren (+15% in 2023 t.o.v. 2019). Ook hier is zichtbaar dat het aandeel minderjarige verdachten sterk is toegenomen van 31% in 2019 naar 48% in 2023. Dit is vooral herleidbaar tot straatroof en overige diefstallen met geweld (hetgeen vaak in verlengde ligt van straatroof of eigenlijk straatroof betreft maar niet goed is geregistreerd). Voor wat betreft de slachtofferkant blijkt eveneens dat het aandeel minderjarigen bij straatroof en overige diefstallen met geweld is toegenomen: van 27% in 2019 naar 40% in 2023 (in absolute zin ook stijging).*

Geregistreerd wapenbezit voor eerst afgenomen, ook afname mes-en steekincidenten

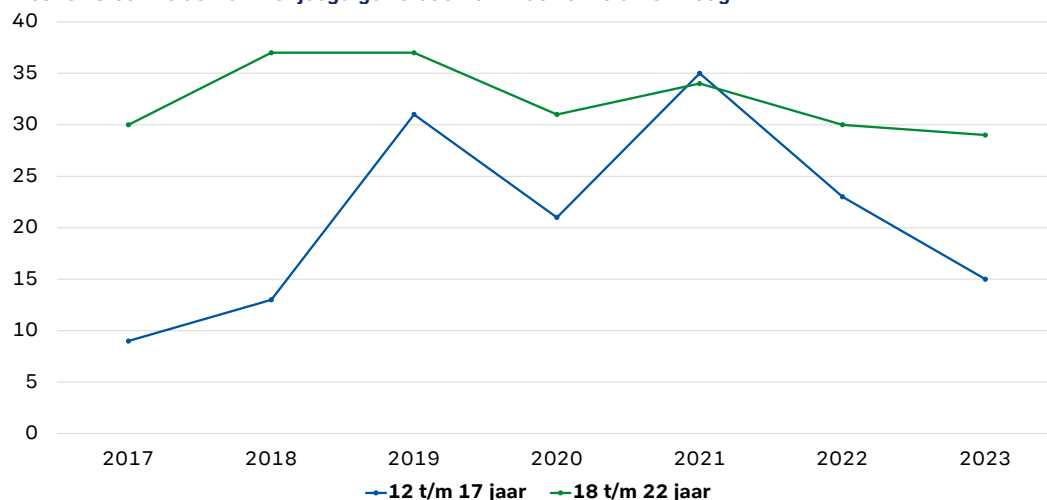
Ten opzichte van 2022 is het aantal minderjarige verdachten voor het bezit van (vuur)wapens met een derde gedaald in 2023. Tussen 2018 en 2022 zagen we op dit vlak nog een grote toename (verdvoudiging). De daling bij minderjarigen is groter dan bij de andere leeftijdscategorieën en daarmee is het aandeel minderjarigen gedaald van 25% in 2022 naar 19% in 2023 (in 2018 was dit nog 14%). Mogelijk is bij de toename op de lange termijn sprake van een registratie-effect doordat er meer aandacht is gekomen vanuit

de politie voor deze problematiek.

Wel was er binnen onze eenheid – vooral in 2019 en 2021 – ook een toename van het aantal mes- en steekincidenten met minderjarige verdachten en daaraan gekoppeld het aantal incidenten van (poging tot) moord/doodslag. Deze toename kon deels in verband worden gebracht met rivaliserende jeugd-groepen. In 2022 is er vervolgens een daling geweest welke zich heeft doorgezet in 2023, waarmee het aantal steekincidenten op het niveau van 2018 komt. Als we echter wat breder kijken naar incidenten waarbij er is gedreigd met steekwapens is het aantal incidenten weliswaar lager dan in de voorgaande jaren, maar nog wel duidelijk hoger dan in 2017/2018. Het gaat dan onder meer om straatroof en openlijk geweld. Daarbij is het gemiddeld aantal minderjarige verdachten per incident door de jaren toegenomen.

Grafiek 5.

Mes- en steekincidenten met jeugdige verdachten in de Eenheid Den Haag

Betrokkenheid minderjarigen en jongvolwassenen bij uitvoering explosies

De explosies worden regelmatig uitgevoerd door (zeer) jonge uitvoerders. Van de 21 verdachten die zijn aangehouden voor een explosie in de Eenheid Den Haag in 2023 bleek zo'n 20% minderjarig en 38% jongvolwassen (18-24 jaar). De verwachting is dat dit beeld er voor 2024 anders uitziet. Van de 21 aangehouden verdachten van explosies in 2024 blijkt het aandeel minderjarigen met zo'n 65% al hoger te liggen dan vorig jaar (zo'n 19% is jongvolwassen).^{*} Zo was er begin 2024 een explosie waarbij een 11-jarige uitvoerder betrokken was. In het hoofdstuk Excessief geweld wordt dieper ingegaan op

de uitvoerders van explosies in de eenheid.

Zorgen om betrokkenheid bij drugscriminaliteit en online criminaliteit maar zichtbaarheid beperkt

Zowel voor drugscriminaliteit en online criminaliteit geldt dat er een groot dark number is, groter dan bij de meeste onderwerpen die hierboven zijn beschreven. Echter bij beide vormen van criminaliteit geldt dat er zorgen zijn over de laagdrempeligheid en lucrativiteit van deze delicten die ook op minderjarigen een aanzuigende werking hebben. Als we kijken naar verdachten die in beeld zijn voor deze vormen van criminaliteit is het aandeel minderjarigen (nog) klein. Wel is het aantal minderjarige verdachten voor (bezit/handel) harddrugs wat toegenomen van 47 in 2022 naar 63 in 2023 en ongeveer gelijk aan het wat hogere niveau tijdens de coronaperiode (2020/2021). Verder is landelijk het beeld dat er in 2022 en 2023 meer uithalers van drugs minderjarig zijn, waarbij er ook verdachten uit de Eenheid Den Haag komen (zie verder hoofdstuk drugscriminaliteit). Wat betreft de betrokkenheid van minderjarigen bij drugscriminaliteit wil er ook nog wel eens sprake van criminele uitbuiting (zie hoofdstuk mensenhandel).

Voor online criminaliteit geldt ook dat het om (relatief) kleine aantallen minderjarige verdachten gaat. Zo zijn er in 2023 78 minderjarige verdachten naar voren gekomen, veelal in de rol van geldezel. Het aantal verdachten is bovendien relatief laag ten opzichte van de periode 2018-2020. Echter is wel duidelijk dat een substantieel deel van de minderjarigen bezig is met online delicten die een opstap kunnen zijn naar ernstiger vormen van online criminaliteit. Zo is uit een eerder onderzoek van het WODC (2021) naar voren gekomen dat bijna 20% van de minderjarigen aangeeft dader te zijn geweest van een cyber- en/of een gedigitaliseerd delict. De prevalentie van daderschap van cyber- en gedigitaliseerde delicten - blijkt uit dit onderzoek - is daarmee ongeveer even hoog als die van geweld- of vermogensdelicten. Het gaat dan om voornamelijk lichtere feiten zoals 'hacken zonder verdere actie' en 'cyberpesten'.⁴

Type criminaliteit jongvolwassen verdachten

Lichte daling diefstal zonder geweld en lager dan voor corona

Evenals bij minderjarigen zien we dat het aantal jongvolwassen verdachten van diefstal zonder geweld is gedaald ten opzichte van 2022 al is de daling kleiner. Vergeleken met 2019 bedraagt de daling 14%. Ook hier is er een differentiatie met betrekking tot de delicten. Zoals tevens zichtbaar bij min-

derjarigen is het aantal jongvolwassen verdachten voor winkeldiefstal na de coronaperiode duidelijk toegenomen maar ook hoger dan in 2019 (+27%).

Anderzijds is er bij diefstal zonder geweld exclusief winkeldiefstal een jarenlange daling zichtbaar met alleen een lichte opleving in 2022. In 2023 zijn er 39% minder jongvolwassen verdachten voor deze delicten dan in 2019. Er zijn onder meer dalingen zichtbaar bij heling, diefstal uit woning, fietsdiefstal, bromfietsdiefstal en verduistering.

Bij diefstal uit woning is er in algemene zin ook een daling van het aantal verdachten tussen 2019 en 2023 (en is aandeel jongvolwassenen – op de coronaperiode na - niet echt veranderd). Op de lange termijn is de daling binnen deze leeftijdscategorie wel relatief sterk; het aandeel jongvolwassenen binnen de totale verdachtenpopulatie voor diefstal uit woning is afgenomen van 44% in 2013 naar 27% in 2023.

Diefstal met geweld en geweld gedaald

Het aantal jongvolwassen verdachten van diefstal met geweld is in 2023 licht gedaald ten opzichte van 2022 (-7%) en is duidelijk lager dan het niveau in 2019/2020 (-25%). Zoals beschreven is er bij minderjarigen wel een toename zichtbaar en daarmee daalt het aandeel van jongvolwassen bij diefstal met geweld flink; van 38% in 2019 naar 18% in 2023. Wat betreft geweld zien we – na een redelijk stabiel aantal in de periode 2020-2022 – een duidelijke daling in 2023 (-27% ten opzichte van 2022). Voor 2020 was er ook al een afname zichtbaar. Dit geldt voor verschillende vormen van geweld.

Geregistreerd wapenbezit op korte termijn licht afgenomen

Net zoals bij minderjarigen is het geregistreerde (vuur)wapenbezit op de langere termijn toegenomen. Ook hier geldt dat er mogelijk sprake is van een registratie-effect. Ten opzichte van het 'piekjaar' 2021 hebben we nu twee jaar op rij een (lichte) daling gezien.

Door de jaren stijging aandeel jongvolwassen bij handel harddrugs

Als we kijken naar de gehele categorie harddrugs (bezit, handel en productie) is het aantal jongvolwassen verdachten in 2023 met 16% toegenomen ten opzichte van 2022 (van 281 naar 325). De stijging is groter dan bij de leeftijdscategorie van 25 jaar en ouder en daarmee stijgt het aandeel jongvolwassen verdachten ook enigszins van 33% in 2022 naar 36% in 2023. De recente toename is vooral zichtbaar bij bezit van harddrugs.* Het aantal verdachten

hiervoor is hoger dan in de coronajaren en in de jaren daarvoor. Wat betreft de handel in drugs is het aantal verdachten in 2023 iets hoger dan in 2022 maar wel wat lager dan in de coronajaren. Echter blijft het aantal hoger dan in de periode voor corona (2013-2019). Op de lange termijn zien we ook een stijging van jongvolwassenen bij de handel in harddrugs; van rond de 30% in de periode 2013-2017 naar 40% in 2023.

Groot aandeel binnen online fraude

Net zoals voorgaande jaren zijn de verdachten die in beeld komen - voor de meeste vormen van online fraude - voor een substantieel deel jongvolwassen mannen tussen de 18 en 24 jaar. In de afgelopen jaren is verwevenheid tussen traditionele en digitale criminaliteit geconstateerd. Exclusief fraude met onlinehandel - waar we het laatste jaar door een nieuwe werkwijze meer zicht op hebben gekregen en het relatief vaak verdachten van 25 jaar en ouder betreft - is de laatste jaren zichtbaar dat een kleine 40% van de verdachten jongvolwassen is.

Openbaar gezag

Het aantal jongvolwassen verdachten van misdrijven tegen het openbaar

gezag is in 2023 nagenoeg gelijk gebleven aan het aantal van 2022. Het niveau is daarmee lager dan de coronaperiode maar hoger dan in 2017-2019. Bij misdrijven van het openbaar gezag betreft het niet voldoen aan ambtelijk bevel/vordering, wederspanning en overige misdrijven tegen het openbaar gezag.

Problematische jeugdgroepen

Algemeen beeld

In het eerste kwartaal van 2023 is de Groepsscan 2.0 voor de tweede maal eenheidsbreed uitgerold waarbij er vanuit de basisteams 28 problematische jeugdgroepen in beeld zijn gebracht. Daarmee is er een overzicht gekomen hoeveel groepen er binnen de eenheid zijn en hoe ze getypeerd kunnen worden, maar ook kunnen er algemene patronen inzichtelijk worden gemaakt wat betreft de kenmerken van de groepen en de aard van de problematiek.⁵

Van de 28 jeugdgroepen zijn er 12 overlastgevend, 10 crimineel en 6 hinderlijk. In het merendeel van de groepen wordt er - op basis van inschattingen

vanuit de praktijk - geweld gepleegd en bij een derde van de groepen (10 van de 28) gebeurt dit (zeer) vaak. Hierbij gaat het vooral om zogeheten lichte geweldsmisdrijven (bedreiging/intimidatie, eenvoudige mishandeling). Met name de criminele jeugdgroepen maken zich ook schuldig aan zware geweldsdelicten. Ook vanuit de politiesystemen blijkt dat geweld een veelvoorkomende categorie is binnen de misdrijfregistraties van jeugdgroepleden.

Bij de meeste jeugdgroepen (18 van de 28) is verder aangegeven dat er sprake is van steekwapenbezit. Meestal is de perceptie dat het dan om enkele personen gaat, maar bij zes groepen is aangegeven dat het bijna allemaal/het merendeel van de groepsleden betreft. Ook is bij een substantieel deel van de groepen (10 van de 28) aangegeven dat enkele personen vuurwapens bezitten. Niet bij alle groepen waarvoor is beschreven dat er sprake is van (steek)wapenbezit, is dit terug te zien in systeem informatie.

Het gebruik van geweld en wapenbezit past in de zogenoemde straatcultuur die bij een groot deel van de jeugdgroepen in meer of mindere mate aanwezig is. Zo is er bij de helft van de groepen (15 van de 28) aangegeven dat er een verheerlijking van geweld is en bij een derde (10 van de 28) rivaliteit en competitie tussen de jongeren. Andere veelvoorkomende straatcultuurelementen zijn dat er sprake is van grote onderlinge solidariteit, dat ze elkaar niet verlinken, er hang is naar materiële status en ze zich onaantastbaar wanen. Veel van deze elementen zien we in overlastgevend jeugdgroepen (bijna) in dezelfde mate naar voren komen als bij criminele jeugdgroepen.

Geweld binnen en tussen jeugdgroepen is van alle tijden, maar in de afgelopen jaren hebben we het geweld zien verhard en sneller zien escaleren. Teken aan de wand is de - ook buiten jeugdgroepen waargenomen - toename van het aantal mes-en steekincidenten. Een deel van die incidenten komt voort uit de rivaliteit tussen een aantal jeugdgroepen in de Eenheid Den Haag.

Rivaliserende jeugdgroepen

Sinds enkele jaren zijn rivaliserende jeugdgroepen onder de aandacht van politie en gemeenten binnen de eenheid Den Haag. In voorgaande jaren hebben zich verschillende incidenten van excessief geweld voorgedaan, soms met dodelijke afloop. Het aantal geregistreerde incidenten van excessief geweld is afgelopen jaar afgenomen, maar daarbij moet opgemerkt worden dat incidenten (of het gebrek daarvan) vaak berusten op toeval. Zo kunnen verschillende verklaringen gegeven worden voor (het uitblijven van) incidenten. Uit een analyse van eerdere incidenten blijkt dat jongeren elkaar vaak toevallig treffen in de openbare ruimte en de situatie dan escaleert. Ook valt daarbij op te merken dat degene die de confrontatie initieert vaker slachtoffer

dan dader wordt. Opvallend is het aantal registraties waarbij tijdig door omstanders wordt ingegrepen en escalatie uitblijft, zulke incidenten zullen nog vaker niet onder de aandacht van de politie komen. Verder is het aantal incidenten moeilijk vast te stellen en te duiden, omdat er niet altijd een duidelijk aanwijsbaar slachtoffer en dader is. Ook kan er sprake zijn van een mogelijk detentie-effect in het afgelopen jaar, waarin een aantal prominente kopstukken hebben vastgezet.

De huidige rivaliteit speelt zich voornamelijk af tussen jeugdgroepen uit Den Haag en Delft. Alhoewel zich afgelopen jaar minder heftige incidenten hebben voorgedaan dan de jaren ervoor, wijzen signalen erop dat de onderliggende problematiek en onderlinge rivaliteit nog steeds gaande is. Het gaat in de rivaliteit tussen Haagse en Delftse groepen om een langlopend conflict, waarbij territorialiteit een belangrijke rol lijkt te spelen. We zien een hoge mate van fluiditeit van de (sub)groepen, waarbij steeds nieuwe (rivaliserende) jeugdgroepen worden gevormd. Oude conflicten werken in deze nieuwe groepen echter nog steeds door, daarmee wordt de rivaliteit door de jongere generatie als het ware geadopteerd. De rivaliteit speelt zich af op groepsniveau, dit uit zich in incidenten waarbij steeds andere personen betrokken zijn in de rol van dader en/of slachtoffer. Verder is verwevenheid met andere (criminele) netwerken te zien, denk hierbij aan groeperingen in de ondermijnende criminaliteit. Ook is er sprake van groepen en jongeren die zich niet in de rivaliteit mengen, maar zich wel op het speelveld rond deze problematiek begeven. Het gaat dan bijvoorbeeld om personen in het sociale netwerk van rivaliserende jeugdleden. Deze personen lopen een verhoogd risico om bij incidenten betrokken te raken, omdat zij door andere groepen met de rivaliteit geassocieerd kunnen worden. Ook zien we in dit speelveld personen die een faciliterende rol vervullen of zich enkel bezighouden met criminele activiteiten, zij lijken vaak boven het rivaliserende conflict te staan.

Rol van social media

Sociale media spelen op verschillende manieren een grote rol in de rivaliteit. Zo worden conflicten en confrontaties gefilmd en op sociale media geplaatst. Jongeren zien dit als vorm van reputatieschade en gezichtsverlies, waardoor ze zich genoodzaakt voelen te reageren en conflicten zich blijven opstapelen. Verder worden sociale media gebruikt om met elkaar in contact te komen en elkaar uit te dagen, bijvoorbeeld - maar niet uitsluitend - in de vorm van muziek (drillrap). Daarbij zien we ook nieuwe jeugdgroepen ontstaan die minder plaatsgebonden zijn, dus waarbij de jongeren elkaar niet 'van de straat', maar vanuit het online domein kennen en als groep zijn gaan identifi-

ceren. Deze groepen zijn lastiger te monitoren, omdat ze minder zichtbaar zijn in de fysieke wereld.

Crimineel gedrag

Buiten de rivaliteit zijn vrijwel alle leden van rivaliserende jeugdgroepen betrokken bij verschillende vormen van criminaliteit en – afgaande op de ontwikkeling van oudere/voormalige groepsleden – zijn dit potentiële criminelen van de toekomst. Uit eerder onderzoek bleken de kernleden allen een geschiedenis met geweld te hebben, in de rol van slachtoffer, dader of getuige. Er zijn verschillen in de vorm en mate van criminele betrokkenheid waar te nemen tussen de rivaliserende jeugdgroepen. Leden van de rivaliserende groepen houden zich bijvoorbeeld bezig met drugshandel, geweld en straatroven. Voor een deel van deze delicten geldt dat zij gepleegd worden binnen het rivaliserende karakter van de groep, bijvoorbeeld straatroven met een duidelijk intimerend en vernederend karakter.

Er zijn signalen om aan te nemen dat rivaliserende jeugd ook een eenheids overstijgend probleem is, waarbij steden als Amsterdam en Rotterdam ook een belangrijke rol spelen. Zo is er onder andere sprake van eenheids overstijgende allianties tussen drillrap groepen uit Den Haag en Amsterdam en tussen drillrap groepen uit Delft en Rotterdam. Momenteel is de informatiepositie op deze verbanden nog beperkt. De verwachting is dat wanneer daar meer de focus op komt te liggen, deze verbanden ook beter in beeld komen.

Verder zal het komende jaar de rivaliteit tussen de groepen blijven bestaan en daarmee de problematiek doorsluimeren. Heftige incidenten kunnen daarbij zeker niet worden uitgesloten. Incidenten zorgen daarbij mogelijk ook weer voor verdere escalatie, omdat we dan te maken krijgen met actie-reactie.

BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN

Terroristische dreiging jihadisme toegenomen en stijging activisme vanuit verschillende hoeken

De terroristische dreiging in Nederland die voortkomt uit het islamitisch extremisme of jihadisme is in 2023 toegenomen. Ook in de Eenheid Den Haag waren er signalen van jihadisme en/of islamitisch extremisme. Op het vlak van activisme is er vooral een stijging vanuit de klimaatbeweging, maar was er ook sprake van een groeiende activiteit en zichtbaarheid van extreemrechtse actiegroepen in 2023. Het activisme vanuit de anti-institutionele beweging is duidelijk gedaald, maar er blijft een risico op extremisme. Er zijn zorgen over soevereinen en er is een vermenging met extreemrechts. Verder komen gebeurtenissen in de wereld vaak ook in de stad Den Haag (en daarbuiten) tot uiting in de vorm van spanningen tussen gemeenschappen en acties bij regeringscentra, het parlement, ambassades of andere internationale instellingen. In 2023 zagen we dit vooral in het kader van de oorlog tussen Israël en Hamas en binnen de Eritrese gemeenschap, waarbij er ook meerdere (ernstige) orderverstoringen zijn geweest.

Openbare orde / Contraterrorisme, extremisme en radicalisering

Ontwikkelingen activisme, extremisme en terrorisme

Terroristische dreiging islamitisch extremisme/jihadisme toegenomen

De terroristische dreiging in Nederland die voortkomt uit het islamitisch extremisme of jihadisme is in 2023 toegenomen. Jihadistische organisaties troffen voorbereidingen om in Europa terroristische aanslagen te plegen. Door arrestaties is de dreiging op korte termijn afgenomen, maar deze blijft hoger dan in de voorgaande jaren.

Naar aanleiding van de koranschendingen die onder meer in Den Haag en Leiden plaatsvonden, werd in verschillende ISIS-kanalen opgeroepen tot vergeldingsacties tegen westerse landen, waaronder (expliciet) Zweden en (in mindere mate) Nederland. De koranschendingen werden uitgevoerd door de extreemrechtse actiegroep Pegida en gingen in sommige gevallen gepaard met kleinschalige ongeregelde heden. Begin 2024 vaardigde de burgemeester van Arnhem een gebiedsverbod uit voor Pegida, onder andere omdat er aanwijzingen waren dat er een aanslag tegen vertegenwoordigers van Pegida zou worden beraamd. Het is niet bekend of er in de Eenheid Den Haag sprake is van een concrete jihadistische dreiging als gevolg van de koranschendingen. Wel zien we dat de koranvernielingen leiden tot boosheid en potentiële dreigingen.

In de tweede plaats kunnen actuele gebeurtenissen rondom de oorlog in Gaza een mobiliserende werking hebben op jihadisten en radicaal-islamitische personen in Nederland.* Ook kunnen personen buiten de gekende netwerken om radicaliseren onder invloed van online propaganda, zo stelde de NCTV in 2023. Het is aannemelijk dat dat ook geldt voor jihadisten en radicaal-islamitische personen die woonachtig zijn in de Eenheid Den Haag. Zo ontvingen we signalen dat jongens uit onze eenheid online teksten van jihadistische/salafistische predikers-delen. Of en in hoeverre dat leidt tot een geweldsdreiging is op dit moment niet bekend. Er zijn geen oproepen tot geweld geconstateerd.

De afgelopen jaren hebben we verder de dawah (verspreiding van het islamitisch geloof) zien veranderen. Sinds de coronapandemie is binnen oude predikers-netwerken een verschuiving zichtbaar, van salafisme naar klassieke orthodoxie. Lezingen vinden minder frequent plaats, en steeds vaker online. De invloed van Arabischsprekende predikers lijkt af te nemen onder jongere generaties die met name naar Nederlandse of Engelstalige predikers luiste-

Hoewel de coronapandemie inmiddels goed en wel achter ons ligt, was 2023 in veel opzichten opnieuw een onrustig jaar. De samenleving werd onder andere gekenmerkt door onvrede en een laag vertrouwen in de toekomst, zo concludeerde het Sociaal en Cultureel Planbureau. Het vertrouwen in de politiek is zelfs lager dan in de afgelopen vijftien jaar het geval was.⁶ Duizenden demonstranten gingen de straat op om aandacht te vragen voor de klimaatproblematiek. En hoewel het einde van de oorlog in Oekraïne nog lang niet in zicht is, brak in oktober 2023 een nieuwe oorlog uit, tussen Israël en Hamas. Het was bovendien het jaar van de Provinciale Statenverkiezingen, de val van het kabinet Rutte IV en de Tweede Kamerverkiezingen in november. De opeenstapeling van problemen en crises veroorzaakt onzekerheid en kan mensen het gevoel geven dat ze weinig controle of grip hebben op hun leven. Dat gebrek aan voorspelbaarheid, structuur en zekerheid kan vervolgens leiden tot maatschappelijk onbehagen en het zoeken naar vijanden of zondebokken. Het maakt sommige mensen vatbaar voor eenvoudige interpretaties van de wereld die duidelijke verklaringen en oplossingen bieden voor complexe problemen. Het kan leiden tot wantrouwen en ‘wij’ tegen ‘zij’ denken, kortom: tot polarisatie. Gelukkig zijn er ook positieve constanten: de meerderheid van de bevolking heeft vertrouwen in anderen en in de democratie als geheel. Ook het vertrouwen in de rechtspraak en de politiek is hoog.⁶

ren.⁷ We zagen een toename van ISIS en jihadistische propaganda op het internet. Verder werd waargenomen dat er weer sprake is van instructies over hoe fit te worden en blijven, met als min of meer expliciet doel om de jihad uit te voeren. Opvallend is dat de personen die dergelijke materiaal op sociale media plaatsen geen bekende CTER-subjecten zijn, maar dat er sprake lijkt van een “nieuwe” generatie. Dit hangt samen met een meer algemene ontwikkeling: het groeiend belang van de onlinewereld in de radicalisering van jongeren, niet alleen binnen radicaal-islamitische of jihadistische milieus maar ook in het geval van andere radicale ideeën en stromingen zoals het rechts-extremisme. Sociale media als TikTok en Twitch spelen vandaag de dag een belangrijke rol in de verspreiding van radicale ideeën en (beeld)materiaal onder jongeren.

In de tweede helft van 2023 kwamen vier signalen binnen die mogelijk wijzen op ronselpraktijken in Den Haag, waarbij personen werden gevraagd om deel te nemen aan een gewapende islamitische strijd in het buitenland. De toedracht en betrouwbaarheid van deze signalen kon niet worden vastgesteld.

Rechts: toename activisme, dreiging vanuit accelerationisme

Rechts-extremisme kent verschillende varianten. Ze worden allemaal in meer of mindere mate gekenmerkt door zaken als racisme, antisemitisme, haat tegen niet-Westerse culturen of nationalisme. Deze opvattingen worden doorgaans gevoed door het gevoel dat de Nederlandse bevolking (bewust) wordt benadeeld of zelfs bedreigd in zijn voortbestaan. Verschillende groepen en stromingen – variërend van klassieke neonazi's en volksnationalisten tot identitaire groepen en 'alt-right'-aanhangers – richten zich op de normalisering van hun extreemrechtse gedachtegoed met uiteindelijk als doel de politieke orde te veranderen. Zij beschouwen geweldgebruik doorgaans als contraproductief, in ieder geval geweld richting de buitenwereld.

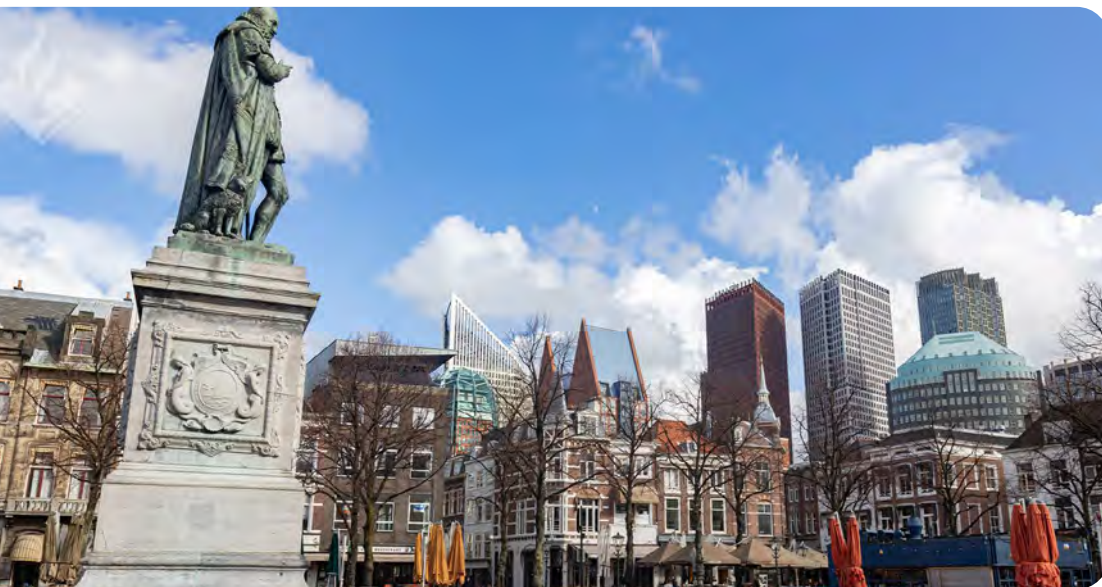
Nederland kent diverse extreemrechtse actiegroepen, dat wil zeggen: groeperingen die extreemrechts gedachtegoed op activistische wijze verspreiden. Het gaat hier onder meer om White Lives Matter (WLM), Pegida en Geuzenbond. WLM was van deze actiegroepen in 2023 het meest actief in de Eenheid Den Haag. Het verspreidt op geweldloze wijze extreemrechtse boodschappen, vanuit de overtuiging dat de witte Nederlandse of westerse bevolking wordt bedreigd door immigratie en vermeende 'omvolking'. WLM heeft een onbekend aantal online aanhangers en een select groepje activisten die elkaar soms fysiek treffen en actievoeren: stickers plakken, spandoeken ophouden, flyeren en projecties met racistische en andere extreemrechtse teksten. Zo werden er WLM-stickers aangetroffen in Ter Aar en vonden er diverse kleinschalige de-

monstraties plaats waarbij spandoeken met extreemrechtse teksten werden getoond, onder andere naar aanleiding van het conflict Israël-Hamas. In 2023 waren WLM-aanhangers ook aanwezig bij een demonstratie van Extinction Rebellion om een tegengeluid te laten horen. Een 30-jarige man uit Gouda kreeg in februari 2024 van de politierechter 40 uur taakstraf, waarvan de helft voorwaardelijk, voor een WLM-projectie op een kantoorgebouw in Capelle aan den IJssel.

De extreemrechtse actiegroep Pegida richt zich specifiek tegen de islam. Pegida voerde in 2023 op verschillende momenten en manieren actie, waarbij de koranschendingen het meest opvielen en teweegbrachten. Zo was het conflict Israël-Hamas voor Pegida aanleiding om in oktober 2023 een koran en een Palestijnse vlag te vernielen in de omgeving van de Palestijnse Missie in Den Haag. Deze schendingen worden bewust gebruikt om onder tegenstanders een reactie uit te lokken, zodat Pegida vervolgens de islam kan framen als intolerant en gewelddadig.

De extreemrechtse jongerenbeweging Geuzenbond liet in januari 2024 na lange tijd weer van zich horen in de vorm van propagandamateriaal binnen onze eenheid. De Geuzenbond is nationalistisch en zet zich af tegen immigratie. In verschillende steden in onze eenheid werden stickers en posters aangetroffen. Daarop wordt gesproken over 'remigratie', waarmee wordt bedoeld dat personen met een migratieachtergrond terug moeten naar hun land van herkomst. In een bericht op sociale media heeft de Geuzenbond begin dit jaar aangekondigd om in 2024 actiever te worden dan in voorgaande jaren. Het opnieuw opduiken van de Geuzenbond is kenmerkend voor de groeiende activiteit en zichtbaarheid van extreemrechtse actiegroepen in 2023. Door gebruik te maken van onderwerpen die bij veel mensen mogelijk een emotionele reactie oproepen, proberen extreemrechtse groepen zoals de Geuzenbond hun propaganda onder brede lagen van de bevolking te verspreiden. Het gebruik van het begrip remigratie is daarvan een voorbeeld. Daarnaast werden de afgelopen maanden op diverse plekken in onze eenheid posters en stickers aangetroffen van 'Europe the Last Battle', een extreemrechtse documentaire reeks vol nazi-propaganda, antisemitische boodschappen en complottheorieën. Op de posters wordt gesproken over de (vermeende) seksualisering van kinderen. Met dit thema, dat op algemene afkeer en verontwaardiging mag rekenen, hopen de makers een breed publiek aan te spreken en de deur te openen naar extreemrechts gedachtengoed. Dat kindermisbruik in de anti-institutionele beweging een veelbesproken thema is, maakt aannemelijk dat juist in die groepen interesse zal bestaan voor de documentaire.⁸

Van alle rechtse stromingen vormt het zogeheten accelerationisme nog altijd de voornaamste geweldsdreiging.⁹ Anders dan de eerdergenoemde activistische groepen die zich richten op 'metapolitiek', wordt het accelerationisme gekenmerkt door de verheerlijking van extreem geweld en fantasieën over het starten van een rassenoorlog middels extreem geweld en aanslagen.

In 2023 hebben in de Eenheid Den Haag verschillende opsporingsonderzoeken gedraaid naar personen die tot deze stroming kunnen worden gerekend. Niet alleen valt de jonge leeftijd van de verdachten op, ook hun ideologie lijkt steeds diffuser en minder vastomlijnd. Bovendien kwam naar voren dat de betrokken personen zich nauwelijks hadden verdiept in het achterliggende rechts-extremistische gedachtengoed. De personen uit deze onderzoeken verheerlijkten geweld, maar hadden meestal geen concrete plannen voor het plegen van een gewelddadige actie of aanslag. Daarnaast valt op dat diverse verdachten kampten met sociale en psychopathologische problemen. Het gebrek aan ideologische diepgang betekent niet dat accelerationisten geen bedreiging vormen. Tegelijkertijd moet worden opgemerkt dat sommige aanhangers van deze stromingen ook activiteiten uitvoeren die niet als terroristisch geweld kunnen worden gezien, maar wel vallen onder de noemer extremisme, zoals het bedreigen en intimideren van personen.

Afgenomen actiebereidheid anti-institutionele beweging, maar risico op extremisme

Aanhangers van de anti-institutionele beweging schetsen een beeld (narratief) dat er in Nederland een 'kwaadaardige elite' aan de macht is die de bevolking wil onderdrukken, tot slaaf maken of zelfs vermoorden.

Sinds het beëindigen van de coronamaatregelen is een belangrijke voedingsbodem voor demonstraties tegen de overheid en aanverwante instituties weggevallen. Dat bracht al in 2022 een verschuiving en versnippering teweeg: acties en demonstraties waren talrijker maar kleinschaliger en niet langer uitsluitend gericht tegen de coronamaatregelen maar ook tegen andere beleidsthema's zoals het asielbeleid en de stikstofcrisis. Als gevolg van deze verbreding wordt niet langer gesproken van 'anti-overheid' maar van anti-institutioneel activisme en extremisme. Anti-institutionele groepen en personen lieten zich in 2023 slechts in beperkte mate zien in de vorm van demonstraties. In de eerste helft van het jaar vonden nog wel enkele grootschalige demonstraties plaats zoals in het Haagse Zuiderpark op 11 maart. Het actierepertoire van de betrokken groepen en personen is nagenoeg ongewijzigd: spandoeken, leuzen, met actievoerders die hun optreden filmen en hinderlijk gedrag vertonen. De demonstraties verliepen doorgaans zonder incidenten,

maar verschillende personen werden aangehouden voor bijvoorbeeld opruiing, belediging of bedreiging.

Het risico op anti-institutioneel extremisme blijft aanwezig. Complottheorieën en anti-institutionele narratieven waren voor personen in de Eenheid Den Haag in het verleden al aanleiding voor bedreiging en belaging van politici, ambtenaren en journalisten van traditionele nieuwsmedia. In december 2023 werd een bekende complotdenker uit de Eenheid Den Haag door de rechter veroordeeld tot een celstraf van negen maanden, wegens stalking, opruiing en smaad. Ook twee andere verdachten werden in deze zaak veroordeeld. Het drietal verspreidde de complottheorie dat er een Haags pedonetwerk bestaat en beschuldigde verschillende mensen op sociale media van kindermisbruik en kindermoord. In februari 2024 is de bekende complotdenker opnieuw aangehouden op verdenking van doxing van een Officier van Justitie.

Ook hebben diverse diensten en instanties in 2023 hun zorgen uitgesproken over mensen die zich soeverein noemen. Deze personen verwerpen de Nederlandse wet- en regelgeving en roepen zichzelf uit tot hoogste of enige macht in de wereld. Het gaat om naar schatting enkele duizenden personen in heel Nederland, die geen centrale organisatiestructuur kennen maar soms wel deel uitmaken van overlappende netwerken. Een klein deel van deze personen verenigt zich rond ideeën over een zogeheten 'common law', een alternatief rechtssysteem met eigen wetten, handhaving, rechtspraak en volkstribunalen. Sommige aanhangers denken na over de vraag wanneer geweld mag worden gebruikt. Het is nog niet duidelijk in welke richting de 'common law' beweging zich zal ontwikkelen. Op korte termijn is het aannemelijk dat aanhangers zich beperken tot het sturen van lasterlijke of dreigende brieven aan overheidsinstanties. Daarnaast werd al eerder vastgesteld dat op sociale media in sommige groepen sprake is van doxing. Om hoeveel soevereinen het gaat in de Eenheid Den Haag is niet bekend. Wel is in september 2023 een ex-militair veroordeeld die betrokken raakte bij de 'common law' beweging en had geprobeerd vuurwapens en munitie te kopen.

Met betrekking tot het narratief van de 'kwaadaardige elite' vinden sommige anti-institutionele en extreemrechtse groepen of personen een gemeenschappelijke grond. Zij zien veel maatschappelijke problemen als de schuld van de overheid en aanverwante instituties. Hoewel deze stromingen eigen opvattingen hebben over de samenleving en de politiek, delen zij het geloof in een machtige en kwaadaardige 'elite' en keren zij zich af van de overheid. De coronapandemie leidde ook tot combinatietheorieën, waarin het handelen de

vermeende 'elite' wordt verklaard aan de hand van antisemitische of racistische narratieven.¹⁰ Ook in de Eenheid Den Haag zijn personen actief op het snijvlak van extreemrechts en anti-institutioneel gedachtegoed. De in 2022 opgerichte actiegroep Black Umbrellas is daar een voorbeeld van. Deze groep maakt zich hard voor onderzoek naar vermeend satanisch kindermisbruik. Enkele leidende personen van deze groep zijn al langere tijd bij de politie in beeld als aanhanger van extreemrechts gedachtegoed. De demonstraties van Black Umbrellas gaan soms gepaard met extreemrechtse symbolen, zoals blijkt uit het meedragen van de Prinsenvlag. Black Umbrellas was in 2023 onder andere aanwezig bij de grootschalige demonstratie in het Zuiderpark op 11 maart.

Boerenprotesten fluctueren

Na de talrijke boerenprotesten in 2022 lieten boerenbelangenorganisaties in de eerste helft van 2023 slechts een aantal keer van zich horen. De landelijke demonstratie op 11 maart 2023 in het Zuiderpark was het resultaat van een samenwerking tussen Farmers Defence Force en de anti-institutionele groepering Samen voor Nederland. De demonstratie was gericht tegen de toesla-

genaffaire, de gaswinning in Groningen, de stikstofmaatregelen en andere beleidsthema's. Na de Provinciale Statenverkiezingen in maart 2023 leek het sentiment onder boerenbelangenorganisaties en hun sympathisanten tot rust te komen. Dat de BoerBurgerBeweging (BBB) als grootste partij uit de verkiezingen kwam, vormde een rem op de onvrede.¹¹ Dat de maatschappelijke en politieke onvrede bleef bestaan, bleek toen boeren uit verschillende delen van het land op 29 juni met tractoren naar Den Haag kwamen om te demonstreren tijdens een Kamerdebat. Een linie van de Mobiele Eenheid voorkwam dat demonstranten het Tweede Kamergebouw bereikten. Er werden zeven personen aangehouden voor het niet voldoen aan een bevel of vordering, belemmering, het overtreden van het noodbevel en openlijke geweldpleging. Een persoon werd aangehouden voor de mishandeling van twee collega's. Begin 2024 leefde het ongenoegen onder boeren en boerenbelangenorganisaties opnieuw op. In België, Duitsland en Frankrijk vonden begin 2024 massale boerenprotesten plaats tegen het landbouwbeleid in die landen. Deze buitenlandse protesten hadden vaak een massaal en onregelend karakter, waarbij demonstranten meer dan eens de confrontatie met de politie zochten. Ook in Nederland was sprake van onrust, maar boerenprotesten waren minder massaal en minder onregelend dan in het buitenland. In Leiderdorp en Bodegraven demonstreerden boeren met tractoren. In Gouda kon de Mobiele Eenheid voorkomen dat een stoet van ongeveer 40 tractoren het centrum binnenreed. In Lekkerkerk vond een protestbijeenkomst plaats waar boeren uit de omgeving hun stem konden laten horen. Ook op andere plekken in het land lieten boeren van zich horen uit onvrede over het landbouw- en stikstofbeleid. De protesten gingen gepaard met ongeregelde heden: boeren dumpten puin en mest op openbare wegen, zetten banden en hoibalen in brand en blokkeerden snelwegen.

Links: XR beeldbepalend en verbreding doelstelling, extremlinks in beperkte mate actief

Tot de categorie links activisme en -extremisme behoren verschillende groeperingen en stromingen, zoals antifascisme, anarchisme, antikapitalisme, en de klimaat- en dierenrechtenbeweging. Linkse groepen en personen manifesteerden zich in 2023 overwegend op activistische wijze. De meeste acties en demonstraties verliepen ordelijk, maar er was ook sprake van 'gevoerd activisme' en strafbare feiten – denk aan het verstoren van de openbare orde, het blokkeren van verkeersknooppunten, en het niet voldoen aan een bevel of vordering. Extremistische groepen zoals De Zwarte Tulp en Anti-Fascistische Aktie (AFA) maakten zich in beperkte mate schuldig aan vernieling, intimidatie en mishandeling.

Van de uiteenlopende maatschappelijke thema's die in 'linkse kringen' leven, voerde het klimaatactivisme in 2023 opnieuw de boventoon. De klimaatbeweging Extinction Rebellion (XR) speelde een beeldbepalende rol. De beweging keert zich met name tegen de fossiele brandstofindustrie en bedrijven of instanties die daar direct of indirect mee gemoeid zijn. XR concentreert zich op het organiseren van geweldloze maar onregelende acties en demonstraties. Naast diverse kleinschalige acties voerde XR een reeks massale blokkadeacties op de A12/Utrechtsebaan uit (dit wordt verder beschreven in hoofdstuk demonstraties). In de laatste maanden van 2023 ontstond binnen XR discussie over de verbreding van de doelstelling: van een klimaatbeweging naar een organisatie die strijdt voor algemene rechtvaardigheid. Zo sprak een deel van de XR-achterban zijn steun uit aan Palestina in het conflict Israël-Hamas. Anderen steunden de acties van Kick Out Zwarte Piet. De gedachte achter deze doelverbreding is dat actie voeren voor een beter klimaat in de kern een strijd is voor algehele rechtvaardigheid. Om uiting te geven aan de verbrede doelstelling werd binnen XR een nieuwe community opgericht: XR Solidariteit.

Een deel van de XR-achterban vindt echter dat de beweging zich moet beperken tot het klimaat en de gevoeligheid van het conflict Israël-Hamas zorgde voor polarisatie en kritische reacties. Dit lijkt te resulteren in een ledenverlies voor XR. Het is nog onbekend hoe groot de uitstroom is en wat de vertrekkende leden zullen doen. Het is nog niet duidelijk of zij zich aansluiten bij andere (klimaat)groepen of in het geheel zullen stoppen met actievoeren. Het is niet aannemelijk dat XR als organisatie zal radicaliseren, aangezien geweldloosheid door de actiegroep wordt genoemd als een van hun kernwaarden.

Anarchistische en antifascistische groepen en personen waren in 2023 verantwoordelijk voor een beperkt aantal demonstraties en incidenten. Zo was Anti-Fascistische Aktie (AFA) onder meer betrokken bij een Woonprotestactie die plaatsvond op de Koekamp in Den Haag. Hierbij waren verschillende groepen en partijen aangesloten, waaronder XR, en aanhangers van de politieke partijen Volt en de SP. Uiteindelijk trok de actie zo'n 300 demonstranten. Min of meer gelijktijdig vond een onaangekondigde demonstratie plaats in het WTC, waarbij 25 personen een sit down-demonstratie hielden. Buiten het gebouw waren nog eens 200 supporters of demonstranten aanwezig. Eén persoon stak een band van een ME-voertuig lek. In Leiden en de Bollenstreek was de anarchistische groep De Zwarte Tulp opnieuw actief. Deze groep werd opgericht in 2021 en bevindt zich in het grijze gebied tussen activisme en extremisme. In 2023 bekladden aanhangers van dit collectief een herdenkingsmonument in Sassenheim en straatmeubilair in Oegstgeest.

Het uitbreken van het conflict tussen Israël en Hamas zorgde in linkse kringen voor hoogoplopende emoties. De situatie in Palestina heeft al jaren aandacht van onder andere anarchistische en antifascistische groepen en personen. De internationale extreemlinkse organisatie Samidoun was medeorganisator van een pro-Palestijnse demonstratie in Den Haag op 10 december 2023. Samidoun werd in 2012 opgericht en is een internationaal opererende organisatie die zichzelf presenteert als een 'solidariteitsnetwerk voor Palestijnse gevangenen', maar staat in het buitenland vooral bekend als een mantelorganisatie van de Palestijnse terreurorganisatie Volksfront voor de Bevrijding van Palestina (PFLP). In Duitsland is Samidoun in november vorig jaar verboden. Op 18 maart 2024 vond in onze Eenheid een Samidoun-demonstratie plaats waarbij veelvuldig leuzen werden geroepen over VOC, NSB, PVV en bloed aan de handen van politieagenten. Deze uitingen kunnen mogelijk als kwetsend en opruiend worden beschouwd.

De uitslag van de Tweede Kamerverkiezingen in november 2023 leidde op sociale media en in een aantal steden tot uitingen van onvrede vanuit met name (extreem)linkse kringen. Inmiddels lijken de gemoederen weer enigszins tot rust te zijn gekomen. Met name in Leiden was in 2023 sprake van spanningen tussen personen en groepen die zich identificeren als 'links' en 'rechts'. Leden van de rechts-nationalistische Groot-Nederlandse Studentenvereniging (GNSV) werden op straat gevolgd door leden van 'Leiden tegen fascisme', een groep die nauw verbonden lijkt met het krakersmilieu en AFA. Op een introductiemarkt van de Radboud Universiteit in Nijmegen ontstond een vechtpartij tussen leden van beide groepen. Eén van de verdachten is een persoon uit Leiden die bij de politie in beeld is vanwege extreemlinks gedachtegoed.

Verder dreigde in begin oktober 2023 een bijeenkomst van de extreemrechtse groep Voorpost in een strandpaviljoen in Den Haag te worden verstoord door anarchistische of antifascistische groepen en personen. Vanwege de mogelijke dreiging heeft de uitbater besloten om de bijeenkomst te annuleren.

Vijf aanhangers van Anti-Fascistische Aktie (AFA) demonstreerden in maart tegen een Forum voor Democratie-campagne rond het Leidse museum Corpus.

Geopolitiek en separatisme

Gebeurtenissen in de wereld komen vaak ook in de stad Den Haag tot uiting in de vorm van spanningen tussen gemeenschappen en acties bij regeringscentra, het parlement, ambassades of andere internationale instellingen. Zoals verder zal worden beschreven in het hoofdstuk over demonstraties heeft de helft van het totale aantal demonstraties in de Eenheid Den Haag een internationaal of geopolitiek karakter. In 2023 ging in de Eenheid Den Haag opnieuw aandacht uit naar acties en demonstraties rond instellingen als het Internationaal Strafhof en de Organisatie voor het Verbod op Chemische Wapens (OPCW). Het ging om demonstraties van uiteenlopende aard en omvang, waarbij in sommige gevallen werd besloten een Staf Bijzonder en Grootschalig Optreden in te stellen. De Chinese vicepresident Han Zheng en de Oekraïense president Volodymyr Zelensky brachten in 2023 een bezoek aan Den Haag. Beide momenten gingen gepaard met grootschalig politieoptreden, en zijn zonder incidenten verlopen.

Spanningen in de Eritrese gemeenschap

Op zaterdagavond 17 februari 2024 braken rond het zalencentrum Opera aan de Fruitweg in Den Haag ernstige rellen uit. Een groep Eritreeërs probeerde een Eritrees evenement te verstoren en ging daarbij de confrontatie aan met

de politie. De geweldsuitbarsting is het gevolg van de onrust en spanningen die de Eritrese gemeenschap in Nederland al jaren kenmerken. Het is al langer bekend dat de Eritrese gemeenschap in Nederland bestaat uit voor- en tegenstanders van het Eritrese regime. Deze groepen staan vijandig tegenover elkaar. Dit is een gevolg van geopolitieke ontwikkelingen in en rond het autoritaire regime in Eritrea.

De spanningen in deze gemeenschap bestaan al jaren, maar sinds 2022 waren Eritrese bijeenkomsten en feesten vaker aanleiding voor gewelddadige ordeverstoringen. Dat gebeurde zowel in onze Eenheid, op andere plekken in Nederland en in het buitenland. Op zondag 28 mei 2023 liep een Eritrees feest in Rijswijk uit de hand toen Eritrese groepen met elkaar op de vuist gingen. Zo'n 100 tegenstanders van het Eritrese regime verzamelden zich in de buurt van Event Plaza en probeerden met geweld te verhinderen dat de bezoekers het evenement (voorstanders van het Eritrese regime) konden bereiken.

In augustus en september 2023 kwamen meerdere signalen binnen waaruit bleek dat er mogelijk sprake was van een dreiging in de richting van Eritrese kerken en de Eritrese ambassade in de Eenheid Den Haag. Daarnaast komen de spanningen in de Eritrese gemeenschap tot uiting in sociaal-maatschappelijke incidenten en geweld in en rond Eritrese cafés en restaurants in onze Eenheid.

De Brigade n'Hamedu (BnH) lijkt een drijvende kracht achter de geweldsincidenten rond Eritrese festivals. Leden van deze groep zijn bereid geweld te gebruiken tegen aanhangers van het Eritrese regime én tegen de politie.

In september en oktober demonstreerden honderden Eritreeërs en sympathisanten in Den Haag om aandacht te vragen voor de veiligheid rondom Eritrese bijeenkomsten. De demonstratie was ook een reactie op het harde ingrijpen van de Israëliische politie bij rellen door Eritreeërs in Tel Aviv. De demonstratie trok 500 tot 700 demonstranten.

Turkse verkiezingen 2023

Op 14 mei werden de Turkse parlements- en presidentsverkiezingen gehouden. Nederlanders met een Turkse nationaliteit konden al eerder hun stem uitbrengen op vier verschillende stemlocaties in Nederland, onder meer in het GIA Trade and Exhibition Centre in Den Haag. In het stembureau in de RAI Amsterdam leidde de stembusgang op de laatste dag tot een grote vechtpartij tussen ongeveer 300 mensen. Volgens verschillende media zou het een vechtpartij zijn geweest tussen waarnemers en aanhangers van politieke partijen. Voor zover bekend hebben in het stembureau in Den Haag op een aantal provocaties na, geen vechtpartijen en/of bedreigingen plaatsgevonden. Ook

de tweede stemronde tussen 20 en 24 mei is voor het grootste deel zonder noemenswaardige incidenten verlopen. Wel is er een aangifte binnengekomen tegen een commissielid die een ander commissielid bedreigd zou hebben toen hij melding deed van onregelmatigheden tijdens de stemprocedure.

De oorlog tussen Rusland en Oekraïne

Het is al twee jaar geleden dat Rusland Oekraïne binnenviel. Hoewel de sentimenten rond deze oorlog nog steeds aanwezig zijn, lijkt de actiebereidheid op dit moment laag. Het is voorstelbaar dat de onvrede over de oorlog in de toekomst opleeft en aanleiding vormt voor acties of demonstraties. Dat zal afhankelijk zijn van hoe het conflict zich ontwikkelt. Wel kwamen in 2023 diverse meldingen binnen van personen die online of per brief dreigementen uitten richting verschillende ambassades. In veel gevallen leek er sprake van een verband met de oorlog in Oekraïne en het conflict Israël-Hamas.

De oorlog tussen Israël en Hamas

Er zijn in 2023 meerdere demonstraties geweest in het kader van dit conflict waarbij er sprake is van spanningen en hoogoplopende emoties en waarbij een aantal demonstraties heeft geleid tot ongeregelde heden (zie ook het hoofdstuk over demonstraties). De meeste acties en demonstraties zijn uitingen van steun aan de Palestijnse bevolking. Naar verwachting zal het conflict tussen Israël en Palestina het komende jaar nog vaker tot demonstraties en/of incidenten in de stad Den Haag leiden. In verband met een mogelijke dreiging op de ambassade van Israël zijn begin februari 2024 maatregelen en verscherpt toezicht ingesteld op het pand. Over de verdere toedracht kunnen hier geen uitspraken worden gedaan. Op 21 maart 2024 werd een brandend voorwerp gegooid naar de Israëlische ambassade in Den Haag. Hiervoor werd een 25-jarige man aangehouden.

Voetbal

In 2022 was het lang onrustig binnen de club en onder de supporters van ADO Den Haag, maar in 2023 keerde de rust weer terug. In het voorjaar werd de kaartverkoop voor thuiswedstrijden weer verruimd na eerdere beperkingen. Hoewel ADO Den Haag er in maart niet in slaagde de derde periodetitel te pakken in de Keuken Kampioen Divisie, bleef de sfeer onder de supporters positief. Ook in de eerste helft van het nieuwe voetbalseizoen, dat in augustus 2023 begon, was het sentiment positief en rustig.

Supporters van ADO Den Haag hebben al jaren een vriendschapsband met supporters van de Poolse voetbalclub Legia Warschau. Hoewel de wedstrijd AZ tegen Legia Warschau op 5 oktober tot ernstige ongeregelde heden leidde, is de wedstrijd ADO tegen Top Oss op 6 oktober zonder incidenten verlopen. Op 31 oktober vonden drie KNVB-bekerwedstrijden plaats: FC-Lisse tegen Dordrecht, Quick Boys tegen NAC, en Noordwijk tegen ADO Den Haag. Daarvoor werd een Staf Grootchalig en Bijzonder Optreden ingericht, maar de extra politie-inzet bleek uiteindelijk niet nodig. Ook de wedstrijd FC Dordrecht tegen ADO Den Haag in december 2023 is op enkele kleinschalige vechtpartijen rond het stadion relatief rustig verlopen.

Georganiseerde gevechten tussen voetbalsupporters (groepen) zijn al jaren een bekend fenomeen in de wereld van voetbalhooligans. Binnen ADO Den Haag lijken in het verleden meerdere groepen actief te zijn geweest met betrekking tot dit soort vechtafspraken: North Side Firm, Den Haag Young Boys, en Den Haag Casuals. Hierbij lijken ook jonge leden van de harde kern van ADO Den Haag betrokken te zijn. Dat is problematisch omdat het lastig is om met hen in contact te komen, maar ook omdat de jonge leden zich steeds minder lijken aan te trekken van de oude leden van de harde kern.¹² In januari en oktober 2023 zijn mogelijk twee vechtafspraken tussen ADO Den Haag-supporters en andere voetbalsupporters gesignaleerd en voorkomen door tijdig ingrijpen van de politie.

Demonstraties afgenomen, XR blokkades veel impact

In 2023 hebben ongeveer 2000 demonstraties plaatsgevonden, gemiddeld meer dan vijf per dag. Dat is een daling ten opzichte van 2022. Zonder de dagelijkse Oekraïense vlaggenwacht in 2022/2023 is het aantal demonstraties zelfs weer op het niveau van 2019 (vlak voor de coronaperiode). Verder is een opvallende ontwikkeling dat het aantal niet-aangemelde (spontane) demonstraties in 2023 is afgenomen en - in het verlengde daarvan - ook het aantal demonstraties dat politiebegeleiding kreeg is gedaald. In 2021 en 2022 zagen we een duidelijke toename hierin. Echter heeft Extinction Rebellion (XR) 31 maal de A12 geblokkeerd in 2023 met in enkele gevallen massale aantallen demonstranten, waarbij in veel gevallen grootschalig politieoptreden nodig was en vele aanhoudingen zijn verricht.

UITGELICHT: Demonstraties

In vergelijking met andere eenheden vinden jaarlijks verreweg de meeste demonstraties plaats in de Eenheid Den Haag.¹³ Zo heeft de gemeente Den Haag als centrum voor de Nederlandse politiek en als standplaats van verschillende (nationale en internationale) rechtscolleges, ambassades en consulaten een bijzondere positie in Nederland. Dat heeft tot gevolg dat spanningen in de samenleving en de wereld vaak tot uiting komen in Den Haag. Het meest zichtbaar zijn de talloze demonstraties die hier dagelijks plaatsvinden. Hieronder zal duidelijk worden dat de aard, omvang en het aantal demonstraties sterk afhankelijk is van maatschappelijke en internationale ontwikkelingen. Daarbij dient er ook rekening te worden gehouden met het feit dat er ook demonstraties plaats hebben gevonden in de andere gemeenten binnen de eenheid en dat het aandeel demonstraties binnen de andere gemeenten de laatste jaren is toegenomen.

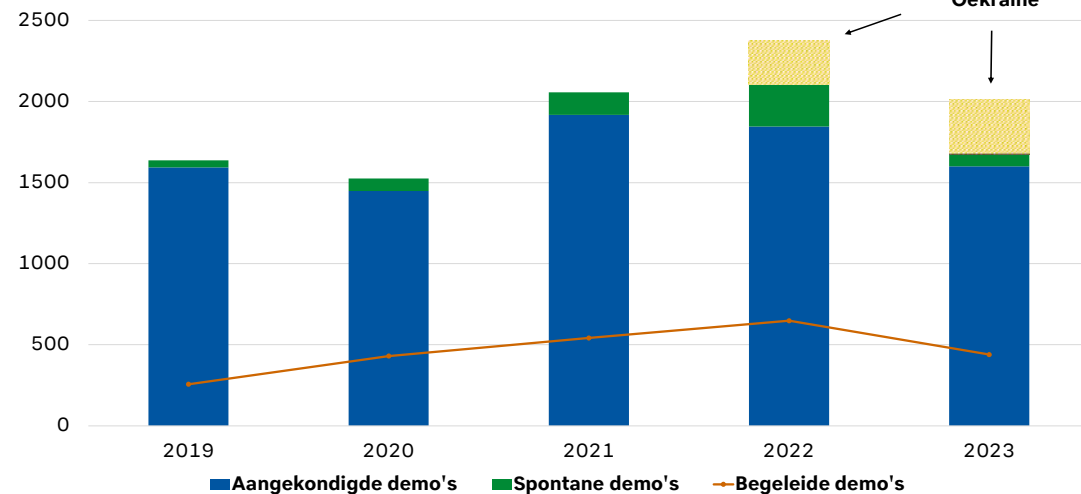
In 2023 hebben ongeveer 2000 demonstraties plaatsgevonden, gemiddeld meer dan vijf per dag.* Dat is een daling ten opzichte van 2022, maar nog altijd een hoger aantal dan in 2019 en 2020 (zie grafiek 6). Echter is er een vertekening door de dagelijkse Oekraïense vlaggenwacht in 2022/2023.* Zonder deze vlaggenwacht is het aantal demonstraties weer op het niveau van 2019 (vlak voor coronaperiode) gekomen.*

Afname niet-aangemelde demonstraties en minder vaak politiebegeleiding

Verder is een opvallende ontwikkeling dat het aantal niet-aangemelde (spontane) demonstraties in 2023 is afgenomen.* In 2021 en 2022 zagen we een duidelijke toename hierin. Dat was met name een gevolg van het relatief grote aantal anti-institutionele demonstraties dat meestal niet op voorhand aangekondigd werd. Deze hebben we in 2023 aanzienlijk minder vaak gezien.

Met de afname van niet-aangemelde demonstraties is ook zichtbaar in 2023 dat het aantal demonstraties dat politiebegeleiding kreeg ten opzichte van 2021 en 2022 is gedaald.* Het aantal blijft wel hoger dan vlak voor de coronaperiode (in 2019). In de praktijk kan die politiebegeleiding verschillende vormen aannemen. Zo komt het regelmatig voor dat politiecollega's even contact maken en een informeel gesprek voeren met de demonstranten, om de sfeer en de intenties van de betogers te bespreken. Het kan ook zo zijn dat politiecollega's een demonstratieve optocht van begin tot eind begeleiden. Ook het met geweld beëindigen van een blokkade of politie-inzet bij een uit de hand gelopen protest worden geregistreerd als begeleide demonstraties. Of dat in 2023 vaker of minder vaak het geval was, is op basis van de beschikbare informatie lastig te zeggen. Wel kan in zijn algemeenheid worden gesteld dat politiebegeleiding niet wil zeggen dat er sprake is van ongeregelde heden. Verreweg de meeste demonstraties vergen weinig politie-inzet.

Grafiek 6.
Aantal demonstraties in de Eenheid Den Haag

Minder omvangrijke demonstraties, maar veel inzet rondom A12-blokkades

De omvang van de demonstraties is zeer wisselend. In principe moeten alle demonstraties van tevoren aan de gemeente kenbaar worden gemaakt, waarbij de organisatoren onder andere een schatting moeten opgeven van het aantal verwachte deelnemers. In de praktijk blijkt het werkelijke aantal demonstranten vaak lager dan het vooraf opgegeven aantal. Bovendien is niet van alle demonstraties vooraf een (geschatte) omvang bekend. Op basis van deze geschatte aantallen kan een beeld worden geschetst van de gemiddelde omvang van de demonstraties. Hierbij kan voorzichtig worden geconcludeerd dat het aantal demonstraties van 1 tot 10 personen in 2022 en 2023 hoger is dan in voorgaande jaren hetgeen volledig aan de vlaggenwacht kan worden toegeschreven. Het aantal demonstraties van 11 tot 50 personen en van 50 of meer personen is sinds 2022 afgenomen. Het aantal demonstraties met 50 of meer (verwachte) deelnemers is zelfs lager dan in 2019.

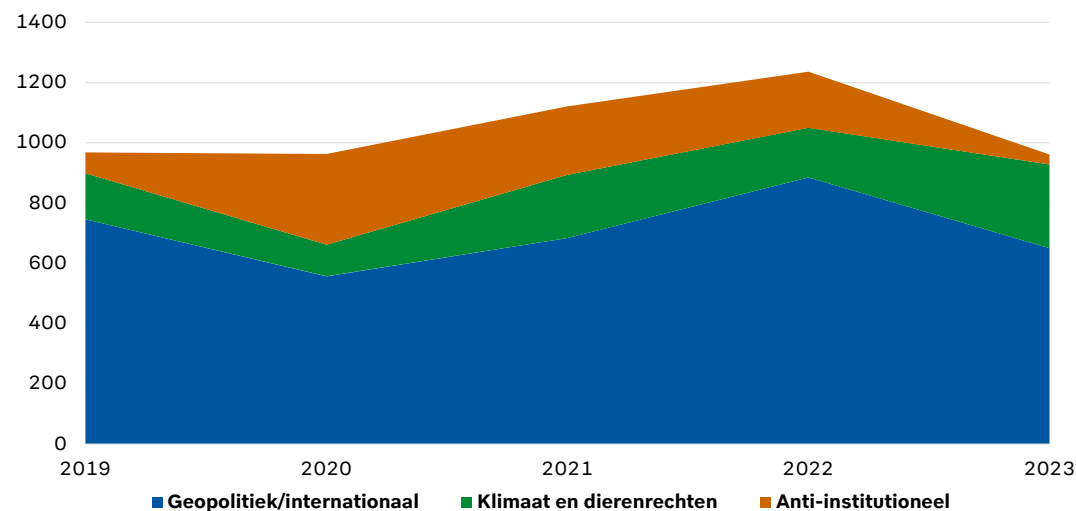
Echter heeft Extinction Rebellion (XR) 31 maal de A12 geblokkeerd in 2023 met in enkele gevallen massale aantallen demonstranten, waarbij in veel gevallen grootschalig politieoptreden nodig was en vele aanhoudingen zijn verricht. Dit was vooral het geval in de periode van 9 september tot en met 5 oktober 2023 waarbij iedere dag rond het middaguur de A12/Utrechtsebaan in Den Haag is geblokkeerd. Op de eerste dag waren ongeveer 17.500 demonstranten op de been, met zo'n 2.400 aanhoudingen tot gevolg. In de dagen daarna namen de aantallen af. Op 5 oktober 2023 besloot XR de blokkadeacties te staken. De marathonblokkade stopte toen de Tweede Kamer een motie indiende waarmee het kabinet werd verzocht om scenario's op te stellen voor de afbouw van fossiele subsidies.

Toename demonstraties dierenrechten en klimaatbeweging

Naast de genoemde A12-blokkades is er ook een bredere toename van het aantal demonstraties dat betrekking heeft op dierenrechten en de klimaatproblematiek in 2023. Dit is voornamelijk een gevolg van de toegenomen activiteit van Extinction Rebellion. Het hele jaar door heeft XR acties en demonstraties georganiseerd, zowel in de stad Den Haag als op andere plaatsen in onze Eenheid. In februari blokkeerden activisten de Mauritskade, ter hoogte van het VVD-partijkantoor, in augustus vonden diverse demonstraties plaats rond ING-filialen in Den Haag en Gouda, en in januari 2024 demonstreerden zo'n 30 personen rond het Kunstmuseum in Den Haag. Dit soort acties – lokaal georganiseerd, kleinschalig, rustig maar ontregelend – is al jarenlang een bekende werkwijze van XR. Aangenomen mag worden dat dergelijke acties ook het komende jaar nog vaak zullen plaatsvinden.

Grafiek 7.

Top 3 meest voorkomende contexten demonstraties in de Eenheid Den Haag (exclusief vlaggenwacht)

Daling demonstraties anti-institutionele beweging

Het aantal demonstraties dat voortkomt uit anti-institutioneel gedachtegoed piekte in 2020, maar nam sindsdien gestaag af. Het ging daarbij vooral om acties en demonstraties die gericht waren tegen de coronamaatregelen. Sinds het loslaten van de beperkende maatregelen richten anti-institutionele activisten zich ook tegen andere beleidsthema's zoals het asielbeleid en de stikstofcrisis, en tegen de overheid als instituut. In 2023 hield nog slechts een fractie van het totale aantal demonstraties verband met anti-institutioneel gedachtegoed. Dit past bij een trend die al langer zichtbaar is: na de coronapandemie viel een belangrijke reden om tegen de overheid te demonstreren weg. Nog slechts een klein maar fanatiek aantal anti-institutionele activisten demonstreerde om hun ongenoegen te uiten tegen de overheid en aanverwante instellingen.

Aandeel demonstraties op internationaal vlak groot en fluctueert

Zoals ieder jaar hadden de meeste demonstraties in 2023 een internationaal karakter. Het doel van deze demonstraties is steeds om internationale thema's en gebeurtenissen onder de aandacht te brengen. Het gaat dan vaak om demonstraties bij instellingen zoals het Internationaal Gerechtshof, het Vredespaleis, ambassades, of op het Malieveld of de Koekamp. In veel geval-

len gaat het om kleinschalige demonstraties die maandelijks of zelfs wekelijks terugkeren. Zelfs als deze terugkerende demonstraties niet worden meegerekend, is de categorie 'internationaal' nog steeds de meest omvangrijke.

Het aantal demonstraties dat tot deze categorie kan worden gerekend, vormt ongeveer de helft van het totale aantal demonstraties dat in 2023 plaatsvond. Daarbij zien we fluctuaties door de jaren heen. In 2022 was het aantal demonstraties in deze categorie uitzonderlijk hoog als gevolg van de oorlog in Oekraïne en de mensenrechtensituatie in Iran. In 2023 is het aantal internationaal georiënteerde demonstraties afgenomen, maar waren er wel meerdere demonstraties als gevolg van de oorlog tussen Israël en Hamas. Hierbij was sprake van spanningen en hoogoplopende emoties. Dat leidde in Den Haag in oktober 2023 tweemaal tot een verstoring van de openbare orde waarbij de ME moest ingrijpen. Ook waren er meerdere onaangekondigde demonstraties. Maar niet alle demonstraties liepen uit op ongeregelde heden. Zo is een dynamische demonstratie op 21 oktober met op het hoogtepunt 1.200 deelnemers rustig verlopen evenals een pro-Palestina mars op 29 oktober met ongeveer 6.000 demonstranten. Voorafgaand aan de demonstratie van 21 oktober verscheen wel een filmpje op TikTok waarin opruiende uitspraken werden gedaan in relatie tot de demonstratie. De persoon die het filmpje heeft gemaakt is aangehouden. Naar verwachting zal het conflict tussen Israël en Palestina het komende jaar nog vaker tot demonstraties en/of incidenten in de stad Den Haag leiden.

Bij extreemrechts meer demonstraties, bij extreemlinks minder

In het kader van extreemrechts en extreemlinks gaat het om veel kleinere aantallen demonstraties dan in bovengenoemde categorieën. Na een aantal jaren met weinig demonstraties vanuit extreemrechts (2 tot 5 demonstraties per jaar in 2020-2022) is er een toename te zien in het aantal demonstraties in 2023, maar vormt met 10 tot 15 demonstraties nog altijd slechts een fractie van het totale aantal. De toename in 2023 is vooral te wijten aan de diverse koranschendingen door de extreemrechtse actiegroep Pegida.

Het aantal demonstraties met een duidelijke (extreem)linkse signatuur nam in 2023 af ten opzichte van eerdere jaren. Groepen zoals Anti-Fascistische Aktie (AFA) en de Zwarte Tulp organiseerden het afgelopen jaar nauwelijks demonstraties. Deze groepen voeren doorgaans op andere wijze actie, zoals het plakken van stickers en posters, maar ook incidenten waarbij sprake is van vernieling of bekladding. Wel is bekend dat leden van deze groepen geregeld aansluiten bij demonstraties die betrekking hebben op thema's zoals de klimaatproblematiek en woningnood.

BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN

Meer explosies in 2023, betrokkenheid van (zeer) jonge uitvoerders

In de Eenheid Den Haag zijn in 2023, naast 5 ontvoeringen en 1 liquidatie, in totaal 15 beschietingen en 89 explosies geweest, welke met name in de gemeente Den Haag plaatsvonden. Bijna de helft van de explosies kan worden teruggeleid naar conflicten binnen het criminele milieu en bij zes van deze explosies was er sprake van een vergissing in de locatie. Explosies in de sociale sfeer (ruzies tussen burens of binnen romantische of zakelijke relaties) laten het afgelopen jaar een opvallende stijging zien, mogelijk als gevolg van copycat-gedrag. De explosies worden regelmatig uitgevoerd door (zeer) jonge uitvoerders: van de aangehouden verdachten voor de incidenten in 2023 blijkt zo'n 20% minderjarig en 38% jongvolwassen (18-24 jaar). Deze uitvoerders worden, vergelijkbaar met uithalers van cocaïne, geronseld door een tussenpersoon of broker in groepen op social media. In 2023 werd veelal gebruik gemaakt van explosieven gemaakt uit zwaar vuurwerk, met name de Cobra 6 was hierbij populair.

Excessief geweld

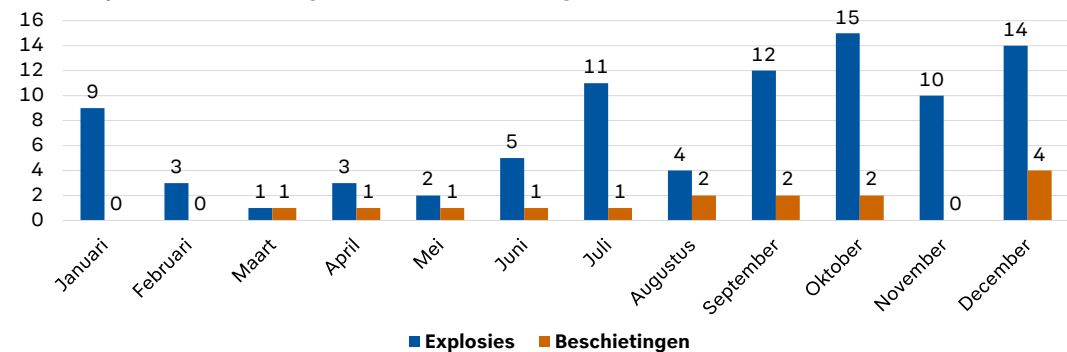

Excessief geweld is (de dreiging met) extreem geweld, toegepast tegen personen of goederen, gepleegd met een zwaar gewelddadig middel door meerdere personen of vanuit een crimineel netwerk. Dit geweld wordt instrumenteel toegepast, met als oogmerk winstbejag en/of het in stand houden of verwerven van een machtspositie. Excessief geweld, zoals bedreigingen, mishandelingen, ontvoeringen, explosies en liquidaties, zijn vaak terug te leiden naar conflicten in de drugswereld. Deze conflicten hebben bijvoorbeeld te maken met leveringsproblemen, betalingsproblemen, of ripdeals. Met name de cocaïnemarkt komt hier sterk naar voren. Wanneer partijen in beslag worden genomen, kwijtraken of worden geript, vinden er regelmatig gewelddadige vergeldingen plaats. Het afgelopen jaar wordt gekenmerkt door een sterke toename van explosies binnen het criminele milieu, maar er lijken ook meer explosies buiten het criminele milieu (copycat-gedrag) voor te komen. Verder hebben er meer ontvoeringen en gijzelingen van personen plaatsgevonden, waarbij de gegijzelde onder druk werd gezet om een schuld te betalen.

Explosies en beschietingen

De toename van explosies en beschietingen is een bredere landelijke trend die het afgelopen jaar met name in Amsterdam en Rotterdam voelbaar is geweest. In 2023 is in Nederland een verdrievoudiging te zien van het aantal aanslagen met explosieven ten opzichte van 2022.^{14 15} Niet alleen veroorzaken de explosies materiële schade die volgens het Verbond van Verzekeraars mogelijk in de miljoenen loopt,¹⁶ ook hebben ze een grote impact op ieders gevoel van veiligheid. In de Eenheid Den Haag zijn in 2023 in totaal 15 beschietingen en 89 explosies geweest, waarbij met name in de tweede helft van het jaar veel explosies plaatsvonden (zie grafiek 8). De meeste explosies vonden plaats in de gemeente Den Haag (55), de overige explosies zijn redelijk gelijk verdeeld over de overige districten. De meeste explosies vonden plaats bij een woning en één op de drie explosies bij een bedrijfspand of horecagelegenheid.

Grafiek 8.
Aantal explosies en beschietingen in de Eenheid Den Haag in 2023

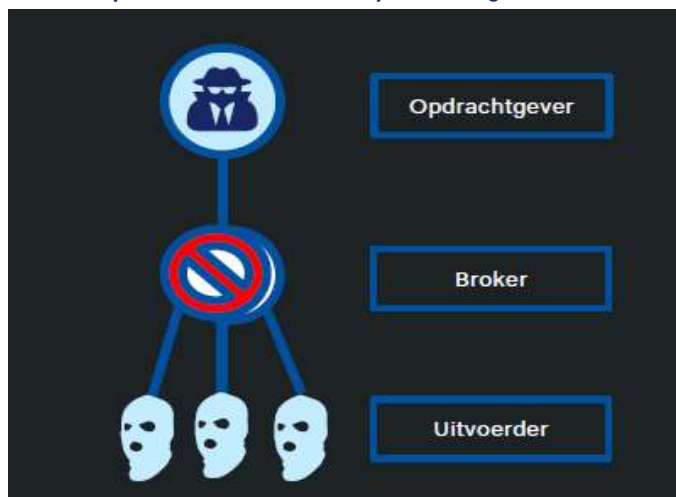
Achterliggende motieven voornamelijk in criminele conflicten, ook copycat-gedrag

Hoewel de meeste incidenten op zichzelf lijken te staan, is er bij sommige incidenten sprake van herhaling of zijn er linken te vinden tussen incidenten. Wanneer er linken te vinden zijn tussen incidenten, ligt de achtergrond vaak in het criminele circuit. Bijna de helft van de explosies kan worden herleid naar conflicten binnen het criminele milieu (43), en bij zes van deze explosies was er sprake van een vergissing in de locatie. Bij deze incidenten werd een woning of bedrijfspand doelwit van een explosie waarvan de betrokken personen geen enkele betrokkenheid hadden bij het conflict. Bij een kwart van de explosies is geen informatie bekend over de achtergrond en het motief van de

explosie (20), maar naar verwachting kan een aantal van deze incidenten ook worden teruggeleid naar criminele conflicten waar vanuit de politie nog geen zicht op is.

Tenslotte is bij ongeveer een kwart van de explosies de achtergrond van het conflict terug te vinden in de sociale sfeer, zoals ruzies tussen burens of binnen romantische of zakelijke relaties (24). Explosies binnen deze laatste categorie laten het afgelopen jaar een opvallende stijging zien ten opzichte van een jaar eerder. Het vermoeden bestaat dat een deel van deze incidenten het gevolg zijn van copycat-gedrag door personen die zijn blootgesteld aan berichtgeving in de media rondom de explosies in het criminele milieu en een aanslag met een explosie als een eenvoudige manier zien om angst te creëren. Het is echter niet goed vast te stellen welk deel van deze incidenten hierdoor verklaard kan worden.

Afbeelding 1.
Crime script ronselen uitvoerders explosies via geweldsbrokers

Betrokkenheid (zeer) jonge uitvoerders, geronseld in social media-groepen

De explosies worden regelmatig uitgevoerd door (zeer) jonge uitvoerders, welke vaak door een tussenpersoon of broker geronseld worden. Voor de incidenten in 2023 zijn tot nu toe 21 verdachten aangehouden, waarvan 20% minderjarig is en 38% jongvolwassen (18-24 jaar). De verwachting is dat dit

beeld er voor 2024 anders uitziet. Van de 21 aangehouden verdachten van explosies in 2024 blijkt het aandeel minderjarigen met zo'n 66% al hoger te liggen dan vorig jaar (zo'n 19% is jongvolwassen).^{*} Zo was er begin 2024 een explosie waarbij een 11-jarige uitvoerder betrokken was.

Het organiseren van explosies die plaatsvinden binnen het criminele circuit volgt in veel gevallen hetzelfde crimescript (zie afbeelding 1). Bij een conflict binnen het criminele milieu, bijvoorbeeld als gevolg van het rippen van een partij cocaïne, wordt retributie gezocht door de benadeelde die de andere partij door middel van intimidatie het verschuldigde bedrag terug wil laten betalen. Om dit te doen, zet de benadeelde partij een opdracht uit bij een broker of tussenpersoon om één of meerdere explosies te laten plaatsvinden bij het doelwit. Het doelwit is in dit geval vaak een woning of bedrijfspand van de persoon in kwestie of zijn dierbaren. De tussenpersoon regelt via zijn netwerk of social media een paar uitvoerders die bereid zijn om de klus(sen) te klaren. Deze uitvoerders zijn jonge jongens die vaak om persoonlijke en sociaaleconomische redenen in een kwetsbare situatie verkeren en hierdoor gemakkelijk te beïnvloeden zijn. Deze uitvoerders plegen geregeld meerdere explosies en ontvangen per explosie doorgaans een beloning van ongeveer enkele honderden euro's. In deze situaties zijn de uitvoerders zelf vaak niet op de hoogte van de details van het conflict en wat de reden is dat zij bij een bepaald adres een explosief plaatsen. Het komt helaas ook voor dat er vergissingen worden gemaakt in de locatie van het doelwit – mogelijk door de onwetendheid van het conflict – waardoor compleet onschuldige bewoners de voorgevel van hun woning vernield zien worden. Uit analyse blijkt tevens dat ook bij aanslagen in bijvoorbeeld Rotterdam of Antwerpen jonge uitvoerders uit de Eenheid Den Haag betrokken zijn.

Cobra 6 populair onder makers explosieven

In tegenstelling tot 2022, waarin de molotovcocktail een veelgebruikt middel was, was er in 2023 één bepaald stuk zwaar vuurwerk populair: de Cobra 6.¹⁵¹⁷ De bommen bestaan vaak uit één of meerdere Cobra 6, die provisorisch aan elkaar worden geplakt met behulp van ducttape. In sommige gevallen wordt in zelf gefabriceerde explosieven het flitspoeder uit vuurwerk wordt gebruikt, dat in een nieuwe container wordt gegoten om nog zwaardere bommen te maken.

Liquidaties

In 2023 heeft voor het eerst sinds een aantal jaar weer een liquidatie plaatsgevonden in de Eenheid Den Haag. Het motief zou stammen uit een langlo-

pend conflict over verdovende middelen.¹⁸ In 2023 verscheen een uitvoerig onderzoek naar liquidaties in Nederland, waarin de aard en omvang van de moorden wordt geschetst, maar ook naar de achtergrond van de schutters gekeken is.¹⁹ Hieruit bleek dat de afgelopen jaren landelijk een gestage daling zichtbaar is van het aantal liquidaties en moorden binnen het criminele milieu. In de periode van 2016 t/m 2021 zijn er landelijk 57 liquidaties uitgevoerd, waarbij 62 dodelijke slachtoffers zijn gevallen. Ruim vier op de vijf liquidaties is gerelateerd aan de cocaïnegmarkt. Opvallend is dat ruim de helft van de liquidaties in Nederland in die periode een achtergrond had vanuit conflicten binnen het 'eigen' criminele netwerk. Motieven daarbij zijn bijvoorbeeld wanprestatie, diefstal van geld of drugs of het delen van informatie met politie, justitie of iemand uit het criminele milieu. Vriendschappen en zakelijke relaties binnen criminele netwerken lijken daarmee betrekkelijk te zijn.

Ontvoeringen

In 2023 hebben in november en december vijf ontvoeringen plaatsgevonden die de Eenheid Den Haag raken. Dit is opvallend vaak, aangezien dit de overige maanden in 2023 vrijwel niet is voorgekomen. Deze incidenten lijken allen een financieel motief te hebben en bij vier van de vijf incidenten is sprake geweest van een ontvoering binnen het criminele milieu. De gegijzelden werden onder druk gezet om een openstaande schuld te betalen. De incidenten lijken op zichzelf te staan en geen link met elkaar te hebben. Wel komt het voor dat deze ontvoeringen plaatsvinden binnen criminele conflicten waarin ook andersoortige incidenten plaatsvinden, zoals explosies, brandstichting of vernieling. Ontvoering wordt daarmee gezien als een methode om druk te zetten of angst te creëren. Dergelijke ontvoeringen/gijzelingen worden ook in andere eenheden, waaronder Amsterdam, gesignaleerd.

Meer en complexere casussen in het stelsel Bewaken en Beveiligen

Het stelsel Bewaken en Beveiligen is, onder andere door het rapport van de Onderzoeksraad voor Veiligheid in 2023, sterk in ontwikkeling. Hoewel een daadwerkelijke inschatting van de ingezette politiecapaciteit op het vlak van Bewaken en Beveiligen lastig blijkt, is de verwachting dat dit komende jaren nog meer druk op de capaciteit zal geven. Als eerste verkenning is er in de AVB gekeken naar een aantal van de werkzaamheden die de Eenheid Den Haag binnen het stelsel uitvoert, zoals de binnengekomen dreigingsmeldingen en de intelligenceproducten die binnen casussen worden opgesteld (zoals dreigingsinschattingen). De aantallen casussen in de eenheid zijn in de periode 2020-2022 gedaald, maar lopen in 2023 weer op, mogelijk als gevolg van de toegenomen aandacht voor het stelsel. Daarnaast blijkt dat casussen steeds complexer worden door verschillende vormen van problematiek in een casus en afgeleide dreiging richting familieleden. In een groot deel van de casussen gaat het om een dreiging uit de hoek van het crimineel circuit. Het aandeel casussen rondom gezagsdragers en werkgerelateerde dreigingen is de afgelopen jaren afgenomen, mogelijk doordat werkgevers meer verantwoordelijkheid nemen voor de beveiliging van hun personeel.

UITGELICHT: Stelsel Bewaken en Beveiligen

De politie heeft op basis van artikel 3 van de Politiewet 2012 de taak, in ondergeschiktheid aan het gezag en in overeenstemming met de geldende rechtsregels, te zorgen voor de daadwerkelijke handhaving van de rechtsorde en het verlenen van hulp aan hen die deze behoeven. Het bewaken en beveiligen van personen, objecten en diensten maakt onderdeel uit van de politietaak. Dit taakveld, en specifiek het stelsel Bewaken en Beveiligen, is de laatste jaren sterk in ontwikkeling. Dreiging vanuit de georganiseerde misdaad is toegenomen en ook misdaadjournalisten, rechters, politici, officieren van justitie en getuigen worden steeds vaker bedreigd. In februari 2023 publiceerde de Onderzoeksraad voor Veiligheid (OvV) het rapport 'Bewaken en Beveiligen: Lessen uit drie beveiligingssituaties'.²⁰ De aanleiding voor dit rapport waren de moorden op personen rondom de kroongetuige Nabil B. in het Marengoproces, namelijk zijn broer Reduan, zijn advocaat Derk Wiersum en zijn vertrouwenspersoon in het proces Peter R. de Vries. In de kabinetsreactie op het OvV-rapport schrijft de minister van Justitie en Veiligheid dat er een fundamentele verandering van het stelsel Bewaken en Beveiligen nodig is.²¹ De conclusies in het OvV-rapport zullen gevolgen hebben voor de huidige inrichting van het stelsel Bewaken en

Beveiligen en de huidige werkprocessen binnen de politie, het Openbaar Ministerie (OM) en de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV).

Op dit moment gaat al een deel van de politie-inzet naar het taakveld Bewaken en Beveiligen en de verwachting is dat dit komende jaren nog meer druk op de capaciteit zal geven. Vanwege de complexiteit van de werkzaamheden en de verscheidenheid aan teams waarin deze werkzaamheden worden uitgevoerd, is het ingewikkeld om in kaart te brengen hoeveel capaciteit van de politie, in het specifiek de politie-eenheid Den Haag, naar deze taak gaat. Dit geldt ook voor werkzaamheden in het kader van specifiek het stelsel Bewaken en Beveiligen. Om toch een voorzichtige verkenning van de werkzaamheden van de Eenheid Den Haag binnen het stelsel te doen, wordt in dit hoofdstuk gekeken naar een klein onderdeel van het werkproces binnen het stelsel Bewaken en Beveiligen. Er wordt ingegaan op het proces van het binnenkomen van een dreigingsmelding, het inschatten van de dreiging tot het opstellen van een maatregelenadvies. Benadrukt moet worden dat dit een zeer beperkt deel van de inzet van de politie is en daarmee geen recht doet aan de andere werkzaamheden binnen het stelsel specifiek en in het taakveld Bewaken en Beveiligen in brede zin.

Dit hoofdstuk is opgesteld op basis van de casussen waarin de Eenheid Den Haag in de periode 2020-2023 werkzaamheden in het kader van het stelsel Bewaken en Beveiligen heeft gehad. Om deze aantallen te voorzien van de juiste context en nuances is tevens gesproken met diverse ervaringsdeskundigen op het gebied van het stelsel binnen de Eenheid.

Uitgangspunten en proces stelsel Bewaken en Beveiligen

Eigen verantwoordelijkheid en medewerking bedreigde uitgangspunten van stelsel

In 2023 heeft de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid een nieuwe versie van de Circulaire met betrekking tot de bewaking en beveiliging van personen, objecten en diensten 2023 gepubliceerd.²² Deze Circulaire omvat de werkwijzen binnen het stelsel Bewaken en Beveiligen, gaat in op de betrokken partners en relevante wet- en regelgeving. De Circulaire be-

schrijft het doel van het stelsel Bewaken en Beveiligen als het voorkomen van (terroristische) aanslagen op personen, objecten en diensten. In dit kader is er sprake van risicobeheersing en geen risico-uitsluiting. Het stelsel is gericht op het verminderen van het risico van een aanslag door een zorgvuldige afweging op het risico, de dreiging en de benodigde maatregelen.

In de Circulaire 2023 staan de beginselen van het stelsel beschreven. Voor de komende beschouwing is het van belang een aantal hiervan kort te bespreken.

Eigen verantwoordelijkheid

Personen zijn in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor hun veiligheid. Ze mogen daarbij rekenen op de organisaties waar ze deel van uitmaken of voor werkzaam zijn, welke maatregelen dienen te treffen om te voorkomen dat de veiligheid van medewerkers in gevaar komt als gevolg van hun werkzaamheden. De overheid kan aanvullende beveiligingsmaatregelen nemen als een persoon of de organisatie waar hij deel van uitmaakt of waarvoor hij werkt, op eigen kracht geen weerstand kan bieden tegen de dreiging en het risico.

Medewerking bedreigde essentieel

De medewerking van de bedreigde is essentieel in het verminderen van het risico. Hierbij gaat het niet alleen om het gedrag van de te beveiligen persoon, maar het is ook noodzakelijk dat deze volledige openheid van zaken geeft. Wanneer personen niet of onvoldoende meewerken aan hun eigen beveiliging, kan de overheid niet, of niet goed, haar aanvullende verantwoordelijkheid nemen.

Decentraliteit

Dit betekent in beginsel dat de veiligheidszorg voor alle personen, objecten en diensten onder verantwoordelijkheid van het decentrale gezag plaatsvindt. Het decentrale gezag wordt gevormd door de burgemeester en de hoofdofficier van justitie (HOvJ). Als uitzondering hierop kan er sprake zijn van een bijzondere verantwoordelijkheid van de rijksoverheid voor bepaalde (groepen) personen, objecten en diensten die een (inter)nationaal belang vertegenwoordigen. Deze groep valt binnen het stelsel onder het rijksof domein.

Van dreigingsmelding tot dreigingsinschatting

Het opnemen van een casus in het stelsel en de beveiligingsmaatregelen die in dat kader worden getroffen, heeft veel impact op de betrokkenen. Voordat een casus in het stelsel Bewaken en Beveiligen terechtkomt, wordt er een gestructureerd proces doorlopen waarbij verschillende wegingsmomenten zijn ingebouwd. Tijdens dit proces wordt geprobeerd om middels informatieproducten een zo compleet mogelijk beeld van de casus te krijgen, om een goede inschatting van de dreiging te kunnen maken. Afbeelding 2 geeft het stroomschema weer van het proces van dreigingsmelding tot maatregelenadvies in stelselzaken in de Eenheid Den Haag.

• Dreigingsmelding

Bij verschillende onderdelen van de politieorganisatie kan informatie binnenkomen over potentiële dreigingen. Denk hierbij aan basisteams in de wijk of opsporingsonderzoeken bij een districtsrecherche, maar ook signalen vanuit inlichtingen- en veiligheidsdiensten en de afdeling Team Criminele Inlichtingen (TCI) komen voor.* Het Regionaal Conflict- en Crisisbeheersing (RCCB) van de Dienst Regionale Operationele Samenwerking (DROS) adviseert collega's vaak al in vroegtijdig stadium in het geval van mogelijke dreigingscasussen. Het RCCB vormt een belangrijke schakel op het vlak van het stelsel Bewaken en Beveiligen in de Eenheid Den Haag. Met betrekking tot het stelsel coördineert het RCCB, onder andere, de binnengekomen dreigingsmeldingen, stelt maatregelenadviezen op en is aanspreekpunt voor de bedreigde in het geval van stelselzaken. Wanneer een dreigingsmelding (DM), samen

met bijvoorbeeld een aangifte, bij het RCCB binnenkomt, vindt er een eerste weging plaats of de casus in het stelsel thuishoort. Hierbij kan een aantal criteria een rol spelen, zoals de concreetheid van de dreiging, bepaalde problematiek zoals huiselijk of eengerelateerd geweld, criminele kringen (bijv. contact met OMG's of csv's), psychiatrische problematiek of politieke of mediagevoeligheid. Ook bekijkt het RCCB in die weging welke maatregelen in de casus er vanuit de basispolitiezorg zijn genomen. Vanuit de basispolitiezorg kan er al een aantal maatregelen getroffen worden, zoals vastleggen van een AOP of AOL in BVH*, het contact leggen met de wijkagent of extra toezicht vanuit de surveillancedienst.

Indien het RCCB besluit dat de casus niet in het stelsel thuishoort, wordt de casus voorzien van advies terugverwezen naar de indiener (bijv. het basisteam of de districtsrecherche). In het geval van een potentiële stelselcasus legt het RCCB de dreigingsmelding vast in een afgesloten digitale omgeving en zet de dreigingsmelding tevens door naar de beleidsmedewerker Bewaken, Beveiligen en Crisisbeheersing (BB&C) van het OM, welke onder gezag staat van de Hoofdofficier van Justitie (HOvJ).

• Informatierapport Dreiging

In het geval van een potentiële stelselcasus kan het OM opdracht geven tot het opstellen van een Informatierapport Dreiging (IRD). Deze opdracht zet het RCCB door aan de Dienst Regionale Informatieorganisatie (DRIO). In het IRD maken medewerkers van de DRIO een eerste overzicht van de beschikbare informatie in de politiesystemen over de bedreigden en dreigers in de casus.* Het IRD vormt de basis voor verdere afweging door het RCCB. Op basis van het IRD kan het OM, op advies van het RCCB, besluiten tot het treffen van bepaalde (spoed)beveiligingsmaatregelen of de casus terugverwijzen naar de indiener. In veel gevallen wordt na het opleveren van een IRD de casus nog gemonitord. In het geval van nieuwe ontwikkelingen binnen de casus kan het OM opdracht geven tot een update van het oorspronkelijke IRD.

• Dreigingsinschatting

In het geval dat uit een IRD blijkt dat er verdere verdieping nodig is, kan het OM het RCCB opdracht geven tot het opstellen van een Dreigingsinschatting (DI). DI's worden in de Eenheid Den Haag opgesteld door speciaal opgeleide analisten van de DRIO. In een DI worden, op basis van uitvoerige bestudering van de casus, de ernst en waarschijnlijkheid van de concrete of voorstelbare dreiging ingeschat.* Op basis van de uitkomst van deze inschatting geeft

het OM het RCCB opdracht tot het opstellen van een maatregelenadvies.* De geadviseerde maatregelen kunnen verschillen naarmate de uitkomst van de inschatting ernstiger of waarschijnlijker is. In het geval van nieuwe ontwikkelingen binnen een casus kan het OM opdracht geven tot een update van de oorspronkelijke DI.

Aard en omvang casussen

OvV-rapport mogelijk van invloed op instroom stelselcasussen

Het aantal dreigingsmeldingen, informatierapporten dreiging en dreigingsinschattingen in de periode 2020 t/m 2023 zijn in grafiek 9 in kaart gebracht. Bij de IRD's en DI's gaat het om zowel producten binnen nieuwe casussen als om updates in al lopende casussen. Voor de beeldvorming; van het totale aantal opgestelde IRD's betrof de afgelopen jaren ongeveer de helft een nieuwe casus en de helft een update. Bij de DI's lijkt de afgelopen jaren het aandeel nieuwe DI's te zijn toegenomen, tot 73% in 2023.

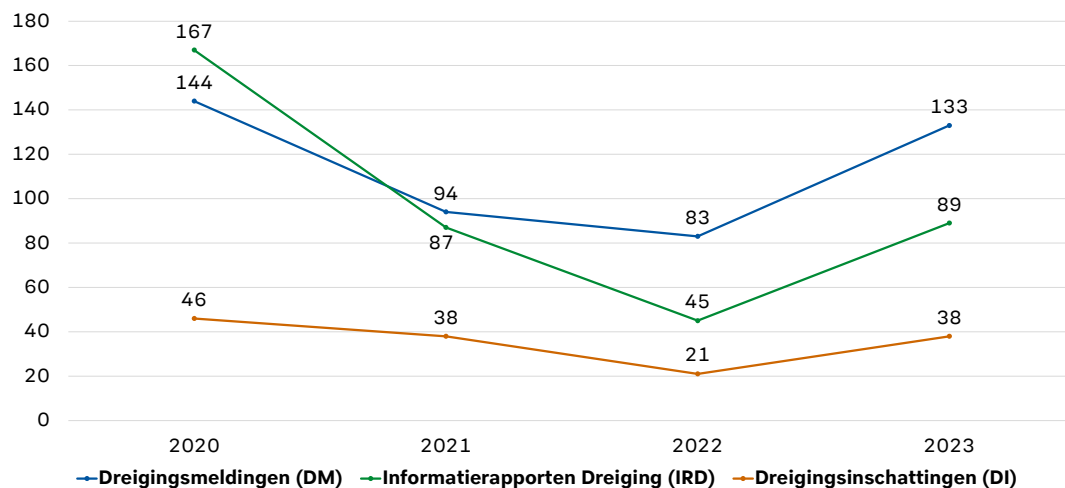
Gekeken naar de dreigingsmeldingen, opgestelde IRD's en DI's in de Eenheid Den Haag laten de aantallen een redelijk vergelijkbare trend over de periode 2020-2023 zien: na een daling in 2020-2022 volgt in 2023 een stijging. Niet alleen het aantal dreigingsmeldingen bij het RCCB is in 2023 toegenomen, maar ook lijkt het OM vaker een verdieping of inschatting in een casus te willen. Het is echter lastig om harde conclusies op basis van deze aantallen te trekken. Er zijn op dit moment nog geen (betrouwbare) aantallen beschikbaar van de jaren voor 2020. Daarnaast worden de aantallen in de jaren 2020 t/m 2022 mogelijk beïnvloed door de coronapandemie. De impact hiervan op de samenleving was groot en dit komt terug in cijfers van verschillende vormen van criminaliteit in die jaren. Het is niet duidelijk wat bijvoorbeeld de 'normale' trend in het aantal dreigingsmeldingen zou zijn geweest zonder de invloed van de pandemie.

Desalniettemin kunnen we voorzichtig iets zeggen over de ontwikkelingen in de aantallen meldingen en producten in de periode 2020-2023. De afname in de jaren 2020-2022 kan mogelijk deels samenhangen met veranderingen in de werkwijze met betrekking tot het bepalen van welke casus wel en niet wordt doorgezet naar het stelsel. De toename van in 2023 is waarschijnlijk deels een effect van het in 2023 verschenen OvV-rapport. De toename van aandacht voor het stelsel in de media, maar ook binnen de politieorganisatie zelf, kan ertoe geleid hebben dat basisteams en researcheteams meer ca-

sussen aandragen bij het RCCB. Tevens lijkt het OM in meer casussen over te gaan op de opdracht om een IRD en DI op te stellen. De impact die de in het OvV-rapport beschreven incidenten hebben gehad op de maatschappij kan hieraan ten grondslag liggen.

Grafiek 9.
Aantal dreigingsmeldingen, opgemaakte informatierapporten dreiging en dreigingsinschattingen (nieuwe en updates) in de Eenheid Den Haag

Stelselcasuïstiek steeds complexer

Naast de inzichten die het aantal opgemaakte informatieproducten oplevert, is het interessant om te kijken wat de achterliggende problematiek in de behandelde casussen is. In deze paragraaf wordt gekeken naar het aantal unieke casussen waarin (een update van) een IRD en/of DI is opgemaakt.* In de periode 2021-2023 zijn in 132 unieke casussen een IRD en/of update IRD opgemaakt en in 27 unieke casussen een DI en/of een update DI.

De thematiek binnen casussen is zeer uiteenlopend en is ten behoeve van de vergelijking over de tijd ingedeeld in een aantal categorieën. Op de volgende pagina staat een beschrijving van de verschillende categorieën. Daarnaast laten grafiek 10a en 10b zien wat de thematiek is in de casussen waarin (een update van) een IRD of DI is opgemaakt in de periode 2021-2023. Een aantal thema's worden nader toegelicht.

Thematiek in casus

Toelichting

Crimineel circuit

In deze casussen stamt de oorsprong van de dreiging uit een conflict binnen het criminele milieu. Er kan onderscheid worden gemaakt tussen de varianten drugs, familie en overige. In casussen in de categorie 'drugs' gaat het om een conflict tussen personen die actief zijn binnen de import/productie/handel van verdovende middelen (denk aan een rip-deal). In het geval van de categorie 'familie' kan het ook over drugs gaan, maar hierbij is de bedreigde een familielid van de betrokken partijen in het conflict (denk aan explosies bij familieleden om extra druk te zetten). In de laatste categorie 'overige' vallen alle casussen waarin er een link is met het criminele circuit, maar dit niet om specifiek drugs of familieleden gaat (denk aan bedreigingen na een steekpartij of na het afleggen van een verklaring bij de politie).

Eergerelateerd geweld

In deze casussen gaat het veelal om familieproblematiek waarbij er sprake is van een conflict waarbij eer een grote rol speelt. Eer heeft te maken met de reputatie van integriteit en betrouwbaarheid. In sommige families en gemeenschappen speelt ook de zedelijke familie-er een grote rol. Het is mogelijk dat er in deze casussen ook andere factoren een rol spelen (denk aan drugs of ex-partner problematiek), maar de factor eer vormt een bepalende factor in de ontwikkeling en ernst van de casus.

Gezagsdragers / werkgerelateerd

Hier gaat het om conflicten waarbij de dreiging is gericht op een persoon, voornamelijk vanwege de functie die hij/zij uitvoert of de instantie die hij/zij vertegenwoordigt. Voorbeelden zijn burgemeesters, politici, medewerkers van politie en OM, of advocaten. De herkomst van de dreiging kan variëren, maar kan vaak gevonden worden in het criminele circuit of in de hoek van anti-overheid/complotdenkers.

Jeugdproblematiek / rivaliserende (jeugd)groepen

Deze categorie omvat zaken waarbij jeugdproblematiek een rol speelt. Bijvoorbeeld bij conflicten tussen jongeren op straat of online. Het is hierbij mogelijk dat de betrokkenen behoren tot een (criminele) jeugdgroep en het conflict draait om rivaliteit tussen die groepen, maar dit is niet noodzakelijk.

Stalking / ex-partner problematiek

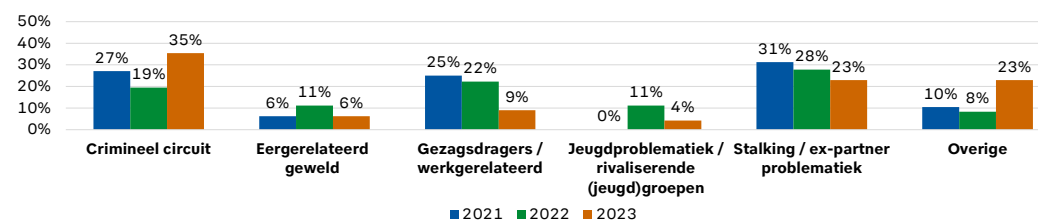
Deze categorie omvat stalkingszaken en zaken waarin de achtergrond van het conflict in de relationele sfeer ligt (ex-partners). Dit hoeft niet te betekenen dat in deze casussen zowel het stalkings- als het relationele component aanwezig zijn. Het is namelijk mogelijk dat de bedreigde en dreiger in een stalkingscasus geen relatie hebben gehad en elkaar zelfs nauwelijks kennen. Ook is het mogelijk dat er in casussen omtrent ex-partners geen sprake is van stelselmatig lastigvallen (stalking).

Overige

In deze categorie vallen alle overige casussen, waaronder zakelijke conflicten, statelijke actoren en casussen waarbij de dreiging diffuus is en onduidelijk blijft wat het motief voor de bedreigingen is.

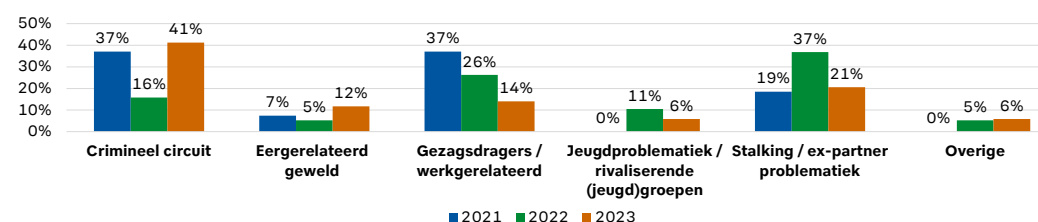
Grafiek 10a.

Thematiek casussen waarin IRD's zijn gemaakt in de Eenheid Den Haag (% van aantal unieke casussen per jaar)

Grafiek 10b.

Thematiek casussen waarin DI's zijn gemaakt in de Eenheid Den Haag (% van aantal unieke casussen per jaar)

Toename van dreigingen vanuit crimineel circuit

Op basis van de media-aandacht voor de beveiliging van onder andere misdaadjournalisten, medewerkers van de rechterlijke macht/het OM en getuigen lijkt de dreiging vanuit het criminele circuit de laatste jaren enorm te zijn toegenomen. Op basis van de casussen waarin in 2023 (een update van) een IRD en/of DI is opgemaakt lijkt dit type dreigingen inderdaad een groot aandeel te hebben. In ongeveer 36% van de casussen waarbij in 2023 een IRD (en/of update) is opgemaakt bleek de dreiging vanuit een conflict in het crimineel milieu te komen. Voor DI's (en/of update) is dit percentage met 41% nog hoger. Dit zijn echter de casussen die onder aandacht komen van de politie en die in de wegging voor het stelsel worden behandeld. Daarbij is het mogelijk dat het aandeel casussen waarbij de dreiging vanuit het crimineel circuit komt in werkelijkheid nog groter is. Het uitgangspunt van het stelsel dat de bedreigde medewerking moet verlenen houdt in dat deze ook volledige openheid van zaken moet geven. In het geval van een crimineel conflict geeft de bedreigde mogelijk minder vaak openheid over het conflict of er wordt voor gekozen om het conflict 'intern' op te lossen. De casussen waarin onduidelijk was waar het conflict om ging, maar het vermoeden was dat het crimineel gerelateerd was, zijn hier opgenomen in de categorie 'overige'. Of er op de langere termijn daadwerkelijk sprake is van een toename van casussen met het thema 'crimineel circuit' is lastig, omdat er voor dit stuk nog geen data beschikbaar is over de thematiek van casussen in de jaren voor 2021. Uit de gevoerde gesprekken komt echter wel naar voren dat de complexiteit in deze zaken is toegenomen, waardoor er meer werk in een casus zit. In veel van de casussen is, naast het criminele conflict, sprake van andere vormen van problematiek, zoals drugsgebruik, psychische problematiek of relationele conflicten. De opstapeling van deze verschillende factoren maakt de behandeling en inschatting van dit type casussen complexer.

Gekeken naar de onderscheiden varianten 'drugs', 'familie' en 'overige' binnen deze categorie wordt het grote aandeel casussen in 2023 met name verklaard door het aantal casussen waarbij er sprake is van afgeleide dreiging richting familieleden van de bedreigde. In het geval van een crimineel conflict worden, naast de bedreigde, ook familieleden onder druk gezet. Veelal worden voor deze familieleden afzonderlijke IRD's en DI's opgemaakt. Het komt ook voor dat andere eenheden bijstand vragen in casussen waarbij familieleden van de bedreigden in de Eenheid Den Haag woonachtig zijn.

Afname van dreigingen richting gezagsdragers

De rijksoverheid heeft een bijzondere verantwoordelijkheid voor een beperkte groep personen, objecten en diensten die door de minister van Justitie en Veiligheid zijn aangewezen, dit vormt binnen het stelsel het rijksof domein.²² Hierbij gaat het bijvoorbeeld om bepaalde politieke en bestuurlijke functies die op de zogenoemde limitatieve lijst staan. Maar deze thematiek komt ook voor in decentrale casussen. Het gaat hier dan om bijvoorbeeld dreigingen richting (lokale) politici en medewerkers van overheidsinstellingen of de rechterlijke organisatie. Het is mogelijk dat het aantal casussen in de Eenheid Den Haag daarin verschilt van andere eenheden, vanwege het grote aantal politieke en bestuurlijke instellingen dat hier zetelt en de medewerkers die waarschijnlijk in deze Eenheid wonen. In ongeveer 9% van de casussen waarbij in 2023 een IRD (en/of update) is opgemaakt bleek de dreiging werkgerelateerd te zijn. Voor DI's (en/of updates) is dit percentage met 14% iets hoger.

Wanneer wordt gekeken naar de ontwikkeling van deze categorie valt op dat het aantal casussen in de jaren 2021 tot 2023 afneemt. Waar in 2021 nog 25% van de casussen waarin een IRD(/update) is gemaakt een werkgerelateerde dreiging betrof, is dit aandeel in 2023 gedaald naar 9% van alle casussen. Hetzelfde beeld is te zien bij casussen waarbij een DI(/update) is opgemaakt: dit is gedaald van 37% in 2021 naar 14% in 2023. De afname in de jaren 2022 en 2023 kan mogelijk deels verklaard worden door de toegenomen verantwoordelijkheid die werkgevers nemen voor hun medewerkers wanneer er sprake is van een werkgerelateerde dreiging. Werkgevers voeren vaker zelf maatregelen uit (denk aan private beveiliging), waardoor de casus mogelijk minder snel bij de politie terecht komt.

Casussen met stalking / ex-partner problematiek mogelijk langere doorlooptijd

Stalking en/of ex-partner problematiek blijft in een stabiel aandeel van de casussen een rol spelen. In ongeveer 23% van de casussen waarbij in 2023 een IRD (en/of update) is opgemaakt, was sprake van stalking en/of ex-partner problematiek. Voor DI's (en/of updates) is dit percentage met 6% lager. Wanneer wordt gekeken naar specifiek de updates van een IRD/DI valt op dat de casussen waarin sprake is van deze problematiek relatief vaak voorkomen. Dit zou een indicatie kunnen zijn dat casussen waarin sprake is van stalking en/of ex-partner problematiek een relatief langere doorlooptijd hebben vergeleken met andere thematiek. Dit type casussen wordt tevens veelal gekenmerkt door de bijkomstigheid van psychische problematiek.

Casussen rondom jeugdproblematiek / rivaliserende (jeugd) groepen blijven aan de orde

Het aantal casussen waarin de dreiging vanuit jeugd(groepen) kwam en waarin een IRD/DI is geschreven lijkt te zijn afgenomen in 2023. In ongeveer 4% van de casussen waarbij in 2023 een IRD (en/of update) is opgemaakt bleek de dreiging vanuit een conflict tussen jeugd(groepen) te komen. Voor DI's (en/of updates) is dit percentage 6%. Toch leert de praktijk dat jeugdproblematiek nog steeds een vaak voorkomend onderwerp in casuïstiek is. De complexe dreiging tussen jeugd(groepen) en de betrokkenheid van jongeren bij excessief geweld (onder andere explosies) is een zorgelijke ontwikkeling. Het inschatten van de concrete dreiging is, mede door de fluïde onderlinge verhoudingen tussen jongeren(groepen), in dit soort gevallen complex. Ook kan het stelsel in dit soort casuïstiek niet altijd voor de benodigde risico-verlaging zorgen. Het stelsel vraagt om grote verantwoordelijkheid van de bedreigde zelf maar jeugdigen zijn hier niet altijd toe in staat en dit kan ook niet van hen verwacht worden gezien de levensfase waar ze zich in bevinden. Hierbij moeten ook andere partijen dan de stelselpartners, zoals Jeugdzorg, hun taak en rol pakken op het gebied van de zorg voor deze jeugdigen.

BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN

Toename aantal jeugdige uithalers van cocaïne

Nederland vormt al jaren een belangrijke schakel in de wereldwijde drugsmarkt, zowel als productieland van cannabis en synthetische drugs en als belangrijk doorvoerland van cocaïne en heroïne. De Eenheid Den Haag werkt continu aan de informatiepositie met betrekking tot de personen en netwerken die actief zijn op de verschillende drugsmarkten. In 2023 zijn meerdere uithalers uit de eenheid aangehouden in de Rotterdamse haven. Deze veelal jeugdige uithalers worden geronseld in groepen op social media. Daarnaast zijn er in 2023 ook verschillende productielocaties aangetroffen en ontmanteld. In 2023 zijn in de Eenheid Den Haag dertien productielocaties voor synthetische drugs ontmanteld, welke regelmatig in woningen worden gevonden en daarmee een gevaar voor de veiligheid vormen. Daarnaast zijn er zo'n 26 dumpingen van synthetisch drugsafval geregistreerd. Met betrekking tot het aantal ontmantelde hennepkwekerijen in de Eenheid Den Haag wordt al jaren een daling gezien, welke in 2023 heeft doorgezet.

Drugs

Nederland vormt al jaren een belangrijke schakel in de wereldwijde drugsmarkt. Zowel als productieland van cannabis en synthetische drugs en als belangrijk doorvoerland van cocaïne en heroïne. Het gebruik van verdovende middelen beperkt zich niet tot Nederland, maar moet in een Europese en mondiale context beschouwd worden. Het gebruik in het buitenland heeft immers invloed op de handel en productie hiervan binnen Nederland.

Drugsnetwerken

In het vorige Veiligheidsbeeld zijn de resultaten van een analyse naar drugsnetwerken in de Eenheid Den Haag besproken. Sindsdien is het beeld verder verrijkt met onder andere informatie afkomstig van cryptocommunicatie en meer recente informatie. Deze update heeft ertoe geleid dat er inmiddels zo'n 4.000 verdachten van drugscriminaliteit in de eenheid in beeld zijn (ten opzichte van 2.579 verdachten in het vorige beeld) in de periode van 2022-2023. Op basis van systeem-informatie staan meer dan 1.300 van die verdachten met elkaar in verbinding.* Vergelijkbaar met het vorige beeld is er nog steeds een grote overlap tussen de verschillende drugsmarkten in de netwerken en met name de cocaïnemarkt vormt een groot aandeel in het netwerk.

Personen en criminele samenwerkingsverbanden houden zich echter regelmatig bezig met verschillende drugsvormen en beperken zich niet uitsluitend tot één specifieke markt. Het actualiseren van dit beeld van actieve drugsnetwerken in de eenheid heeft geleid tot een sterkere informatiepositie op dit thema, waaronder de mate van verwevenheid tussen de verschillende markten, de rol van vrienden- en familierelaties, en meer zicht op verschillende rollen die verdachten vervullen in het crimescript.

Ontwikkelingen cocaïnemarkt

Hoeveelheid inbeslaggenomen cocaïne in 2023 wederom hoger

Nederland is een belangrijk transitland voor cocaïne. Binnen de cocaïnemarkt is van alle drugsmarkten het meest sprake van geweld en corruptie en gaat tevens het meeste geld om. De straatwaarde van de inbeslaggenomen cocaïne in Nederland in 2023 wordt geschat op meer dan 4 miljard euro.^{23 24} Het aantal door de Douane inbeslaggenomen kilo's cocaïne in Nederland steeg in 2023 naar ruim 59.000 kilo, ten opzichte van ruim 51.000 kilo in 2022.²⁵ Dit kwam met name door een stijging van het aantal inbeslaggenomen kilo's cocaïne in Vlissingen (van ruim 4.000 naar ruim 11.000 kilo) en door een toename van aangetroffen cocaïne in luchtvracht (van 1.300 kilo naar bijna 2.250 kilo).²³ Het aantal inbeslaggenomen kilo's in de haven van Rotterdam nam licht af van ruim 46.000 naar ruim 45.000 kilo. In Antwerpen, waar de cocaïnemarkt veelal beheerst wordt door Nederlandse criminelen, was sprake van een lichte stijging van 111.000 kilo naar 116.000 kilo. Het is goed mogelijk dat door de opgeworpen barrières in de haven van Rotterdam drugscriminelen op zoek gaan naar andere havens om cocaïne binnen te halen, zoals Vlissingen en Antwerpen.

Uithalers van cocaïne relatief steeds jonger

In 2023 zijn er 452 aanhoudingen verricht van uithalers (400 unieke personen) in de haven van Rotterdam, aanzienlijk meer dan de 251 aanhoudingen in 2022 (233 unieke personen).²³ Een opvallende ontwikkeling is dat de afgelopen jaren met name meer minderjarige en jongvolwassen uithalers worden aangehouden in de haven.²⁶ Hoewel meer dan de helft van de uithalers woonachtig is in de Eenheid Rotterdam blijkt een deel afkomstig te zijn uit de Eenheid Den Haag. Het gaat in 2023 om ongeveer 6% van het totaal aantal unieke uithalers die aangehouden zijn in de haven van Rotterdam. Naast de betrokkenheid bij de uithaal van drugs in de Rotterdamse haven, zijn er vorig

jaar ook Haagse uithalers actief geweest in de havens van Vlissingen en Antwerpen. Gekeken naar alle Haagse uithalers die actief zijn geweest in 2023 blijkt dat het allemaal mannen zijn en gemiddeld 22 jaar oud zijn. Zo'n 10% van de Haagse uithalers is minderjarig en zo'n 65% jongvolwassen (18 t/m 24 jaar).

Opvallend is dat er steeds vaker groepen uithalers worden aangehouden waarvan de leden elkaar niet direct lijken te kennen. Dit lijkt voornamelijk te komen doordat er een verschuiving plaatsvindt in de manier van ronselen van uithalers. Waar dit voorheen vooral fysiek en lokaal in de wijken gedaan werd, gebeurt dit nu steeds vaker via sociale media zoals Telegram en Snapchat. Hierdoor worden incidenteel Nederlandse uithalers aangetroffen in dezelfde 'Trojaanse' container als Belgische of zelfs Franse uithalers. De verwachting is dat de verschuiving van offline naar online ronselen de komende jaren zal doorzetten.

Locaties: aantal aangetroffen cocaïnewaterijen gestabiliseerd, aantal versnijdingsplaatsen gestegen

Na een stijging vanaf 2019 van het aantal aangetroffen locaties waar cocaïne werd geëxtraheerd of versneden in de Eenheid Den Haag, lijkt de trend in 2023 te zijn gestabiliseerd. In 2023 werden, net als in 2022, acht van dergelijke locaties in de eenheid aangetroffen. Wanneer wordt gekeken naar het landelijke aantal aangetroffen locaties met betrekking tot de productie van cocaïne lijkt het aantal in 2023 (21) ook redelijk gelijk aan dat in 2022 (20).²⁷ Deze locaties werden hoofdzakelijk in de provincie Zuid-Holland aangetroffen, mogelijk vanwege de nabijheid van de zeehavens. Criminele organisaties lijken, gezien de stabiele cocaïnemarkt (genoeg aanbod tegen een stabiele prijs), in te

zetten op zowel de import van cocaïneblokken als op de extractie van cocaïne uit dragermateriaal in zogenaamde cocaïnewaterijen. Hoewel het landelijk aantal ontdekte extractielocaties in 2023 (11) lager is dan in 2022 (17), is het aantal locaties waar cocaïne werd versneden en/of geperst in 2023 (10) gestegen ten opzichte van 2022 (3).²⁷ Daarnaast wordt steeds vaker gezien dat locaties voor productieprocessen van verschillende typen drugs worden ingericht en worden chemicaliën voor de productie van bijvoorbeeld cocaïne en amfetamine op dezelfde locatie opgeslagen. Dit impliceert dat criminele organisaties zich bezighouden met verschillende soorten drugs.

Ontwikkelingen synthetische drugsmarkt

Synthetische drugsnetwerken zijn zelf-organiserend

Nederland is één van de grootste spelers op de internationale synthetische drugsmarkt. Een groot deel van de wereldwijde productie vindt plaats in Nederland dat, vanwege de kennis van de productie en de goede infrastructuur, een strategische locatie vormt voor deze vorm van drugscriminaliteit. Gekeken naar de criminele netwerken die zich bezighouden met de productie van en handel in synthetische drugs in de Eenheid Den Haag valt op dat deze netwerken "zelf organiserend" zijn: ze houden zich met alle fasen van het crime script bezig.²⁸ Zij regelen zelf de precursoren (grondstoffen), de productielocaties, materialen en de transporten. Daarnaast lijken de personen in deze netwerken over het algemeen vaak dezelfde culturele achtergrond te hebben.

Locaties: aantal laboratoria en dumpingen toegenomen

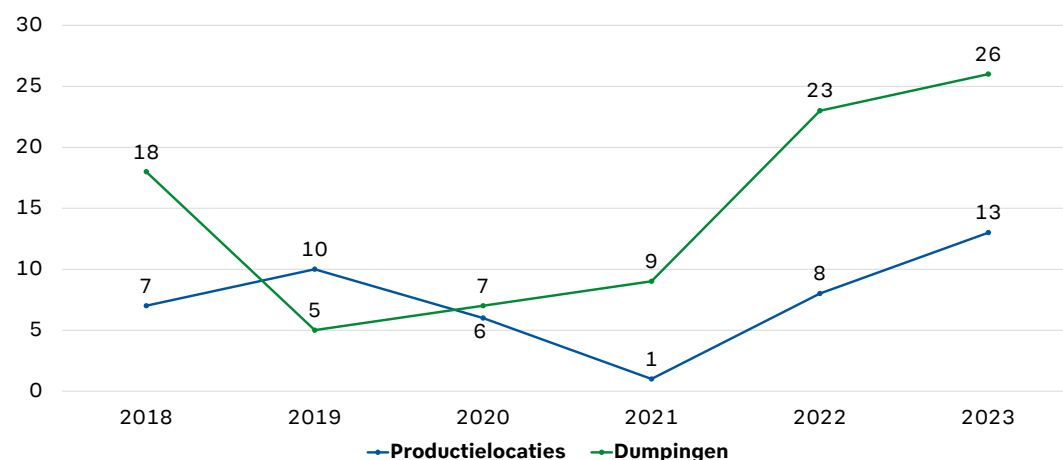
Met productielocaties worden die locaties bedoeld waar conversie, synthese, extractie, kristallisatie, tableteren, versnijden of verpakken van drugs plaatsvindt. In 2023 zijn 125 locaties aangetroffen waarbij (een deel van) het productieproces van synthetische drugs plaatsvond.²⁷ Met een stijging van 50% ten opzichte van 2022 zijn er in Nederland in een jaar tijd nog nooit zoveel productielocaties ontdekt en ontmanteld. Synthetische drugslocaties werden in 2023 het meest aangetroffen in de provincies Noord-Brabant (32), Zuid-Holland (20) en Limburg (18).

In 2023 zijn in de Eenheid Den Haag dertien productielocaties voor synthetische drugs ontmanteld, ten opzichte van acht in 2022 (zie grafiek 11). De drugslabs worden gebruikt voor de productie van verschillende soorten synthetische drugs (met name amfetamine en methamfetamine) en worden op

verschillende soorten locaties ontdekt. In de gemeente Den Haag werden laboratoria bijna uitsluitend in woningen gevonden, waarbij de opstelling vaak kleinschalig en provisorisch bleek. Op andere plekken in de eenheid werden laboratoria met name gevonden in panden op bedrijventerreinen, schuren, en één keer in een vakantiewoning op een recreatiepark. Met name de locaties in stedelijke dichtbevolkte gebieden leveren een groot risico op. De dodelijke explosie van een drugslab in Rotterdam in januari 2024 laat de gevaren van dergelijke labs in woonwijken zien.²⁹

Wat betreft het aantal dumpingen van synthetisch drugsafval in de eenheid laat 2023 een toename zien ten opzichte van de jaren daarvoor. In totaal zijn er 26 dumpingen geregistreerd in de Eenheid Den Haag en de incidenten vinden redelijk verspreid plaats over de gehele eenheid. Dumpingen komen net zo vaak voor in landelijk gebied als in (de buurt van) stedelijk gebied, waarbij de meeste dumpingen plaatsvinden aan de randen van stedelijk gebied en in de buurt van N-wegen.

Grafiek 11.
Aantal productielocaties en (vermoedelijke) dumpingen synthetische drugs in de Eenheid Den Haag

Wetswijzigingen: Precursoren en Nieuwe Psychoactieve Stoffen (NPS)

Met betrekking tot synthetische drugs is er een aantal wetswijzigingen die mogelijk ingrijpend zullen zijn voor de aanpak van politie en justitie op het vlak van deze typen drugs. Op 1 april 2023 is een nieuwe wet in werking gesteld waarmee veelvoorkomende precursoren voortaan verboden zijn. Met deze nieuwe wet, die deel uitmaakt van de Wet strafrechtelijke aanpak on-

dermijnende criminaliteit, zijn ruim 100 chemische grondstoffen opgenomen, omdat die alleen worden gebruikt om synthetische drugs te produceren. Bezit, vervoer, en voorhanden hebben van deze stoffen kan voortaan worden bestraft met ten hoogste zes jaar gevangenisstraf.³⁰

In het vorige Veiligheidsbeeld werd al stilgestaan bij nieuwe psychoactieve stoffen (NPS). NPS, die in de volksmond ook wel designer drugs worden genoemd, zijn chemische varianten van illegale drugs die onder de Opiumwet vallen. Doordat de chemische samenstelling van NPS afwijkt, vallen die buiten de reikwijdte van de Opiumwet en zijn daardoor niet verboden. Telkens wanneer een designerdrug in de Opiumwet werd opgenomen, ontwikkelden drugsproducenten simpelweg een nieuw middel met een iets andere chemische samenstelling. Op 20 december 2023 is het wetsvoorstel NPS (Opiumwet lijst 1A) aangenomen door de Tweede Kamer, op dit moment ligt de wet nog in behandeling bij de Eerste Kamer. Deze nieuwe wet moet een eind maken aan het kat-en-muis-spel tussen de wetgever en drugscriminelen doordat niet losse stoffen, maar hele stofgroepen verboden worden gemaakt. Dat is een cruciaal verschil met de huidige situatie, waarin enkel specifieke stoffen die op de lijsten van de Opiumwet staan verboden zijn.³¹ Nieuwe stoffen kunnen vanaf dan onder de paraplu vallen van één van de stofgroepen.

Ontwikkelingen hennepmarkt

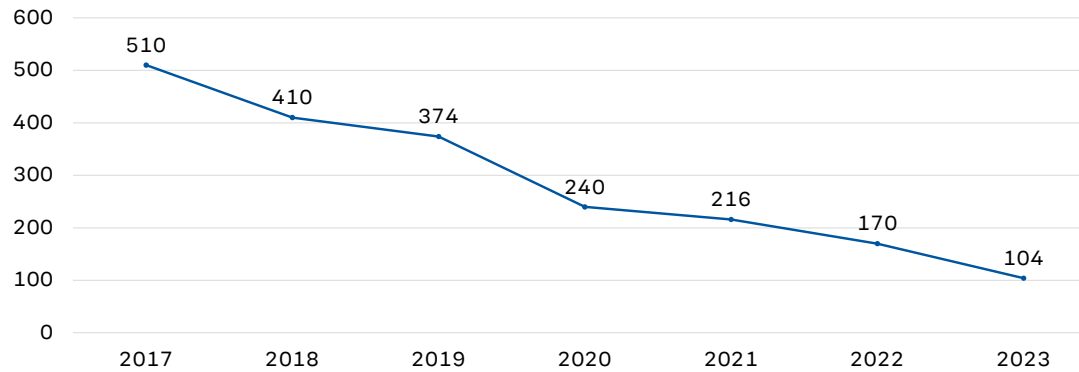
Locaties: dalende trend aantal ontmantelde kwekerijen zet door

De afname van het aantal ontmantelde hennepkwekerijen, zoals gesignaleerd in het vorige Veiligheidsbeeld, lijkt in 2023 door te zetten. In 2023 zijn er in de Eenheid Den Haag 101 kwekerijen ontmanteld, waarbij het merendeel werd aangetroffen in woningen. Deze afname is ook op landelijk niveau te zien: in 2023 zijn er 1230 hennepkwekerijen ontmanteld ten opzichte van 1604 in 2022 en 2285 in 2021.²⁷ Een belangrijke factor in de verklaring van deze trend lijkt een verminderde prioriteitsstelling binnen de regionale eenheden, mogelijk ingegeven door capaciteitstekorten.^{27 32} Daarnaast is het denkbaar dat de (inter)nationale ontwikkelingen omtrent legalisering van cannabisproducten (bijvoorbeeld het wietexperiment) bijdragen aan een bredere acceptatie van de kweek en het gebruik van cannabis. Dit resulteert mogelijk in het dalende aantal MMA-meldingen over hennepkwekerijen, terwijl er juist een grote stijging in het aantal MMA-meldingen over drugslabs te zien is. Tot slot lijken de toegenomen professionalisering van kwekerijen, waardoor deze moeilijker te detecteren zijn, en de toename van geïmporteerde hennep uit

het buitenland ook een rol te spelen in de afname van het aantal ontmantelde kwekerijen.

Grafiek 12.
Aantal ontmantelde hennepkwekerijen in de Eenheid Den Haag

In de illegale kweek van hennep spelen naast kwekerijen ook growshops een belangrijke rol. Naast de verkoop van mogelijke hennepgoederen, biedt een growshop vaak ook andere services. Hierbij kan het gaan om het delen van kennis over kweekschema's en gebruik van insecticiden, maar ook om het bemiddelen in de in- en verkoop van hennep toppen/stekken en het fungeren van contactpersoon voor elektriciens, hokkenbouwers en financiële en justitiële facilitators. Sinds 2015 zijn growshops vanwege deze faciliterende rol verboden.³³ Landelijk gezien zijn er in 2023 2 growshops gesloten en beide locaties waren in de Eenheid Den Haag gevestigd.²⁷ Het is echter aannemelijk dat er meer zijn, veel growshops zijn namelijk niet zichtbaar. Ze staan bijvoorbeeld niet geregistreerd als verkooppunt voor planten, bloemen en tuinartikelen en ze hebben geen uiterlijke kenmerken van een tuincentrum. Ze zitten ook vaak gevestigd op afgelegen plekken. Ook is er een trend waar te nemen dat er een verschuiving is naar online verkoop van attributen voor de productie van hennep via webshops.

Incidenten rondom THC edibles

Een opvallende trend in het afgelopen jaar was de verkoop van voedingswaren waar THC in zit verwerkt, de werkzame stof van wiet. Dit fenomeen is al langer bekend in de vorm van bijvoorbeeld spacecake, maar op veel plekken in Europa wordt een toename geconstateerd van andere soorten THC edibles. De verkoop gaat online via dealers, maar gebeurt ook in coffeeshops, en de producten komen vaak in de vorm van snoep of koekjes. In Den Haag zijn in het

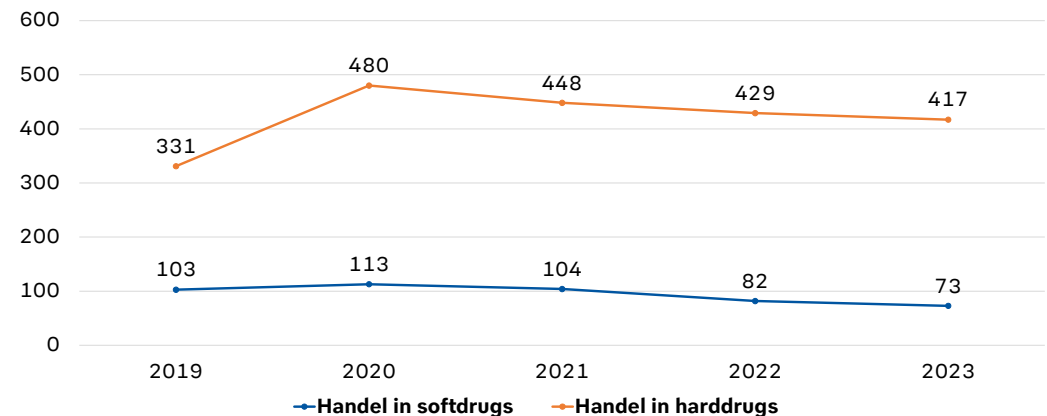
afgelopen jaar bij een incident vier kinderen onwel geworden na het eten van THC-snoepjes, nadat zij de snoepjes mogelijk aanzagen voor regulier snoep.

Ontwikkelingen handel en gebruik

Handel via Telegram en Whatsapp steeds gemakkelijker

Hoewel het aantal incidenten van handel in harddrugs in de Eenheid Den Haag sinds 2020 een lichte daling laat zien, blijft het niveau hoger dan in 2019 (zie grafiek 13). In 2023 waren er 417 incidenten van handel in harddrugs, in vergelijking met 429 in 2022. Het jaar 2020 kende een toename aan incidenten, mogelijk omdat vanwege de coronapandemie de handel door het sluiten van de horeca zich verplaatste naar plekken die meer in het zicht waren. Ook het aantal incidenten rondom straathandel in softdrugs in de Eenheid Den Haag daalde licht, van 82 incidenten in 2022 naar 73 in 2023. Bij deze lichte dalingen ligt mogelijk deels de verklaring in de toegenomen digitalisering van de handel in hard- en softdrugs. Drugsdealers en hun klanten maken steeds meer gebruik van de mogelijkheid om online in contact te komen, waardoor het stereotype beeld van de straatdealer op de hoek van de straat steeds meer achterhaald lijkt. Uit onderzoek van Trimbos naar online drugshandel blijkt dat Whatsapp de meest gebruikte app is om drugs te kopen.³⁴ Naast 1-op-1-contacten met dealers worden openbare groepen op sociale media als Telegram veel gebruikt om de (nieuwe) gebruikerspopulatie te bereiken. In deze groepen, die gemakkelijk vindbaar zijn via de zoekfunctie op Telegram, verspreiden aanbidders menukaarten van drugs.

Grafiek 13.
Aantal incidenten van handel in softdrugs en harddrugs in de Eenheid Den Haag

Straatprijs cocaïne en ecstasy redelijk stabiel

De monitoring van het gebruik van (illegale) drugs behoort niet tot de taak van de politie, maar het is wel relevant voor de politietoek om op de hoogte te zijn van trends in gebruik en prijzen. De prijzen op de drugsmarkt worden gemonitord op basis van verschillende bronnen. In het licht van de hoge inflatiecijfers van de afgelopen periode, is het opmerkelijk dat de straatprijs van met name cocaïne en ecstasy relatief gelijk is gebleven. Een gram cocaïne wordt nog steeds voor ongeveer 50 euro verkocht, en deze prijs is sinds 2008 stabiel gebleven.³⁵ Tegelijkertijd is de puurheid van cocaïne de afgelopen jaren juist toegenomen. Waar het percentage cocaïne in als cocaïnepoeder verkochte middelen in 2014 nog ongeveer 60% was, is dat in 2022 toegenomen tot 75%. In dezelfde periode is ook de straatprijs van een ecstasy-pil nagenoeg gelijk gebleven (4,36 euro in 2022).³⁵ Gekeken naar cannabis blijkt dat hoewel de gemiddelde hoeveelheid TCH (rond 15% in nederwiet) redelijk stabiel is, de gemiddelde prijs per gram sinds 2007 wel sterk is gestegen (van 7 naar 11 euro).³⁵

Drugsgebruik in Eenheid Den Haag vergelijkbaar met andere Nederlandse steden

Het gebruik van soft- en harddrugs onder 15- tot 34-jarigen in Nederland is hoog vergeleken met het Europese gemiddelde.³⁵ Cannabis blijft daarbij al jaren de meest gebruikte drug in Nederland, gevolgd door ecstasy en cocaïne, waarvan het gebruik de afgelopen paar jaar toegenomen lijkt te zijn. Ook uit Europees rioolwateronderzoek blijkt dat Nederland relatief hoog scoort op het gebruik van cocaïne en MDMA (werkzame stof in ecstasy).³⁶ Op basis van rioolwateronderzoek in de gemeente Den Haag lijkt het gebruik van cocaïne in 2023 te zijn toegenomen ten opzichte van de vorige meting in 2020.³⁷ Het gebruik van MDMA in de gemeente Den Haag is vergelijkbaar met de eerdere meting. Vergeleken met andere Nederlandse steden blijkt het gebruik van cocaïne in Den Haag vergelijkbaar met Amsterdam, het gebruik van MDMA is lager dan in Amsterdam. De 'populariteit' van het gebruik van deze 'partydrugs' afgelopen jaren kan deels een corona-effect zijn, maar een andere mogelijke verklaring kan te maken hebben met de digitalisering van de handel in drugs. Onlinekanalen zoals Whatsapp en Telegram maken het contact tussen dealers en afnemers makkelijker dan ooit en spreken daardoor mogelijk nieuwe gebruikersgroepen aan. Daarnaast lijken de gelijk gebleven prijzen van cocaïne en ecstasy in tijden van hoge inflatie een drijfveer te zijn om drugs te verkiezen boven een biertje. Bij een opiniepeiling van 3FM geeft een deel van de festivalgangers in 2023 aan van plan te zijn om meer drugs te gebrui-

ken dan ze normaal zouden doen. Het gebruik van drugs is volgens festivalgangers aantrekkelijker geworden vanwege de hogere prijzen van festivaltickets en drankconsumpties.³⁸

Op basis van rioolwateronderzoek in de gemeente Den Haag* lijkt het gebruik van methamfetamine (crystal meth) in 2023 te zijn toegenomen ten opzichte van de vorige meting in 2020.³⁷ Het gebruik van methamfetamine in Den Haag blijkt lager dan Amsterdam in 2022, maar hoger dan in Utrecht. Hoewel het geschatte gebruik van methamfetamine in Nederland nog laag is, wordt er op Europees niveau wel een lichte toename in het gebruik gezien.³⁶ Deze drug is sterk verslavend en is met name in Oost-Europese landen zoals Tsjechië en Slowakije populair. De afgelopen jaren lijkt tevens een toename in het landelijke aantal ontmantelde laboratoria waar methamfetamine wordt geproduceerd. De methamfetamine die in Nederland wordt geproduceerd is voornamelijk voor de buitenlandse markt bedoeld. Voornamelijk lijkt methamfetamine een drugsoort die door specifieke gebruikersgroepen wordt gebruikt en vaak in combinatie met risicovol seksueel gedrag ('chemsex').³⁶

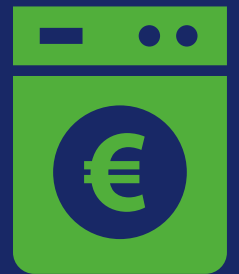
Tot slot blijkt cannabis al jaren de meeste gebruikte drugsoort wereldwijd, zo ook in Nederland. Uit zelfrapportage-onderzoek blijkt dat ongeveer 7,8% van de volwassen Nederlanders in het afgelopen jaar cannabis gebruikt heeft.³⁶ Uit het rioolwateronderzoek in de gemeente Den Haag blijkt dat het gebruik van cannabis in 2023 licht is afgenomen ten opzichte van 2020, maar nog steeds vergelijkbaar met het gebruik in Amsterdam is. Hoewel andere typen drugs een hoger gebruik in het weekend laten zien, is het gebruik van cannabis in de gemeente Den Haag stabiel gedurende de week.

Witwassen via vastgoed blijft veelvoorkomend

Nederland is als land kwetsbaar voor verschillende vormen van witwassen en veel vormen van criminaliteit gaan gepaard met criminele geldstromen. Van alle verdachten uit de Eenheid Den Haag die zich in 2020-2023 bezighielden met de import van en handel in drugs, blijkt dat slechts 4% voorkomt in de FIU-data over verdachte transacties. Voor criminelen blijft de vastgoedsector geliefd om (crimineel) vermogen in te investeren. In een aantal opsporingsonderzoeken binnen de Eenheid Den Haag in 2023 werd zichtbaar dat in korte tijd aanzienlijke vastgoedportefeuilles kunnen worden verworven, veelal zonder substantieel (eigen) inkomen of vermogen. Zo werd er gebruik gemaakt van vermogende particulieren die criminelen faciliteren bij de aanschaf van vastgoed of van fictieve dienstverbanden om zich op papier een inkomen te verschaffen en zo een lening of hypotheek te krijgen. Tot slot blijkt dat het witwassen via de koop en verkoop van sloopgoud steeds vaker voorkomt.

Financieel-economische criminaliteit

Nederland is als land kwetsbaar voor verschillende vormen van witwassen, zo blijkt uit de National Risk Assessment Witwassen 2023 van het WODC. Kenmerken als de open en op handel gerichte economie, de grote exportindustrie, luchthavens en havens, maar ook de relatief weinig constante betalingen en hoge mate van financiële digitalisering, maken Nederland aantrekkelijk voor criminelen om crimineel geld wit te wassen.³⁹ Het in kaart brengen van financieel-economische criminaliteit en criminele geldstromen is complex en vraagt vergaande expertise van de betrokken teams en partners. In de Eenheid Den Haag houdt een aantal gespecialiseerde teams zich bezig met deze vormen van criminaliteit. Er draaien opsporingsonderzoeken op financieel-economische delicten, waaronder complexe fraude- en witwasonderzoeken, maar ook gericht op het bestrijden van underground banking en het afpakken van crimineel vermogen. Daarnaast wordt er gewerkt aan een informatiepositie in bredere zin op ontwikkelingen rondom criminaliteit vanuit een financieel perspectief en de daarbij horende criminele geldstromen in de eenheid.

Criminele geldstromen via verdachte transacties

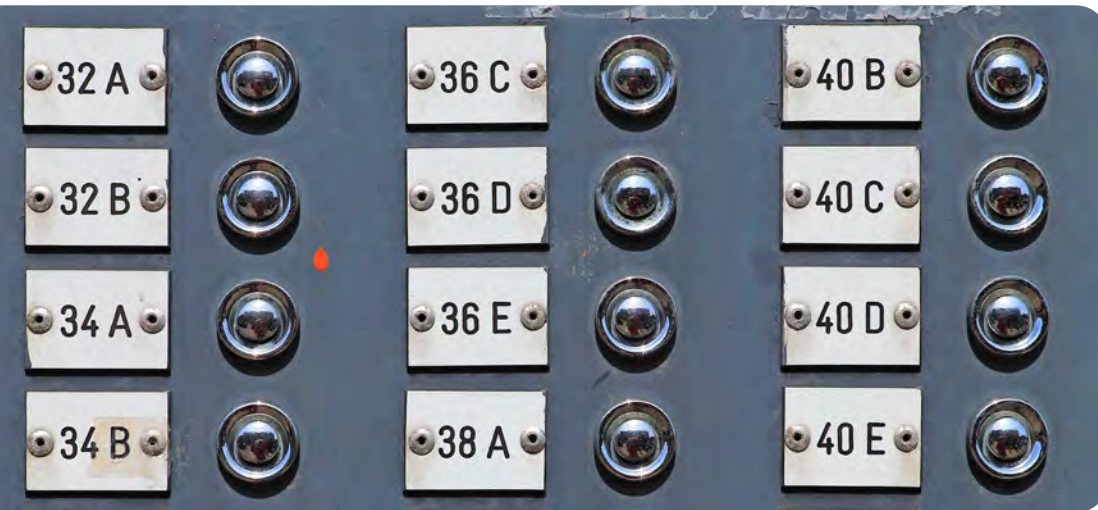
Met de import van en handel in verdovende middelen gaan grote geldstromen gepaard. Een belangrijke informatiebron daarvoor betreft de data over

verdachte transacties, bijgehouden door de Financial Intelligence Unit-Nederland (FIU-Nederland). De FIU is op basis van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) het centrale meldpunt, waar diverse meldingsplichtige instellingen, bij een vermoeden van witwassen of terrorismefinanciering, ongebruikelijke transacties dienen te melden.⁴⁰ In het geval van voldoende grond (bepaalde voorwaarden) kan de FIU een ongebruikelijke transactie verdacht verklaren.* De data over verdacht verklaarde transacties worden gedeeld met opsporings-, inlichtingen- en veiligheidsdiensten, waaronder de politie. Aan de hand van deze verdachte transacties is bekeken in hoeverre het zicht biedt op criminele geldstromen gelieerd aan de import van en handel in drugs in de Eenheid Den Haag. Hieruit bleek dat van alle verdachten die actief waren op één van de drugsmarkten in de periode 2020-2023 slechts 4% een of meer verdachte transacties in diezelfde periode op naam heeft staan. Dit lage percentage kan deels verklaard worden door het feit dat methoden waarbij buiten het reguliere financiële stelsel wordt geopeerd (zoals underground banking) niet naar voren komen in verdachte transacties als databron.⁴¹ Ook is het mogelijk dat drugsverdachten gebruik maken van derde partijen, zoals money mules, katvangers of financiële facilitators, om zo zelf buiten beeld te blijven. De drugsverdachten hadden in totaal bijna 900 verdachte transacties op hun naam staan, goed voor een totaalbedrag van zo'n 30 miljoen euro.* De drugsverdachten met een transactie op naam waren met name actief op de hennepmarkt (47%) of de cocaïnamarkt (43%). Gekeken naar de verdachte transacties blijkt dat het in de meeste gevallen gaat om girale overboekingen (55%), gevolgd door cryptotransacties (19%) en money transfers (14%). Bijna alle transacties zijn aan de FIU gemeld door een bank of andere betaaldienstverlener.*

Witwassen door aankoop vastgoed

Voor criminelen blijft de vastgoedsector geliefd om (crimineel) vermogen in te investeren. In de National Risk Assessment Witwassen 2023 wordt witwassen via de vastgoedsector als één van de grootste witwasdreigingen in Nederland gezien.³⁹ Het gaat hier niet om een specifieke witwasmethode, maar eerder om een witwaskanaal waarbinnen verschillende methoden gebruikt worden om wit te wassen. In een aantal opsporingsonderzoeken binnen de Eenheid Den Haag in 2023 werd zichtbaar dat in korte tijd aanzienlijke vastgoedportefeuilles kunnen worden verworven, veelal zonder substantieel (eigen) inkomen of vermogen. Er worden eigen bedrijven opgezet om vastgoed op naam te zetten of om bij te dragen aan rente- en/of aflossingsverplichtingen. Door het snel

aan- en weer verkopen van vastgoed, diverse ABC-constructies en meerdere herfinancieringen in korte tijd, ontstaat er een vertroebeld beeld op de actuele vermogenspositie van betrokkenen. Dat maakt dergelijke opsporingsonderzoeken complex. Bekend is dat er in de vastgoedsector gebruik gemaakt wordt van aankopen onder de marktwaarde, waarna een snelle vermogensstijging kan worden gerealiseerd, al dan niet met inbegrip van verbouwingen met (deels) contant geld.

Atypische financieringsconstructies bij aankoop van vastgoed

Om de aanschaf van vastgoed te kunnen financieren, worden diverse financieringsconstructies toegepast, veelal met betrokkenheid van particuliere geldverstrekkers. Zo bleek in meerdere opsporingsonderzoeken in de Eenheid Den Haag dat er sprake was van vermogende particulieren die criminelen faciliteren bij de aanschaf van vastgoed. Daarbij werd gebruik gemaakt van onzakelijke of ongebruikelijke constructies/voorwaarden, zoals het 100% financieren van vastgoed, afwijkende rentepercentages, het uitblijven van aflossingen en het afstand doen van (een deel van) de koopsom. Ook kan er sprake zijn van contante geldstromen bij afsluiting dan wel aflossing van leningen/hypotheken. Het vermoeden is dat deze particuliere geldverstrekkers niet altijd op volledig legale manier hun vermogen hebben verkregen. Doordat dit vermogen vaak ver in het verleden is opgebouwd, kan dit in het heden niet overtuigend genoeg worden aangetoond. Een risico dat (mede) in stand kan blijven wanneer in strafzaken criminele verdiensten niet (volledig) worden afgepakt.

Een andere methode om de aanschaf van vastgoed te financieren is het gebruik van fictieve dienstverbanden in het verkrijgen van leningen of hypotheeken. In 2023 werd in meerdere opsporingsonderzoeken in de Eenheid Den Haag geconstateerd dat criminelen van fictieve dienstverbanden gebruikmaken om zich op papier een inkomen te verschaffen. Ook werd zichtbaar dat er in de eenheid aanbieders zijn die burgers faciliteren bij het verkrijgen van een hypotheek door valse stukken op te maken met hogere inkomens of omzetten. Onderzocht wordt op welke wijze deze burgers aan hun hypotheeklasten voldoen en in hoeverre daarbij crimineel geld wordt ingezet. Duidelijk is wel dat er kennelijk een grote vraag naar is. Vanuit enkele banken zijn aangiftes of meldingen gedaan met betrekking tot valse aanvragen of dubieuze tussenpersonen.

Malafide goudhandel

Een fenomeen dat naar voren kwam in opsporingsonderzoeken binnen de Eenheid Den Haag is het witwassen via de koop en verkoop van sloopgoud. Deze fraudecarrouzels met goud worden ook onderkend door het NSOC (Nationale Samenwerking tegen Ondernemende Criminaliteit), dat in 2023 een kennisdocument over de malafide goudhandel publiceerde.⁴² Criminelen kopen met crimineel verkregen contant geld sloopgoud, wat vervolgens wordt omgesmolten tot blokken. Deze blokken goud worden voorzien van de juiste papieren, waarna het wordt getransporteerd naar landen als Turkije en de Verenigde Arabische Emiraten om te verkopen. Dit levert de criminelen contant of giraal geld op, dat vaak wordt gebruikt voor de aankoop van nieuwe sieraden, die worden terug ingevoerd in de EU. Het NSOC geeft aan dat door dit proces te herhalen, criminelen malafide geldstromen kunnen verhullen, maar

Seksuele uitbuiting meest voorkomende vorm van mensenhandel, meer aandacht voor criminele uitbuiting

Mensenhandel is een vorm van criminaliteit, waarbij de persoonlijke en/of de lichamelijke integriteit van slachtoffers ernstig wordt geschaad. Mede door het internationale karakter van het delict blijkt het complex om zicht te krijgen op slachtoffers en daders. Bij de signalen en registraties in 2023 in de Eenheid Den Haag ging het in de meeste gevallen om slachtoffers van seksuele uitbuiting, met name vrouwelijke slachtoffers die worden uitgebuit in de (onvergunde) thuisprostitutie. Ook het faciliteren van illegale Zuid-Amerikaanse sekswerkers (mensensmokkel) komt regelmatig voor. De afgelopen jaren is er in toenemende mate aandacht voor criminele uitbuiting. Hoewel het nog om kleine aantallen gaat, blijkt dat veelal gaat om het gedwongen plegen van diefstallen of vermogensdelicten of feiten gerelateerd aan verdovende middelen. Hiernaast zijn er recentelijk ook signalen van personen die gedwongen worden tot het laten afgaan van explosieven bij woningen. Tot slot zorgt de grote druk op de asielketen in Nederland de afgelopen jaren regelmatig voor maatschappelijke onrust. Tot op heden zijn de onrust en spanningen in de Eenheid Den Haag met betrekking tot de asielcrisis echter vrij marginaal geweest.

Mensenhandel en mensensmokkel

De Intelcel Mensenhandel en Migratiecriminaliteit houdt zicht op trends en ontwikkelingen op de focusgebieden mensenhandel, mensensmokkel en maatschappelijke onrust naar aanleiding van migratiestromen. In dit stuk wordt ingegaan op de huidige ontwikkelingen op de drie focusgebieden in de Eenheid Den Haag.

Mensenhandel

Mensenhandel is een vorm van criminaliteit, waarbij de persoonlijke en/of de lichamelijke integriteit van slachtoffers ernstig wordt geschaad. De aanpak van mensenhandel is zowel binnen de politie als in de politiek al jaren een geprioriteerd thema. Het thema is echter dermate complex dat, ondanks de extra aandacht en investeringen, het zicht op slachtoffers en daders gering is. Onderzoek laat zien dat het aantal vermoedelijke slachtoffers fors is. Op basis van onderzoek van het WODC en de UNODC wordt geschat dat per jaar 5.000 tot 6.250 personen in Nederland slachtoffer worden van een vorm van mensenhandel.^{43 44} De onzekerheidsmarges hierbij zijn echter groot. In de onderzoeken wordt geconcludeerd dat er geen sprake lijkt te zijn van een stijgende trend, maar eerder van een golfbeweging. Het landelijk coördinatiecentrum tegen mensenhandel CoMensha registreert meldingen van slachtoffers van mensenhandel in Nederland. Van de geschatte 5.000 tot 6.250 vermoedelijke slachtoffers per jaar, kwamen in 2022 'slechts' 814 slachtoffers in beeld bij CoMensha.⁴⁵ Het aantal slachtoffers van mensenhandel dat gemeld

wordt bij CoMensha laat over de afgelopen jaren, ondanks enkele uitschieters, een dalende trend zien. Het zicht op het aantal daders van mensenhandel blijkt ook beperkt. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen rapporteert een aantal van 255 verdachten van mensenhandel in Nederland in 2022. Het aantal verdachten dat in beeld komt bij de politie en wordt veroordeeld voor mensenhandel lijkt al jaren dalende.⁴⁶

Mensenhandel is te onderscheiden in vier vormen: seksuele uitbuiting, criminele uitbuiting, arbeidsuitbuiting en (gedwongen) orgaanhandel. De Intelcel van de Eenheid Den Haag richt zich voornamelijk op seksuele en criminele uitbuiting. Omdat de politie geen primaire taakstelling heeft op het thema arbeidsuitbuiting en (gedwongen) orgaanhandel in Nederland niet tot nauwelijks voorkomt, wordt hier geen actuele informatiepositie op onderhouden.* Op basis van verschillende bronnen is geprobeerd inzicht te krijgen in de aantallen slachtoffers en verdachten van mensenhandel. Naast registraties in het systeem Basisvoorziening Handhaving (BVH) en aangiftes wordt er ook gewerkt met signalen vanuit de Domein overstijgende Informatiegestuurde Werkwijze (DIGW). Binnen DIGW wordt er middels bepaalde zoektermen gezocht naar 'verborgen' signalen van mensenhandel in BVH. Deze signalen komen vervolgens bij de opsporing, waar deze worden doorzocht en veredeld. In 2023 zijn er in de Eenheid Den Haag 120 registraties van mensenhandel in BVH, 25 aangiftes van mensenhandel en 115 veredelde DIGW-signalen van mensenhandel geregistreerd. De meest specifieke vorm van mensenhandel blijkt seksuele uitbuiting, gevolgd door criminele uitbuiting.

Seksuele uitbuiting meeste voorkomende vorm van mensenhandel

De grootste groep slachtoffers van mensenhandel in de Eenheid Den Haag in 2023 betreffen slachtoffers van seksuele uitbuiting. Meer dan de helft van de veredelde DIGW-signalen van seksuele uitbuiting betreffen signalen van vrouwelijke slachtoffers die worden uitgebuit in de (onvergonde) thuisprostitutie (65%). Deze vrouwen worden via sekscontactadvertentiesites aangeboden aan ‘klanten’ en bieden seksuele diensten aan vanuit woningen. Het aantal signalen van seksuele uitbuiting met betrekking tot de vergunde vormen van prostitutie (raamprostitutie en seksclubs) is relatief laag (8%).

Mensenhandel, en meer specifiek seksuele uitbuiting, is bij uitstek een delict dat zich niet beperkt tot de grenzen van de eenheid of het land. Een substantieel deel van de slachtoffers komt uit andere landen. Een gedeelte van het delict (bijvoorbeeld het ronselen van slachtoffers, maar ook het onder druk zetten, chanteren of bedreigen van achtergebleven familieleden) vindt namelijk buiten de landsgrenzen plaats. Daarnaast is er bij veel (internationale) netwerken sprake van ‘carouselconstructies’. Hiermee wordt het continue verplaatsen van criminele activiteiten bedoeld. Ofwel, sekswerkers worden in korte tijd in verschillende gemeenten of landen uitgebuit. Op het moment dat verdachten of slachtoffers al in beeld komen binnen een eenheid, verplaatsen verdachten zich of worden slachtoffers verplaatst. In 2023 blijkt dat 60% van de slachtoffers en 30% van de verdachten van seksuele uitbuiting in de Eenheid Den Haag een ander herkomstland dan Nederland heeft. De meestvoorkomende bronlanden van (mogelijke) slachtoffers van seksuele uitbuiting zijn Roemenië, Bulgarije, Colombia, Venezuela en China. Bijna de helft van de slachtoffers komt uit deze herkomstlanden. Het internationale karakter van deze vorm van mensenhandel maakt het complex om zicht te krijgen op deze slachtoffers en te zorgen voor het verkrijgen van voldoende bewijslast.

Meer aandacht voor criminele uitbuiting

Na seksuele uitbuiting, hebben de meeste veredelde signalen betrekking op criminele uitbuiting. De laatste jaren is er in toenemende mate aandacht voor criminele uitbuiting. Zowel in de media als vanuit de wetenschap verschijnen er berichten en onderzoeken over criminele organisaties die minderjarigen (online) ronselen en deze inzetten voor het plegen van criminele activiteiten. Ook binnen het veiligheidsdomein komt er steeds meer aandacht voor het thema. Dat heeft er onder andere toe geleid dat momenteel bijna 20% van de DIGW-signalen in 2023 in de Eenheid Den Haag betrekking hebben op criminele uitbuiting. Tevens lijkt er een voorzichtige stijging in het aantal aan-

giftes en opsporingsonderzoeken op deze vorm van mensenhandel. Hoewel er bij de districtsrecherches en basisteams meer aandacht komt voor het fenomeen criminele uitbuiting, blijft het signaleren van criminele uitbuiting nog complex. In tegenstelling tot het toegenomen aantal DIWG-signalen is het aantal registraties met feitcode ‘criminele uitbuiting’ in BVH en het aantal gekoppelde slachtoffers in 2023 nog relatief laag (5-8%). Doordat de eerstelijns politiediensten en ook de verschillende intelligence- en opsporingsafdelingen meer kennis en aandacht krijgen voor het fenomeen criminele uitbuiting, is de verwachting dat het aantal registraties van criminele uitbuiting zal toenemen.

Hoewel het gaat om kleinere aantallen, blijkt dat de helft van de 19 signalen in de Eenheid Den Haag in 2023 te maken heeft met het gedwongen plegen van diefstallen of vermogensdelicten (bijvoorbeeld witwassen). Daarnaast gaat het in ongeveer een derde van de signalen om een strafbaar feit gerelateerd aan verdovende middelen (met name vervaardigen van of handel in verdovende middelen). Van de slachtoffers die gedwongen werden diefstallen te plegen had een minderheid de Nederlandse nationaliteit (40%). Dit in tegenstelling tot de slachtoffers die gedwongen zijn tot een strafbaar feit gerelateerd aan verdovende middelen, waarvan ongeveer driekwart de Nederlandse nationaliteit heeft. De helft van beide groepen slachtoffers is jonger dan 23 jaar (waarvan de helft minderjarig). Ook qua geslacht is de verdeling voor beide groepen slachtoffers ongeveer gelijk. Hierin zijn geen verschillen te zien bij beide groepen slachtoffers.

Naast bovengenoemde vormen van criminele uitbuiting zijn er recentelijk signalen van personen die gedwongen worden tot het laten afgaan van explosieven bij woningen. Deze uitvoerders zijn jonge jongens die vaak om persoonlijke en sociaaleconomische redenen in een kwetsbare situatie verkeren en hierdoor gemakkelijk te beïnvloeden zijn. Gezien de jonge leeftijd van de slachtoffers en de criminele markten waarin deze actief zijn, is deze groep interessant in het kader van de (integrale) aanpak van ‘jonge aanwas’ bij criminele organisaties. In het geval er daadwerkelijk sprake is van criminele uitbuiting is het mogelijk dat zij geen andere optie zagen dan het delict te plegen, waardoor zij de hulp van instanties nóg harder nodig hebben.

Mensensmokkel

In de Eenheid Den Haag lijkt er de afgelopen jaren een stijging van het aantal registraties met betrekking tot mensensmokkel. Het aantal registraties is geleidelijk opgelopen van zes registraties in 2019 naar twintig registraties in 2023. Dit hangt met name samen met het stijgende aantal sekswerkers uit

niet-EU landen dat (illegaal) in Nederland actief is als sekswerker. Zo worden er in toenemende mate zaken opgepakt met betrekking tot mensensmokkel van Zuid-Amerikaanse sekswerkers. Deze groep is kwetsbaar voor mensensmokkel, omdat ze veelal alleen Spaans spreken, zich vaak niet alleen kunnen redden in Nederland, waardoor zij in grote mate afhankelijk zijn van faciliteerders. Zij worden in de meeste gevallen gefaciliteerd door personen in Nederland die hen naar Nederland halen, onderdak of een werkplek verschaffen, een advertentie aanmaken en klanten regelen. Omdat er bij Latijns-Amerikaanse sekswerkers veelal sprake is van illegaal verblijf, is de persoon die faciliteert (bijvoorbeeld onderdak verschaft) strafbaar aan mensensmokkel. De toename van (illegale) Zuid-Amerikaanse sekswerkers in Nederland wordt ook op landelijk niveau gezien. Uit een analyse van seksadvertentiewebsites op 'Kinky.nl' blijkt dat Zuid-Amerikaanse sekswerkers momenteel al ruim aanwezig zijn in de prostitutiesector in Nederland.⁴⁷ Zo bleek dat het bij ruim een derde (36%) van de onlineadvertenties in oktober 2023 om vrouwen met een Latijns-Amerikaans herkomstland ging, gevolgd door vrouwen met een Oost-Europese achtergrond (24%) en een Nederlandse achtergrond (19%). Op basis van BVH-registraties rondom mensensmokkel bestaat de top-3 van bronlanden van sekswerkers uit Colombia, Venezuela en Brazilië.

Migratiestromen en maatschappelijke onrust

De asielketen in Nederland staat al enkele jaren onder grote druk. Doordat de aantallen vluchtelingen de prognoses overstegen en er te weinig opvangplekken beschikbaar zijn, is er een tekort aan personeel en middelen in de asielketen ontstaan. Het Nationaal Vreemdelingen Intelligenceknooppunt verwacht dat de problematiek in de asielopvang in 2024 blijvend is en dat het tekort aan opvangplekken verder zal toenemen. Om gemeenten aan te zetten tot het opvangen van meer asielzoekers en de opvang van asielzoekers eerlijker te verspreiden over het land is in 2024 de spreidingswet in werking getreden.⁴⁸ Deze spreidingswet zal voor de Eenheid Den Haag mogelijk tot gevolg hebben dat er komende jaren enkele duizenden extra opvangplekken gerealiseerd moeten worden. Het kan per gemeente verschillen hoeveel opvangplekken gerealiseerd moeten gaan worden. Op het moment van het opleveren van deze rapportage staat de spreidingswet echter ter discussie en bestaat de mogelijkheid dat deze wordt ingetrokken.

Tot op heden zijn de onrust en spanningen in de Eenheid Den Haag met betrekking tot de opvangproblematiek vrij marginaal geweest. Er waren her en der incidenten, maar dat betroffen individuele acties of acties van relatief kleine

groepen. Het is echter onduidelijk welke uitwerking de huidige ontwikkelingen rondom de opvang van asielzoekers op het sentiment zullen hebben.

ET BETREDEN

BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN

Online fraude blijft omvangrijk, ransomware grootste digitale dreiging

Online criminaliteit waarvan burgers melding of aangifte doen bij de politie betreft voornamelijk online fraude. Al jaren vindt online fraude op grote schaal plaats in Nederland. Na de piek in de coronaperiode is het aantal registraties over online fraude zowel landelijk als in de Eenheid Den Haag gedaald in 2022 en vervolgens redelijk stabiel gebleven in 2023. Verder wordt ransomware in Nederland nog steeds gezien als de grootste bedreiging voor de digitale veiligheid. Ransomwaregroepen vallen vaker gericht grote, vermogende (publieke) organisaties aan wat een maatschappelijk ontwrichtend karakter kan hebben. Verder vergroot de geopolitieke dreiging het risico op cyberaanvallen en vormt de snelle ontwikkeling op het gebied van kunstmatige intelligentie eveneens een risico voor het digitale domein.

Online criminaliteit

De sterk gedigitaliseerde samenleving genereert een gunstige geleghedenstructuur voor criminaliteit. Hierdoor is het werkaanbod voor de politie in de afgelopen jaren veranderd en hebben steeds meer delicten een digitale component. Na de piekjaren in 2020 en 2021 (coronaperiode) is het totaal aantal meldingen en aangiften over online criminaliteit afgenomen. Dit is deels het gevolg van een daling van de aangiftebereidheid, deze is voor online delicten gedaald van 19% in 2021 naar 16% in 2023 binnen de Eenheid Den Haag (landelijk ook zichtbaar). Echter is er op basis van de Veiligheidsmonitor 2023 ook een (significante) daling van het zelfgerapporteerde slachtofferschap van online criminaliteit zichtbaar (van 17,6 procent in 2021 naar 15,7 procent in 2023).⁴⁹

Online fraude

Online fraude hardnekkig veiligheidsprobleem

Online criminaliteit waarvan burgers melding of aangifte doen bij de politie betreft voornamelijk online fraude. Al jaren vindt online fraude op grote schaal plaats in Nederland. Na de piek in de coronaperiode is het aantal registraties over online fraude zowel landelijk als in de Eenheid Den Haag gedaald in 2022 en vervolgens redelijk stabiel gebleven in 2023. Binnen de Eenheid Den Haag hebben we het dan over ruim 10.000 registraties in 2023.* Het niveau is wel

duidelijk hoger dan vóór 2019. Ook dient rekening te worden gehouden met de afgenomen aangiftebereidheid bij online criminaliteit die ook door lijkt te werken in bepaalde vormen van online fraude (bijvoorbeeld zichtbaar bij aan- en verkoopfraude).

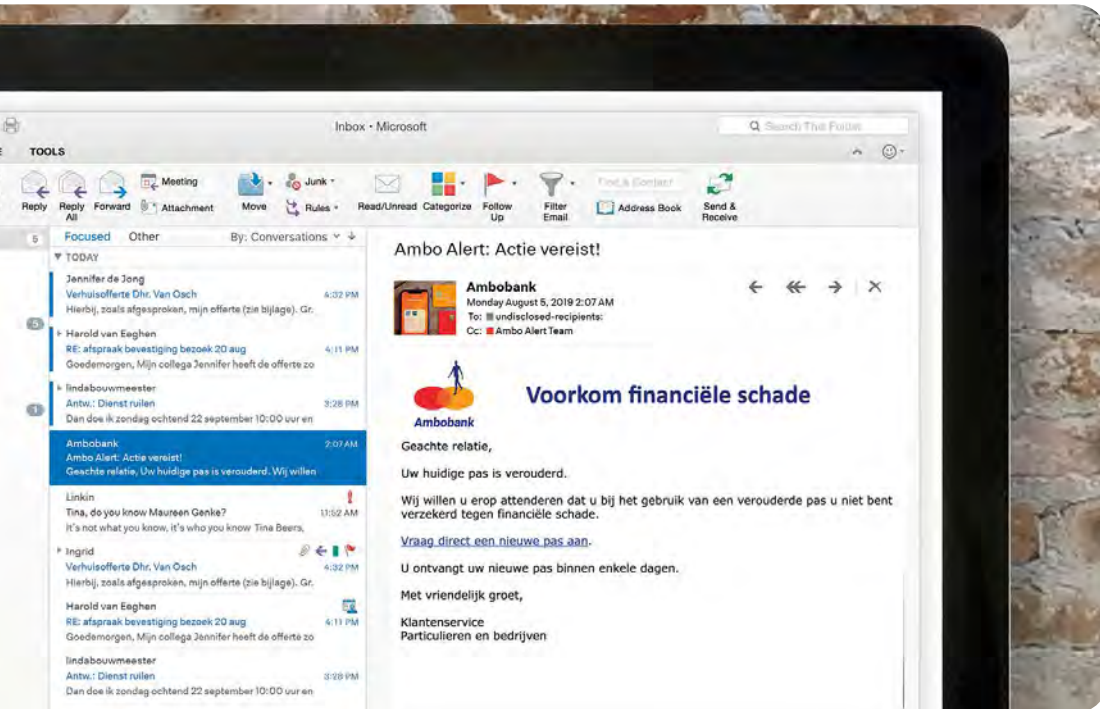
Online fraude blijft een omvangrijk probleem vanwege het verdienmodel dat ondanks continue ontwikkelingen op het gebied van preventie lucratief blijft. Zo is het relatief eenvoudig om online fraude te plegen, omdat kennis en benodigdheden online via diverse kanalen ruim beschikbaar zijn, de opbrengsten van online fraude meestal hoger zijn in vergelijking met delicten als woninginbraken of diefstal en het internet een hoge mate van anonimiteit biedt, waardoor (de perceptie van) de pakkans van daders laag is.⁵⁰

Verschuivingen in verschijningsvormen en in modus operandi

Ook zijn online fraudeurs flexibel in het gebruik van hun modus operandi en infrastructuur. In de politiecijfers zien we dit terug in de subtiele aanpassingen van de modus operandi die in de basis hetzelfde blijft en de verschuivingen tussen diverse verschijningsvormen van online fraude. De meest voorkomende vormen zijn aan- en verkoopfraude. Dit betreft fraude bij het online (ver)kopen van goederen en diensten, bijvoorbeeld via Marktplaats, webwinkels of social media. Het aantal gevallen van aan- en verkoopfraude ligt in 2023 iets hoger dan in 2022, maar bereikt niet meer het hoge niveau van de coronaperiode. Het gaat hierbij steeds vaker om malafide webshops. Een tweede veelvoorkomende vorm is hulpvraagfraude (ook wel vriend-in-noodfraude of Whatsapp-fraude genoemd). Daarbij doet de oplichter zich meestal via WhatsApp voor als een bekende die beweert dringend financiële hulp nodig te hebben. Het aantal meldingen en aangiften over hulpvraagfraude was in 2022 enorm teruggelopen, mogelijk als gevolg van verschillende bewustwordingscampagnes. Echter in 2023 is weer sprake van een opleving van het aantal gevallen van hulpvraagfraude (+13% in Eenheid Den Haag). Mogelijk heeft dit te maken met subtiele aanpassingen in de MO, zoals het slachtoffer eerst per sms benaderen in plaats van direct via WhatsApp. Verder zijn er signalen dat Nederlandse verdachten van hulpvraagfraude hun focus deels verleggen naar buitenlandse slachtoffers in bijvoorbeeld België en Duitsland.⁵¹

Het aantal meldingen/aangiften over bankhelpdeskfraude zagen we in 2022 sterk toenemen en dat aantal is in 2023 op hetzelfde hoge niveau gebleven. Bankhelpdeskfraude is een vorm van oplichting waarbij het slachtoffer gebeld wordt door een zogenaamde bankmedewerker die hem/haar probeert te overtuigen dat het geld niet veilig is op zijn/haar bankrekening. In 2023 hebben we wel verschuivingen in de modus operandi gezien. Er wordt minder vaak

gebruik gemaakt van een Remote Acces Tool (RAT), waarmee computerbesturing kan worden overgenomen en toegang kan worden gekregen tot de bankrekening van het slachtoffer (nog wel steeds in de helft van de gevallen). De variant waarbij het slachtoffer zelf het geld overmaakt of een vals betaalverzoek voldoet is daarentegen toegenomen. Bij een andere vorm van bankhelpdeskfraude komt de dader thuis langs bij het slachtoffer om de bankpas op te halen (analoge variant, zo'n 30% in 2022 en 2023). In sommige gevallen nemen de daders hierbij ook kostbaarheden zoals sieraden mee.

Verder zien we opvallende stijgingen bij met name (de wat minder voorkomende vormen) digitale factuurfraude en beleggingsfraude in 2023. De stijging bij digitale factuurfraude is terug te voeren op valse betaalverzoeken namens de Belastingdienst waarin bijvoorbeeld wordt verzocht een openstaande schuld te voldoen. Bij beleggingsfraude worden slachtoffers meestal overgehaald - veelal via sociale media platformen - om geld te investeren in cryptovaluta (zoals Bitcoins). Vervolgens lijken de winsten flink toe te nemen en worden de slachtoffers ertoe bewogen om meer geld te investeren. Slachtoffers zien uiteindelijk niets terug van hun inleg en de zogenaamde rendementen.

Dalingen zijn zichtbaar bij betaalverzoekfraude, misbruik van accounts voor bestellingen en helpdeskfraude (Tech Support Scam). Een en ander is (deels)

gerelateerd aan preventieve maatregelen die er zijn getroffen. Betaalverzoekfraude is een vorm van cybercrime waarbij het slachtoffer een betaalverzoek ontvangt dat een phishinglink bevat om inloggegevens van de bankomgeving van het slachtoffer te ontfutselen. Het betaalverzoek wordt meestal gedaan in de context van tweedehands handelsplatformen zoals Marktplaats. Van misbruik van accounts voor bestellingen is sprake als de oplichter een webaccount van een slachtoffer hackt en deze vervolgens gebruikt voor het doen van bestellingen van producten en diensten. Ook komt het voor dat de oplichter de identiteits- en adresgegevens van het slachtoffer gebruikt om een nieuw webaccount aan te maken. In de registraties komt naar voren dat de fraude vooral plaatsvindt bij webshops als Zalando en Bol.com. Bij helpdeskfraude heeft een slachtoffer telefonisch contact met een zogenaamde medewerker van Microsoft of een ander softwarebedrijf. De oplichter overtuigt het slachtoffer van problemen met diens computer en maakt het slachtoffer geld afhankelijk.

Schade neemt op sommige vlakken af

Binnen de Eenheid Den Haag is het totale gemelde schadebedrag van online fraude in 2023 veel hoger dan in 2022, maar dit wordt vertekend door een uitschieter van één aangifte van diefstal van cryptomunten waarbij sprake was van een schade van €55 miljoen. Zonder dit gigantische schadebedrag komt de totale schade voor 2023 uit op bijna €15 miljoen; een stuk lager dan in 2022 (€23 miljoen). Dit komt onder andere door een daling van de schade van bankhelpdeskfraude (gedaald van ruim €6 miljoen in 2022 naar ruim €4 miljoen in 2023). Ook uit landelijke cijfers blijkt dat de financiële schade van bankhelpdeskfraude flink is afgenomen. Mogelijk hebben verschillende interventies, zoals het verlagen van de daglimieten door de banken voor het overmaken van grote sommen geld, geresulteerd in lagere schadebedragen door bankhelpdeskfraude.⁵² Aan de andere kant zien we dat het totale schadebedrag van beleggingsfraude in de Eenheid Den Haag in 2023 ruim €3,5 miljoen was. Dit komt door een hoog gemiddeld schadebedrag bij beleggingsfraude (ruim €20.000).

Ouderen blijven kwetsbaar voor online fraude

Het slachtofferprofiel van slachtoffers van online fraude wijzigt nauwelijks ten opzichte van de voorgaande jaren. Opnieuw blijkt dat vooral ouderen (personen van 65 jaar en ouder) een aantrekkelijk doelwit vormen voor specifieke vormen van online fraude zoals hulpvraagfraude en bankhelpdeskfraude. Doordat daders van bankhelpdeskfraude (de oudere) slachtoffers sinds 2022

steeds vaker thuis bezoeken, kan de impact op deze kwetsbare slachtoffers groot zijn.

De gemiddelde verdachte is jong en vervult de rol van geldezel

Bij de politie komen vooral verdachten die als geldezel fungeren in beeld. Op de laag erboven is weinig zicht. In 2023 is er beter zicht gekomen op verdachten van online criminaliteit, vooral op het vlak van aan- en verkoopfraude. Dit in verband met de nieuwe werkwijze van het Landelijk Meldpunt Internetoplichting (LMIO) dat 1 juli 2023 is ingegaan. Internetaangiftes worden volgens deze werkwijze automatisch gerouteerd op basis van de woonplaats van de verdachte.⁵³

Net zoals voorgaande jaren zijn de verdachten die in beeld komen voor (de meeste vormen van) online fraude voor een substantieel deel jongvolwassen mannen tussen de 18 en 24 jaar. In de afgelopen jaren is verwevenheid tussen traditionele en digitale criminaliteit geconstateerd. (Leden van) criminele jeugdgroepen hebben hun criminele activiteiten uitgebreid naar het digitale domein. Hierdoor bestaan er zorgen dat onder verdachten van online fraude in toenemende mate sprake is van geweldstoepassing. Toch zijn er - voor zover bekend - binnen de Eenheid Den Haag in 2023 weinig raakvlakken tussen verdachten van online fraude en kernleden binnen de rivaliserende jeugdgroepen. Ook blijkt uit een landelijk onderzoek dat geweldsincidenten onder cybercriminelen vooralsnog weinig voorkomen. Hierbij dient opgemerkt te worden dat goed zicht hierop bij de politie wellicht ontbreekt.

Sextortion

Toegenomen aantal meldingen en aangiften

In 2023 is het aantal meldingen en aangiftes ten aanzien van sextortion gestegen ten opzichte van 2022. Een kanttekening hierbij is dat er in 2023 een wijziging heeft plaatsgevonden in de LCQ waardoor de stijging mogelijk deels een registratie-effect is. Toch is de stijging van het aantal registraties over sextortion een trend die al langer zichtbaar is. Veel slachtoffers komen waarschijnlijk niet in beeld bij de politie, omdat zij vaak geen melding of aangifte doen uit schaamte of angst om zelf de schuld in de schoenen geschoven te krijgen.⁵⁴ De daadwerkelijke omvang van sextortion ligt waarschijnlijk dus een stuk hoger.

Bij de meeste gevallen van sextortion ligt er een financieel motief aan ten grondslag (in 86 procent van de gevallen in 2023). Vaak gebruikt de dader een nepprofiel van een sociaal digitaal platform om het slachtoffer te benaderen. Het eerste contact verloopt meestal via sociale mediakanalen zoals Instagram, maar ook via datingapplicaties of -websites (of online chatwebsites). Vervolgens wordt het slachtoffer via diverse tactieken en social engineering overtuigd om vrijwillig seksueel getint materiaal af te geven. Hierna eist de dader geld van het slachtoffer om openbaarmaking of verspreiding van het seksueel (beeld)materiaal onder bekenden te voorkomen.

Grote impact op slachtoffers

Sextortion heeft veel impact op het slachtoffer. De psychische en emotionele schade die het online delict kan aanrichten, valt te vergelijken met fysiek seksueel geweld.⁵⁵ Vooral jongvolwassen mannen worden slachtoffer van sextortion. Toch zijn er relatief veel minderjarige jongens en meisjes onder de slachtoffers van sextortion (21 procent van de slachtoffers). Uit onderzoek blijkt dat vrouwen een hoger risico lopen om slachtoffer te worden van seksuele sextortion en mannen van financiële sextortion.⁵⁶

Ransomware en digitale veiligheid

Ransomware wordt in Nederland nog steeds gezien als de grootste bedreiging voor de digitale veiligheid.⁵⁷ Het maakt een prominent aandeel uit van de verstorende cyberaanvallen in Nederland. Ransomware kan namelijk tot gevolg

hebben dat de bedrijfscontinuïteit van (vitale) organisaties verstoord wordt of dat gevoelige informatie op straat komt te liggen. Ook kan buitgemaakte informatie worden verhandeld en gebruikt worden om andere misdrijven mee te plegen.

Stijging ransomware-aanvallen wereldwijd en in Nederland

Hoewel het in de politiecijfers niet is terug te zien lijkt het aantal aanvallen in 2023 wereldwijd en in Nederland te zijn toegenomen. Een groeiend aantal nieuwe spelers lijkt actief te zijn.⁵⁸ De verdere verspreiding van 'Ransomware-as-a-Service' (RaaS)-programma's in combinatie met de hoge winsten, maakt het eenvoudig en aantrekkelijk voor kleinere spelers om tot de ransomware-markt toe te treden.⁵⁹

De toename van het aantal aanvallen heeft er mede toe geleid dat - ondanks de gedaalde betalingsbereidheid van losgeld - het wereldwijde totale schadebedrag dat is betaald flink is toegenomen. Ook is het gemiddelde losbedrag hoger komen te liggen. Hierbij zijn de kosten door verlies aan bedrijfscontinuïteit, herstelkosten en reputatieschade nog niet meegenomen. Bovendien wordt veel losgeld betaald in de vorm van cryptocurrency, wat lastig te traceren is. Dit maakt dat het daadwerkelijke schadebedrag waarschijnlijk nog hoger ligt.⁵⁹

Grote vermogende (vitale) organisaties vaker doelwit

Ransomwaregroepen blijven hun werkwijze en afpersingstechnieken verfijnen om efficiënter te werken en de betalingsbereidheid van slachtoffers te vergroten. Zo is het in het afgelopen jaar opgevallen dat ransomwaregroepen steeds vaker de 'big game hunting'-strategie toepassen. Hierbij worden gericht grote, vermogende organisaties aangevallen.⁶⁰ Hieronder vallen ook organisaties in de vitale sectoren zoals de zorg- en publieke sector. Dit soort organisaties zijn eerder bereid om losgeld te betalen om hun bedrijfsproces te kunnen hervatten en te voorkomen dat gevoelige gegevens uitlekken. Op basis van leakpages wordt een wereldwijde toename van aanvallen in de zorgsector gesignaleerd.⁶¹ In Nederland is hier vooralsnog geen sprake van. Toch kan niet worden uitgesloten dat ook de Nederlandse publieke sector de komende tijd vaker doelwit zal zijn van ransomware-aanvallen.

Meer hybride vormen van ransomware-aanvallen

Aangezien de bereidheid om losgeld te betalen daalt, zoeken criminelen naar hybride vormen van ransomware-aanvallen om de kosten beter af te stemmen op de baten. Hierbij wordt geschakeld tussen exfiltratie, versleuteling of vernietiging van data of inbraak zonder het gebruik van ransomware. De keuze van de toegepaste techniek is voornamelijk afhankelijk van de waarde van de gegevens. Hoe meer waarde de gegevens hebben, hoe geavanceerder de technieken zullen zijn die gebruikt worden.⁶²

De digitale veiligheid is verbonden met de geopolitiek

Cyberaanvallen in relatie tot geopolitieke conflicten hebben vooralsnog weinig impact gehad op Nederland. Echter, de groeiende geopolitieke dreiging vergroot het risico op cyberaanvallen, ook in Nederland. Door de toenemende afhankelijkheid van het brede ecosysteem, kan Nederland namelijk indirect geraakt worden. Maar ook openbaar steun verlenen aan landen die in conflict zijn, kan Nederland tot een doelwit van cyberaanvallen maken.

Het conflict tussen Rusland en Oekraïne is een bekend voorbeeld van de geo-politieke verharding. Logischerwijs richten de cyberaanvallen van Rusland zich voornamelijk op Oekraïne, maar Nederlandse organisaties kunnen wel indirect geraakt worden als zij afhankelijk zijn van een Oekraïense organisatie of haar infrastructuur.⁵⁸ Tot dusver hebben zich in Nederland geen ontwrichtende cyberaanvallen in de context van dit conflict voorgedaan.

Ook criminele groepen en hacktivisten* mengen zich, al of niet in samenwerking met of gedoogd door statelijke actoren, in het conflict. Zo zijn enkele Ne-

derlandse ziekenhuizen begin 2023 getroffen door diverse DDoS-aanvallen door pro-Russische hacktivisten vanwege de steun die Nederland aan Oekraïne biedt.⁶³ Daarnaast zijn diverse overheidswebsites in maart 2023 vermindert bereikbaar geweest door een DDoS-aanval. Deze werd vermoedelijk uitgevoerd door een pro-Russische hacktivistische groep en hield verband met het uitvaardigen van het arrestatiebevel tegen de Russische president Poetin door het Internationaal Strafhof in Den Haag.

Een ander conflict dat zijn weerslag heeft op het wereldwijde digitale domein is het conflict tussen Israël en Hamas. Vrijwel direct na de eerste aanval werden er DDoS-aanvallen op Israëlische media- en overheidswebsites uitgevoerd. Ook werden er diverse aanvallen op de infrastructuur van Israël geconstateerd, zoals op wereldwijde GPS-ontvangers en industriële besturingssystemen. Daarnaast zijn ook in dit conflict hacktivistische groepen actief en is er bedreigd met ransomware-aanvallen richting landen die Israël steunen. Tot nu toe blijven cyberaanvallen beperkt tot de regio rondom Israël en Palestina, maar het is niet uitgesloten dat deze zich verder verspreiden en een effect kunnen hebben op Nederland.⁶⁴

Cybercriminelen profiteren van technologisch ontwikkelingen

De snelle ontwikkeling op het gebied van kunstmatige intelligentie vormt een risico voor het digitale domein.⁵⁸ Enerzijds wordt het plegen van online criminaliteit door de huidige ontwikkelingen in kunstmatige intelligentie toegankelijker voor de niet-technische crimineel. Anderzijds kunnen criminelen door de automatisering die AI biedt, efficiënter te werk gaan. Op dit moment is het gebruik van generatieve AI, zoals ChatGPT, bij cyberaanvallen nog beperkt.

De ontwikkeling van deepfakes* is, onder andere door de opkomst van generatieve AI, in een stroomversnelling geraakt. Er is steeds meer data beschikbaar waarmee de modellen kunnen werken en de technieken zijn steeds geavanceerder. Hierdoor wordt het voor criminelen steeds eenvoudiger om deze technologie te gebruiken.⁶⁵ Hoewel al enige tijd wordt gevreesd dat deepfakes in toenemende mate gebruikt zullen worden voor criminele doeleinden, wordt dit in de politieregistraties tot op heden weinig teruggezien. Dit komt waarschijnlijk omdat er op dit moment nog vrij veel beeldmateriaal van iemand nodig is om realistische deepfakes te kunnen maken. Daarnaast is de Nederlandstalige kunstmatige intelligentie nog niet zo ver als de Engelstalige alternatieven en vormt het verwerken van emotie een extra moeilijkheidsgraad.

Wel zijn er in de politieregistraties al voorbeelden van de inzet van deepfakes bij sextortion; hierbij zijn op (amateuristische wijze) naaktbeelden gecreëerd door het hoofd van een slachtoffer op een afbeelding van een naakt li-

chaam(-sdeel) te fotoshoppen. Door de snelle ontwikkelingen op het gebied van kunstmatige intelligentie wordt het steeds makkelijker om dergelijke 'deepnudes' realistischer te maken. De verwachting is dan ook dat deepnudes vaker ingezet zullen worden bij bijvoorbeeld sextortion.⁶⁶

De metaverse is een virtuele wereld waarin online en offline lastig te onderscheiden zijn. Allerlei aspecten uit de fysieke wereld, zoals wonen en werken, zijn geïntegreerd in deze virtuele wereld. Helaas biedt deze virtuele wereld ook mogelijkheden voor criminelen.⁶⁷ Zo is er op dit moment al sprake van de 'Darkverse'; een dark web variant binnen de metaverse waarbinnen criminele communicatie en illegale activiteiten, zoals verboden handel, plaatsvindt.⁶⁸ Daarnaast kan de metaverse gebruikt worden voor witwassen, diefstal van cryptovaluta en verspreiding van ideologische en extremistische ideeën en desinformatie. Tevens vervagen de grenzen ten aanzien van gedrag door het anonieme karakter van deze online wereld. Hierdoor kunnen belediging, intimidatie, bedreiging en seksueel gerelateerde misdaden zich in de metaverse voordoen. Dit kan zijn weerslag hebben in de fysieke wereld.

Aangiftecriminaliteit en overlast

- 1 Politie (2024). Eerste resultaten Veiligheidsmonitor 2023 Politie Eenheid Den Haag. Eenheid Den Haag: DRIO.
- 2 CBS (2024). Data Veiligheidsmonitor 2021 en 2023 geraadpleegd via <https://veiligheidsmonitor.databank.nl/> (besloten omgeving) en deels ook te raadplegen via <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/navigatieScherm/thema?themaNr=81989>.
- 3 Zie ook Schuppers, Willekers & Knol (2019). Geweld tegen de politie in de Eenheid Den Haag: Aard, omvang en ontwikkeling. Eenheid Den Haag: Analyse & Onderzoek.

Jeugdcriminaliteit

- 4 Van der Laan, A. M., Beerthuizen, M. G. C. J., & Boot, N. C. (2021). Monitor Jeugdcriminaliteit 2020. Den Haag: WODC/CBS. Cahier 2021-9.
- 5 Politie (2023). Analyse problematische jeugdgroepen Eenheid Den Haag: Verdieping op basis van eenheidsbrede Groepsscan. Eenheid Den Haag: DRIO.

Openbare orde / Contraterrorisme, extremisme en radicalisering

- 6 Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP). Burgerperspectieven 2023 Bericht 3.
- 7 Politie (2023). Reflectie op het DTN 59 namens de Intelligenceorganisatie. Eenheid Den Haag: DRIO (OO/CTER).
- 8 IKN, NOB CTER oktober 2023.
- 9 Zie bijvoorbeeld NCTV, Dreigingsbeeld Terrorisme in Nederland (DTN) 56, 57, 58, 59. En AIVD, Jaarverslag 2020, 2021 en 2022.
- 10 AIVD, webpagina Anti-institutioneel extremisme. Vgl. NRC, 'De corona-erfenis voor Italië: extreemrechtse infiltratie en samenzweringstheorieën', 26 februari 2024.
- 11 NOS, Meeste maatschappelijke organisaties betreuren val kabinet, behalve die van de boeren, 8 juli 2023.
- 12 Politie (2023). Den Haag Young Boys. Eenheid Den Haag: DRIO (OO/CTER).

Demonstraties

- 13 Politie (2023). Analyse handhaving openbare orde. Korpsleiding: Informatie Analyse Team (IAT).

Excessief geweld

- 14 Politie (2023). Nationaal Operationeel Beeld SOC-Geweld. Landelijke Eenheid: DLIO.
- 15 Gemeente Den Haag (27 februari 2024). Fenomeenonderzoek en nadere invulling aanpak explosies.
- 16 NOS (22 maart 2024). Zorgen over explosies in woonwijken, schade loopt in miljoenen. Geraadpleegd van <https://nos.nl/artikel/2513820-zorgen-over-explosies-in-woonwijken-schade-loopt-in-miljoenen>.
- 17 NRC (19 december 2023). Het favoriete explosief van de onderwereld is de Cobra, en die is 'even krachtig als een handgranaat'.
- 18 Omroep West (27 december 2023). Dit jaar veel meer moorden gepleegd dan vorig jaar. Geraadpleegd van <https://www.omroepwest.nl/nieuws/4790059/dit-jaar-veel-meer-moorden-gepleegd-dan-vorig-jaar>.
- 19 Adjiembaks, S.D., Roks, R.A., Boerman, F.A., & Stoffers, E. (2023). Liquidaties in Nederland. Ontwikkelingen & achtergronden van schutters en andere betrokkenen. Politie & Wetenschap.

Stelsel Bewaken en Beveiligen

- 20 Onderzoeksraad voor Veiligheid (2023). Bewaken en beveiligen. Lessen uit drie beveiligingssituaties. Geraadpleegd van <https://onderzoeksraad.nl/onderzoek/bewaken-en-beveiligen-lessen-uit-drie-beveiligingssituaties>.
- 21 Yeşilgöz-Zegerius, D. (2023, 31 maart). Kabinetsreactie Vernieuwing stelsel bewaken en beveiligen en reactie OvV-rapport bewaken en beveiligen [Kamerbrief]. Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/03/31/1.-kabinetsreactie-vernieuwing-stelsel-bewaken-en-beveiligen-en-reactie-ovv-rapport-bewaken-en-beveiligen>.
- 22 NCTV (2023). Circulaire met betrekking tot de bewaking en beveiliging van personen, objecten en diensten 2023. Geraadpleegd van <https://www.nctv.nl/onderwerpen/bewaken-en-beveiligen/documenten/circulaires/2023/07/11/circulaire-bewaken-en-beveiligen-2023>.

Drugs

- 23 Douane onderschept fors meer cocaïne in 2023. (17 januari 2024). Geraadpleegd via <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2024/01/16/douane-onderschept-fors-meer-cocaine-in-2023#:~:text=In%202023%20heeft%20de%20Douane,havens%20van%20Rotterdam%20en%20Vlissingen>.
- 24 Drugsvangsten 2023 (juni 2023). Geraadpleegd via <https://www.nederlandtegen-georganiseerdemisdad.nl/feiten-en-cijfers/drugsvangsten-2023>.

- 25 Cocaïnesmokkel lijkt deels verplaatst: minder onderschept in Rotterdam, meer in Antwerpen en Vlissingen. (2024, januari 17). Geraadpleegd via <https://www.volkscrant.nl/binnenland/cocainesmokkel-lijkt-deels-verplaatst-minder-onderschept-in-rotterdam-meer-in-antwerpen-en-vlissingen~b3a731de/>.
  - 26 Politie (2023). Uithalers in de Rotterdamse haven. De achtergrondkenmerken en (een eerste inventarisatie van de) huidige aanpak van uithalers in de Rotterdamse haven. Eenheid Rotterdam: DRIO & Zeehavenpolitie.
  - 27 Politie (2024). Nationaal Overzicht Drugslocaties 2023. Eenheid Landelijke Opsporing en Interventies.
  - 28 Politie (2023). Strategische analyse synthetische drugsmarkt Den Haag. Eenheid Den Haag: DRIO.
  - 29 Explosie Rotterdam mogelijk veroorzaakt door drugslab, huurder (34) aangehouden (3 februari 2024). Geraadpleegd van <https://nos.nl/collectie/13967/artikel/2507407-explosie-rotterdam-mogelijk-veroorzaakt-door-drugslab-huurder-34-aangehouden>.
  - 30 Regeling aanwijzing verboden drugsprecursoren (2023, 1 april). Geraadpleegd van <https://wetten.overheid.nl/BWBR0048009/2023-04-01>.
  - 31 Wijziging van de Opiumwet in verband met het toevoegen van een derde lijst Met als doel het tegengaan van de productie van en de handel in nieuwe psychoactieve stoffen. Tweede Kamer der Staten-Generaal. Geraadpleegd van https://www.tweedekamer.nl/debat_en_vergadering/plenaire_vergaderingen/details/activiteit?id=2023A02071.
  - 32 Joachems, W. (2023, 25 april). "Weer minder wietwekerijen ontdekt, maar niemand weet hoe dat komt". Omroep Brabant. Geraadpleegd van <https://www.omroepbrabant.nl/nieuws/4262185/weer-minder-wietwekerijen-ontdekt-maar-niemand-weet-hoe-dat-komt>.
  - 33 Opstelten, I.W. & Schippers, E.I (2010). Wijziging van de Opiumwet in verband met de strafbaarstelling van handelingen ter voorbereiding of vergemakkelijking van illegale hennepcultuur. Memorie van Toelichting [Kamerstuk]. Geraadpleegd van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-32842-3.html>.
  - 34 Van Beek, R., Andree, R., & De Jonge, M. (2023). Drugs Online. Een inventarisatie van online kanalen voor drugsverkoop onder jongeren en perspectieven op online drugspreventie. Trimbo-instituut.
  - 35 Nationale Drug Monitor, editie 2024. Geraadpleegd van <https://www.nationale-drugmonitor.nl/>.
  - 36 European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (2024). European Drug Report 2023: Trends and Developments. Geraadpleegd van https://www.emcdda.europa.eu/publications/european-drug-report/2023_en.
  - 37 KWR (2024). Rioolwateranalyse van drugsgebruik in de gemeente Den Haag.
  - 38 Eén Vandaag (10 april 2023). 1 op de 5 festivalgangers van plan (meer) drugs te gebruiken door gestegen prijzen tickets en muntjes. Geraadpleegd van <https://eenvandaag.avrotros.nl/panels/opiniepanel/alle-uitslagen/item/1-op-de-5-festivalgangers-van-plan-meer-drugs-te-gebruiken-door-gestegen-prijzen-tickets-en-muntjes/>.
- ### Financieel-economische criminaliteit
- 39 Veen, H.C.J. van der & Heuts, L.F. (2024). National Risk Assessment Witwassen 2023. Den Haag: WODC (Cahier 2024-1).
  - 40 FIU-Nederland (2023). Jaaroverzicht FIU-Nederland 2022. Geraadpleegd via: <https://www.fiu-nederland.nl/wp-content/uploads/2023/07/FIU-Jaaroverzicht-2022NL-web.pdf>.
  - 41 Soudijn, M. (2023). De verdachte transacties van drugshandelaren: kansberekeningen, Proces, 102-3, pp. 188-196.
  - 42 Politie (2023). Kennisdocument. Verschijningsvormen van malafide goudhandel. NSOC. Geraadpleegd via <https://www.tegenondermijnendecriminaliteit.nl/onderwerpen/tbml/documenten/publicaties/2024/01/11/kennisdocument-malafide-goudhandel>.
- ### Mensenhandel en mensensmokkel
- 43 Van Dijk, J., Cruyff, M. & van der Heijden, P. (2021). Multiple Systems Estimation Slachtoffers Mensenhandel Nederland 2016-2019. WODC Rapport: Tilburg University.
  - 44 UNODC & NRM (2017). Monitoring Target 16.2 of the United Nations Sustainable Development Goals.
  - 45 CoMensha (2023). Mensenhandel in Nederland, het beeld van 2022. Den Haag: CoMensha.
  - 46 Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2023). Jaarcijfers Mensenhandel 2022. Zie: <https://www.nationaalrapporteur.nl/mensenhandel/publicaties/rapporten/2023/10/18/jaarcijfers-slachtoffers-en-potentiele-daders-van-mensenhandel-in-nederland-bekend>.

- 47 Politie (2023). Onvergonde prostitutie & seksuele uitbuiting. Onderzoek naar trends en ontwikkelingen in de onvergonde prostitutiebranche, met mogelijke relatie tot seksuele uitbuiting. Eenheid Den Haag: DRIO.
- 48 Capaciteitsraming, provinciale opvangopgave en indicatieve verdeling per gemeente 2024. Staatscourant van het Koninkrijk der Nederlanden (2024).
- ## Online criminaliteit
- 49 CBS (2024). Data Veiligheidsmonitor 2021 en 2023. Geraadpleegd via <https://veiligheidsmonitor.databank.nl/> (besloten omgeving) en deels ook te raadplegen via <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/navigatieScherm/thema?themaNr=81989>.
- 50 TNO (2023). Online fraude. Den Haag: TNO.
- 51 Bekkers L., Van Leuken, M. & Leukfeldt, R. (2024). Criminele netwerken achter geldezels. Rapportage deel 1: verkenning. Den Haag: De Haagse Hogeschool.
- 52 Korpsmedia (2024, 11 maart). Minder bankhelpdeskfraude in 2023. <https://blue.politie.local/nieuws/64b407f0-3d84-4833-808f-e262be3f7c6f>.
- 53 LMIO (2023). Werkinstructie uitgestelde screening en alternatieve interventies bij fraude met onlinehandel (F636). Landelijk Meldpunt Internetoplichting.
- 54 Bracquez, J. (2022). Slachtoffer of eigen schuld? Een vignetstudie naar de percepties ten aanzien van slachtoffers van sextortion. Universiteit Gent.
- 55 Cense, M., & Redert, A. (2022). Wat bepaalt de impact van online seksueel geweld? Rutgers. <https://rutgers.nl/wp-content/uploads/2022/06/Rapport-Wat-bepaalt-de-impact-van-online-seksueel-geweld.pdf>.
- 56 Wolsink, J., Kuppens, J., Brouwer, N., & Ferwerda, H. (2022). Mismatch. Een verkennend fenomeenonderzoek naar het plegen van zedendelicten na contact via een datingsite of datingapp. Arnhem/Den Haag: Bureau Beke/Politie & Wetenschap.
- 57 NCTV (2023). Cybersecuritybeeld Nederland 2023. Den Haag: Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid.
- 58 Politie (2023). Ransomware Intelbeeld nr. 11 Juni, Juli & Augustus 2023.
- 59 Chainalysis (2024, 7 februari). Ransomware payments exceed \$1 billion in 2023, hitting record high after 2022 decline. <https://www.chainalysis.com/blog/ransomware-2024/>.
- 60 Boyd, C. (2023, 14 juli). Ransomware making big money through “big game hunting”. <https://www.malwarebytes.com/blog/news/2023/07/ransomware-making-big-money-through-big-game-hunting>.
- 61 Z-CERT. (2023). Cybersecurity Dreigingsbeeld voor de zorg 2023. Geraadpleegd van <https://z-cert.nl/cybersecurity-dreigingsbeeld-voor-de-zorg-2023/>.
- 62 Milenkoski, A., & Rijnders, G. (2022, 20 oktober). Ransoms without ransomware, data corruption and other new tactics in cyber extortion. SentinelOne. <https://www.sentinelone.com/blog/ransoms-without-ransomware-data-corruption-and-other-new-tactics-in-cyber-extortion/>.
- 63 NOS (2023, 30 januari). Pro-Russische DDoS-aanvallers hebben het gemunt op Nederlandse ziekenhuizen. NOS. <https://nos.nl/artikel/2461833-pro-russische-ddos-aanvallers-hebben-het-gemunt-op-nederlandse-ziekenhuizen>.
- 64 Politie (2023, 11 oktober). Aansluiting hacktivisten bij oorlog Israël [Presentatieslides]. LOCO.
- 65 Kasteleijn, N. (2023, 8 oktober). Deepfakes van Tom Hanks en topman Bunq laten risico zien van AI-video's. NOS. <https://nos.nl/artikel/2493308-deepfakes-van-tom-hanks-en-topman-bunq-laten-risico-zien-van-ai-video-s>.
- 66 Politie (2023). Crime script sextortion.
- 67 Gómez, J., Johnson, S. D., Borrion, H., & Lundrigan, S. (2023). A scoping study of crime facilitated by the Metaverse. University College London. <https://doi.org/10.31235/osf.io/x9vbn>.
- 68 Hu, K. (2023, 2 februari). ChatGPT sets record for fastest-growing user base - analyst note. Reuters. <https://www.reuters.com/technology/chatgpt-sets-record-fastest-growing-user-base-analyst-note-2023-02-01/>.